

T.C

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**ÂŞIK YALINAYAK'IN ŞİİRLERİNDE DEĞERLER
EĞİTİMİ: DİL, KÜLTÜR, KİMLİK**

BURCU ÇİBİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. HİKMET YILMAZ

SİVAS, 2017

**ÂŞIK YALINAYAK'IN ŞİİRLERİNDE DEĞERLER
EĞİTİMİ: DİL, KÜLTÜR, KİMLİK**

BURCU ÇİBİK

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Ortaöğretim
Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı İçin Öngördüğü**

YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Hikmet Yılmaz

SİVAS, Eylül 2017

KABUL VE ONAY

Burcu ÇİBİK'in hazırlamış olduğu 'Âşık Yalınayak'ın Şiirlerinde Değerler Eğitimi: Dil, Kùltür, Kimlik" başlıklı bu çalışma, 21.08.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, "Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç. Dr.Sami BASKIN (Jüri Başkanı)

Yrd.Doç.Dr. Hikmet YILMAZ (Danışman)

Yrd.Doç.Dr. Özkan AYDOĞDU (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../

Doç.Dr.Hakan KOÇ
Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)' nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

.../.../...

Burcu Çibik

ÖN SÖZ

Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından değerler eğitimi; “Çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler” olarak tanımlanmaktadır. Değer kavramı ise birey için iyi – kötü, doğru – yanlış gibi sınırlamalarla değerlendirdiği yargılar bütünüdür.

Eğitim-öğretim programları ve ders kitapları aracılığıyla değerlerin öğretilmesi konusu, eğitim biliminin üzerinde ısrarla durduğu konular arasında yer almaktadır. Eğitimin, toplumsal yaşam içinde evrensel, yerel ve kültürel değerler sistemini bireylere iletme noktasında önemli rol aldığı aşikârdır. Sadece eğitimle değer kazandırmanın küresel dünyada yeterli olamayacağı da inkâr edilemez bir gerçektir. Ailenin, çevrenin, izlenilen programların, yayınlanan filmlerin dahi çocuklarda değer kazanımında etkili olduğu düşünülürse eğitimin yanı sıra sosyal yaşamla değer kazanımı desteklenmelidir.

Bu noktada kültürün omurgasını oluşturan âşıklar değer kazanımında yeni yetişen nesil üzerinde etkisini göstermelidir. Kültürün canlı aktarıcıları olarak onlar toplumda duyuşsal devamlılığını sağlamakta ve insanla toplum arasındaki bağı güçlendirmektedirler.21.yy.ın önemli âşıkları arasında yer alan Âşık Yalınayak; düşünceleri ve şiirlerinde yer verdiği değerler vesilesiyle ülkenin amaçları doğrultusunda, kültürüne bağılı, milli duygularıyla bu toprakların özünü içerisinde taşıyan bir nesil yetiştirmeyi amaç edinmiştir.

Eğitim sisteminde gitgide ortaya çıkan boşluk ve kimliksizleşmeye karşın, yaşayan bir kültürle iç içe olan gençlerin değerleri daha iyi bir biçimde benimseyeceği düşünülmüştür. Bu sebeple çalışmamızın konusunu Âşık Yalınayak’ın şiirlerinde yer alan değerler oluşturmuştur.

Araştırma süresince deneyimlerini benimle paylaşan ve bana rehberlik eden değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hikmet YILMAZ’a, bugünlere gelmemde emeğini esirgemeyen çok değerli aileme ve desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen sevgili eşime teşekkür ederim.

ÖZET

ÇİBİK Burcu, Âşık Yalınayak'ın Şiirlerinde Değerler Eğitimi: Dil, Kültür, Kimlik Yüksek Lisans Tezi, Sivas,2017

Değerler eğitimi son zamanlarda ülkemizde eğitim öğretim açısından önem arz eden konuların başında gelmektedir. Aklın ve kalbin birlikte uyum içinde olması için ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal ve bireysel alanla ilişkili duyarlılık geliştirmek ve bunları içselleştirmek değerler eğitiminin başlıca amaçlarındandır. Değerler eğitimi bireyin sadece gün içi davranışlarını değil ülkesine olan bakış açısını, seçeceği mesleği, özveride bulunması gereken davranışları hatta kuracağı aileye olan bakış açısını belirler.

Kültür oluşumunda ve devamlılığında ciddi bir paya sahip olan âşıkların şiirlerinde kültürü oluşturan toplumun ortak paydalarını ve sağlam yapıda olan değerlerini görebiliriz. Bu sebeple Sivas âşıklarından olan Âşık Yalınayak'ın şiirlerinde değerler eğitimi hakkında çalışarak onun okuyucuya ve gençlere yaptığı katkıyı incelemeye ve yansıtmaya çalıştık.

Bu çalışma Âşık Yalınayak'ın şiirlerinde dil, kültür ve kimlikle alakalı değerleri bulmayı hedeflemiş ve bunlarla eğitimde değerler eğitiminin, kültürün yaşayan bir parçasıyla daha aktif bir biçimde sağlanacağını gözler önüne sermeyi amaçlamıştır.

Anahtar Sözcükler: Değerler Eğitimi, Âşık Yalınayak, Dil, Kültür, Kimlik.

ABSTRACT

ÇİBİK Burcu, Values in Âşık Yalınayak's Poems Education: Language, Culture, Identity M.Sc. Thesis, Sivas, 2017

Values education is one of the most important topics in education and training in our country in recent times. Developing and internalizing sensitivities related to moral, cultural, spiritual, social and individual fields in order for mind and heart to co-exist is the main purpose of values education. Values education is not the behavior of an individual's only intra-day point of view that the country will choose the profession, the behavior must be found in devotion to the family and even determines the perspective to be established.

In the poems of the lovers, who have a significant share in the formation and continuity of culture, we can see the common stakeholders of the society forming the culture and their values in the solid structure. For this reason, in the poems of Âşık Yalınayak, who is one of the lovers of Sivas, we worked on values education and tried to examine and reflect the contributions he made to the readers and youths.

In this study we tried to find out the relevant values of Âşık Yalınayak's poems in terms of language, culture and identity and to provide more active education of values education with a culturally living piece.

Key Words: Values Education, Âşık Yalınayak, Language, Culture, Identity.

İÇİNDEKİLER

Onay sayfası	
Etik Sözü.....	III
Ön Söz.....	IV
Özet ve Anahtar Kelimeler.....	V
Abstract ve Keywords.....	VI
İçindekiler.....	VII

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. Varsayımlar	3
1.6. Tanımlar.....	3

BÖLÜM II

ALAN YAZIN TARAMASI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE BULGULAR.....	6
--	---

BÖLÜM III

3.1. KİMLİK.....	8
3.2. Âşık Yalınayak ve Kimlik.....	10

3.3.Dini Değerler.....	10
3.3.1.Allah İnancı.....	13
3.3.2.Cennet ve Cehennem.....	19
3.3.3.Ölüm.....	20
3.3.4.İslamiyet.....	23
3.3.5.Dua ve Şükür.....	29
3.3.6.Hz. Muhammed ve Halife Sevgisi.....	31
3.4.Kişilik Değerleri.....	33
3.4.1.Kişiliği Belirleyen Faktörler.....	34
3.4.2.Çalışkanlık.....	36
3.4.3.Duyarlılık.....	37
3.4.4.Tabiat ve İnsan Sevgisi.....	40

BÖLÜM IV

4.KÜLTÜR.....	44
4.1.Âşık Yalınayak ve Kültür.....	46
4.2.Sosyal Değerler.....	48
4.3.Ahlaki Değerler.....	53
4.3.1.İyi- Kötü.....	55
4.3.2.Öğüt.....	58
4.3.3.Doğruluk ve Adalet.....	62
4.4.Milli Değerler.....	65
4.4.1.Vatan Sevgisi.....	66
4.5.Geleneksel Değerler.....	68
4.5.1.Aile Bağı.....	68

BÖLÜM V

5.DİL	71
5.1.Dilin Doğuşu.....	72
5.2.Âşık Yalınayak ve Dil.....	73
5.3.Ses Tekrarları.....	74
5.3.1.İkilemeler.....	74
5.3.2.Deyimler.....	76
5.3.4.Yerel Söyleyiş.....	77

BÖLÜM VI

6.1. Araştırmanın Yöntemi	79
6.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	79
6.3. Evren ve Örneklem	79
6.4. Veri Toplama Araçları	79
6.5. Veri Toplama Araçlarının Toplanması ve Uygulanması	79
6.6. Verilerin Analizi	80

BÖLÜM VII

7.1. Bulgular ve Yorum	81
-------------------------------------	----

BÖLÜM VIII

8.1.SONUÇ	82
KAYNAKÇA	84

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Bu bölümde; Âşık Yalınayak'ta değerler eğitimi: Dil, Kültür ve Kimlik başlığıyla yaptığımız çalışmanın önemi, çalışma yapılırken izlediğimiz yollar, başvuru kaynakları ve çalışmanın sınırları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Değerler eğitiminin son zamanlarda ülkemizde önem kazanması küresel dünyada insanın ne olduğunu unutmaması açısından çok önemlidir. Bilinir ki kültürler yaşayan varlıklardır. Bu sebeple beslendikleri kaynak ne kadar güçlü olursa kültürün ve ona sahip olan insanların bir arada huzurlu ve üretken yaşamaları gerçekleşir.

Değerler eğitimi ilk olarak ailede başlamakta ve milli eğitim ile devam etmektedir. Günümüzde okulun bilgi aktarımı yapmasından ziyade kazandırması gereken davranışlar açısından daha önemli olduğu herkes tarafından anlaşılmıştır. Bu sebeple kültürü aktif olarak yaşatan ve kültürün ana damarlarında biri olan âşıklar ve şairlerinin değerler eğitiminde yerini alması gerek eğitim ortamına gerekse sosyal hayata katkı sağlayacaktır.

Türk edebiyatının önemli bir kolu olan âşık edebiyatı eğitim temasıyla birleştiğinde yaşayan kültür aktarımı okuyucu zihninde aktif olarak var olacaktır. Bu da küreselleşen dünyada insanın kim olduğunu unutmamasına yardımcı olacak ve milli değerlerine sahip bireylerin yetişmesini sağlayacaktır.

Âşıklar geçmiş zamandaki popülerliğini günümüzde de korumaktadır. Saygı duyulan bir konumda olan âşıklarımız şairlerinde kültürü ilmek ilmek işlemektedir. Değerler eğitimine Âşık Yalınayak üzerinden vurgu yapan bu eserimiz hem eğitim öğretim ortamına dolayısıyla da sosyal yaşama katkı sağlayacaktır. Bu eserde kültürü oluşturan temel kavramlar olan kimlik ve dil, değerler eğitimi başlıklarıyla ilişkilendirilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Değerler eğitimi; milli ve geleneksel değerler doğrultusunda bir bütün olan toplumu oluşturan bireylerin eğitilmesinde önemli bir yere sahiptir. Kazanılan tüm değerler kişinin hayatının her alanında bakış açısını ve kararlarını yönlendirecektir. Dolayısıyla sağlıklı, huzurlu ve bütüncül bir toplum oluşması için milli ve kültürel değerlerin bireye kazandırılması gerekmektedir.

Âşıklar toplum tarafından kabul gören insanlardır. Milli eğitimde yapılan âşık edebiyatı derslerine katılan âşıkların birçok anlamda öğrenciye fayda sağladığı ve öğrenimi kolaylaştırdığı gözlemlenmiştir.

İlgili alan yazına bakıldığı zaman araştırmalarda şairlerin şiirlerinden yola çıkılarak değerler eğitiminin gençlere benimsetilmesi için incelemeler yapılmış ve bu incelemeler daha çok sevilen ve saygı duyulan şairler üzerinde yoğunlaşmıştır. Fakat bugüne kadar herhangi aşığın şiirleri üzerinde değerler eğitimi incelemesi yapılmamıştır.

Çalışmada bu durumdan yola çıkılarak 500'den fazla şiire sahip olan fakat bu şiirleri henüz resmi olarak kayda geçmeyen, Sivas yöresinin sevilen aşığı Âşık Yalınayak'ın şiirlerinden faydalanılarak değerler eğitiminin nasıl sağlanabileceği üzerinde durulmuştur.

1.3. Araştırmanın Önemi

Âşıklar Türk toplumunun kültürünü kaybetmeden sağlıklı bir biçimde gelişmesini sağlar. “Âşıklar şiirlerinde toplumsal, tarihsel, bireysel olgu ve durumlar karşısında halkın ortak duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında kültür taşıyıcıları olarak görev yapmaktadırlar. Âşıklar dışa dönüktür, siyasal ve toplumsal olaylara karşı duyarlıdırlar. Onlar tanık olduğu, yaşadığı ve duyduğu olumsuz durumları yargılar eleştirirler. Bu sayede toplumu olumlu ve dengede tutarlar.”(Artun; 2000: 296).

Türk edebiyatının önemli bir kolu olan âşık edebiyatıyla eğitim bilimlerini ortak bir noktada buluşturup yaşayan bir kültür hazinesi olan aşığın 90 şiirinden hareketle dil, kültür ve kimlik kavramlarına ait değerlerin, aşığın şiirlerinde ne sıklıkla ve hangi bakış açısıyla ele alındığını incelenmiş ve bu alanda yapılacak olan çalışmaların öncüsü olunmuştur.

1.4. Sınırlılıklar

- a) Âşık Yalınayak'ın 90 şiiri araştırmanın alanını oluşturmaktadır.
- b) Âşık Yalınayak'ın şiirlerinde değerler eğitimiyle alakalı pek çok unsur bulunmakla birlikte dil, kültür ve kimlikle alakalı olan kavramlar değerler eğitimiyle ilişkilendirilecektir.
- c) Âşık Yalınayak'a ait olan şiirlerde değerler başlıkları şiirlere göre belirlenmiş ve bu kapsamda incelenmiştir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırma aşağıdaki varsayımlardan hareketle yazılmıştır.

- I. Değerlerin hedeflenen kitlelere âşık edebiyatı ve şiirleriyle kazandırılabilmesi varsayılmaktadır.
- II. Âşıkların şiirleri değerler eğitiminde kullanılabilir.
- III. Âşık Yalınayak'ın şiirleriyle kazandırılabilinecek pek çok değer kavramı vardır.

1.6. Tanımlar

“Âşık Yalınayak'ta Değerler Eğitimi: Dil, Kültür, Kimlik” konusu kapsamında “Değer” kavramı ve “Dil, Kültür, Kimlik” kavramlarına değineceğiz.

Değer:

"Değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliktir. Felsefe: Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şeydir." (Ulusoy ve Dilmaç; 2012: 13).

Değer: "Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır." (Güngör; 1993).

Değer: "Bireylerin düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültürel öğeler olarak adlandırılabilmesini ifade etmektedir." (Çağlar; 2005).

Değer; insanın ihtiyaç duyan, isteyen, amaç edinen bir varlık olarak eşya ile bağlantısında ortaya çıkan veya beliren bir olgudur. Değerler; ahlakta, estetikte, iktisatta ve felsefede kullanım alanı oldukça geniş bir kavramdır. İnsanın varlık yapısının anlaşılmasında, kavranılması ve açıklanmasında değerler çok önemli yere sahiptir (Aytaş-Karakuş Aktan; 2012: 544).

Dil:

“Dil, konuşan kişinin bir işlevi değildir, bireyin edilgen bir biçimde belleğine aktardığı üründür. Hiç önceden tasarlama gerektirmez.”, “Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir.” (Saussure, 2001: 38-45).

“Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir.” (Aksan, 2007: I, 55).

“Dil, düşüncenin ve bir milletin dünya görüşünün dışı vurumudur.” (Ünalın, 2005: 8).

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan sesli ya da yazılı simgeler sistemi olarak tanımlanabilir. Dilin simgelerine gösterge adı verilir. Bu göstergeler, saymaca bir nitelik taşır, anlamla doğal bir bağlantıdan kaynaklanmayıp toplumsal bir anlaşmadan, bireyler arasında üstü kapalı bir uzlaşmadan doğar.

Dil insana özgü bir yetenektir. Hayvanlar da benzer sesler çıkarıp, kendi aralarında anlaşma sağlayabilirler hatta insan dilini bile belirli bir aşamaya kadar anlayabilirler ama bu insana özgü anlaşma biçimine örnek olamaz. İnsanın varlığı dil ile kurduğu iletişime bağlıdır. Bu sayede ihtiyaçlarını karşılar, anlamayı ve anlaşılmayı sağlar.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir vasıta, kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi ve seslerden meydana gelmiş sosyal bir kurumdur.

Kültür:

Kültürün, Türkçe Sözlük’te çeşitli tanımları yer alır:

a) Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve manevî değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.

b) Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.
c) Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.

ç) Bireyin kazandığı bilgi.

d) Tarım.

e) biy. Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005: 1282).

Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddî ve manevî kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alâkaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, umumî görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar, birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususî bir hayat tarzı temin eder (Turhan, 2002: 48).

Kimlik:

“Kimlik kavramı müphem ve karışık bir kavramdır. Türkçede eskiden hüviyet sözcüğüyle karşılanırken şimdilerde kimlik olarak geçen bu kavram, Avrupa sosyal bilim sözlüğünde self olarak ifade edilmiştir. John Locke’dan bu yana kimlikle ilgili kavramsal açıklamalar self terimi çerçevesinde ele alınmış yirminci yüzyıldan itibaren identity kavramı yerleşmiştir. Identity sözcüğü ise Latince ayniyet, değişmezlik ve süreklilik manası taşıyan idemden gelmektedir. Bu manasını temel olarak korumuştur.” (Kohn–Roth; 2002: 1).

İKİNCİ BÖLÜM

2.KURAMSAL BİLGİLERVE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Rahim Tarım'ın, (2002) *Kültür, Dil, Kimlik, Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası* kitabı tezimizde faydalandığımız önemli eserlerdendir.

Âşık Yalınayak ve şiiirleri daha önce ele alınan bir konu olmadığından çalışma alanında ilk olma mahiyetini taşır. Bu sebeple aşıkların şiiirlerinin değerler eğitimiyle birleştirildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Değerler eğitimiyle alakalı daha önce sunulan örnek tezlerin bazıları ise şöyledir:

Enver, Sarı (2005). *Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği*.

Akbaş, O. (2008). *Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış*. Değerler Eğitimi Dergisi, 6(16), 9-27.

Doğanay, A. (2009). *Değerler eğitimi. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

AYDIN, M. Z.,& Gürler, Ş. A. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Demircioğlu, İ. H.,& Tokdemir, M. A. (2008). *Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik*. Değerler Eğitimi Dergisi, 6(15), 69-88.

Cihan, N. (2014). *Okullarda Değerler Eğitimi Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış*. ElectronicTurkishStudies, 9(2).

Ulusoy, K.,& Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem A Akademi.

Yiğittir, S. (2010). *İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler*.

Çengelci, T., Hancı, B., & Karaduman, H. (2013). *Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Değerler Eğitimi Dergisi, 11(25), 33-56.

Elbir, B.,& Bağcı, C. (2013). *Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi/Evaluation Of Post-GraduateTheses On ValuesEducation*. TurkishStudies--International PeriodicalForTheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic, 8, 1.

Yiğittir, S.,& Adem, Ö. C. A. L. (2011). *Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2011(1), 117-124.

Kale, N. (2007). *Nasıl bir değerler eğitimi*. Değerler eğitimi uluslararası sempozyumu, 313-322.

Kaymakcan, R.,& Meydan, H. (2011). *Din kültürü ve ahlak bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi*. Journal of ValuesEducation, 9(21).

Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çalışmalarda değerler eğitimine farklı bakış açıları sunulmuştur. Bu çalışmada yukarıdaki örneklerden faydalanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.KİMLİK

Kimlik kavramı geçmişten günümüze farklı tanımlamalarla anlaşılmaya çalışılmıştır.“Kimlik kavramı müphem ve karışık bir kavramdır. Türkçede eskiden hüviyet sözcüğüyle karşılanırken şimdilerde kimlik olarak geçen bu kavram, Avrupa sosyal bilim sözlüğünde self olarak ifade edilmiştir. John Locke’dan bu yana kimlikle ilgili kavramsal açıklamalar selfterimi çerçevesinde ele alınmış yirminci yüzyıldan itibaren identity kavramı yerleşmiştir. Identity sözcüğü ise Latince de ayniyet, değişmezlik ve süreklilik manası taşıyan idemden gelmektedir. Bu manasını temel olarak korumuştur.” (Kohn–Roth; 2002: 1). Sözcüğün kavram bazında değişimi geçmişten bu yana değişim göstermiştir.

“Kimlikle ilgili ilk kez kavramsal bir tanımlama getiren İngiliz âlimi John Locke (1632–1704) olarak kayıtlara geçer. Locke için kimlik; bir idrak, hatırlama ve şuurculuk halidir. Bu bakış açısına göre kimlik; insanların düşünme, kendilerini ifade etme ve geliştirme biçimlerinin asli karakteri olarak tanımlanmaktadır. Locke’un bu düşüncesi zamanı ve sonrasındaki sosyal bilimciler tarafından kabul edilmiştir. Leibnitz (1646–1716), Kant (1724–1804) ve Kierkegaard (1813–1855) ise kimlik kavramını aşağı yukarı Locke ile aynı yorumlamışlardır.” (Kohn–Roth; 2002: 1). Kimlik aynı zamanda insanın varoluş kaygılarının da bir parçasıdır. Dünyayı algılamaya başlayan insan aynı zamanda özünün tanımlamasını da yapmaya başlar. Bu tanımlamayla birlikte şekillendirdiği kimliği aslında onun dış dünyayla kuracağı iletişimin önemli bir parçası olarak yanında taşıdığı zırhdır.

“Yirminci yüzyıl tıp psikolojisi ise bireysel kimliği yeni bir tanımla sunmuştur. William James, Sigmund Freud ve Erik Erikson gibi üç yüce çalışmacı kimlik tanımını insanlığın duygusal yapısını içerecek şekilde değiştirmişlerdir. Bu yeni tanıma göre kimlik kavramı, insan duygusunun devamlılığı ve benzerliğinden doğan ferdi ayniyet olmakla birlikte insanın iç dürtüleri ve cinselliği ile karmaşık bir ilişki bulunmaktaydı. Özellikle Erikson, kişideki ayniyetin kalıcılığı olarak vurguladığı kimliği psikolojik teorinin odak noktasına yerleştirmiştir. Erikson’da ise kişi kimliğinin temel karakterlerini diğer kişilerle de paylaşması açısından kimlik teorisinin aynı zamanda topluma açılmış olduğu görülüyordu.”(Kohn–Roth; 2002: 2). Tanımın zamanla genişlemeye uğramasıyla kimliğe etki eden faktörlerin de gün yüzüne çıkmaya başladığını görürüz. Bu faktörlerin bireyin yaşamında ne denli etkili olduğu

çözümlemek zamanla onun kimliğindeki değişimleri öngörmenin de bir parçası sayılacaktı. “Erikson, kimlik (identity) tabirinin yaygınlaşmasında etkin kişilerdendir. Freud’a ait id–ego–süper ego terkiibine dayalı bir ferdi kimlik anlayışı ile topluma ait kültürel normların içselleştirilmesi suretiyle gerçekleştirilen toplumsal katılımın ürünü olan sosyal kimlik anlayışına sahiptir.” (Gleason; 1983: 914). Erikson’un kimlik anlayışında görüldüğü gibi kimliğin oluşmasında bireyin içerisinde bulunduğu tüm yaşam koşulları, geçmişten getirdikleri, toplumsal normlar ve kalıtım gibi faktörlerin yer aldığı söylenebilir.

“Sigmund Freud’un id–ego–süper egodan mürekkep kimlik anlayışı İslam terminolojisinde “nefs”in açılımı ile denk düşer.Nefs lügatlerde ruh, can, hayat–ı hayvanî, şehvet, yiyip içmek, uyumak gibi maddi ihtiyaçlara olan meyil olarak açıklanmıştır. Nefs, dört aşamadan, meydana gelir. Birincisi, nefs–i emmâredir. İnsanı kötülüğe sevk eden şehveti ifade eder (Freud’un teorisinde bunun karşılığı “id”dir). İkincisi, nefs–i levvâmedir. Kötülüğü işledikten sonra hatayı anlama, pişman olma, vicdanî rahatsızlık halini ifade eder (Freud’un teorisinde bu “ego”ya tekabül eder). Üçüncüsü nefs–i mütmainnedir. İyiliği kötülükten ayırma, insanî, vicdanî vazife mesuliyeti edinmiş olmayı ifade eder (Freud’un teorisinde “süperego”ya tekabül eder). Dördüncüsü nefs–i nâtıkadır. İnsan ruhu anlamını taşır.” (Hogg vd.; 1995: 256).Kimlik anlayışı üzerine kişilerin ve toplumun uzun zaman düşündüğü ve kültürlere göre farklı söylemlerin ortaya çıktığı görülür. İslam terminolojisiyle Freud’un farklı isimlendirmeler yapsalar da benzer yapılardan bahsettiklerini söylememiz yerinde olur.

Sosyal kimlik, kişinin gerçekte sahip olduğu kategori ve özellikleri veya kişinin kendi durumuna, varlığına ilişkin öznel duygularını ve izlenimlerini yansıtm durumudur. Kolektif kimlik ise sosyal kimlik kavramının topluluk düzeyindeki ifadesi olarak tanımlanabilir. Kimlik talepleri ve inşaları bir yönüyle, iki farklı zemin çerçevesinde şekil almaktadır. İlk durum ‘ben/biz, sizden farklıyım/z’ anlayışı, ikinci durumda ise sen/siz bizden farklısın/ız anlayışıdır. Aslında her iki durumda da sosyal gruplar farklı dile getirme ve anlam ilişkisi içerisinde kendi kimliklerini oluşturan ve savunan bireylerdir.

Genel anlamda kimlik, zaman ve mekân boyutlarıyla ilişkili olarak kurulan, sosyal ilişkinin türüne göre değişim gösteren, esnek bir yapı taşımaktadır. Âşık kimliği üzerinden ele aldığımız bu bölümde, Türk kimliği ve vatandaşlığı birincil kimlik yapısı olarak sunulmakta ve beraberinde dini kimlik kendisini alt bir alan içerisinde var

kılmaktadır. Buradaki esas durum, aşığın kimlik oluşumunda gösterdiği yol ve söylemlerin ulaşmak istediği hedefin ne olduğunun çözümlenmesindedir.

3.2. Âşık Yalınayak ve Kimlik

Âşık, içinde yaşadığı, oluştuğu toplumun; ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini, hedeflerini aktaran kişi olarak tanımlanabilir. Geçmişle gelecek arasında bugün bir köprüye benzetilebilir. Âşıklar, âşıklık geleneğini geçmişten bugüne taşıyan insanlardır. Bir atasözünden hareketle; dil sözü kulaklara, kalem ise uzaklara götürür, sözü ile bu sözü aktaranlar halk âşıkları olmuşlardır. Halk âşıkları kendilerinden önce yaşamış âşıkları, onlardan aldıkları ilhamla devam eden bir soy gibi bir sonraki kuşağa taşımışlardır.

Âşık Yalınayak bu gelenekle genç yaşta tanışmış ve zamanla kendisini kültüre adanmıştır. Onun oluşturmak istediği kimlikte sosyal ve dini değerler çerçevesinde yetişen, bilime, akla önem veren halka yüz çevirmemiş gençler ön plandadır. O kültüründen vazgeçmiş sosyal değerlere önem vermeyen insanları sert sözlerle eleştirerek ülke kimliğini geri götüren kendini bilmezler olarak değerlendirmiştir. Âşık Yalınayak'ın kimlik kavramında dini değerler ve kişilik değerleri ön plana çıkar. Çocukta değerler eğitimine küçük yaşta başlanması gerektiğine ve hayat boyu birbiriyle tutarlı gelişerek devam eden bir kültür anlayışının da buna dâhil edilmesi gerektiğine inanır.

Âşık Yalınayak'ta kimlik konusu seçilen 90 şiirle dini değerler ve kişilik değerleri olmak üzere iki genel başlıkta incelenmiştir.

3.3.Dini Değerler

Din ve dine bağlı olarak gelişen değerler toplumu etkileme, davranışları şekillendirme ve eleştirme özelliğini kendisinde barındırır. Dinin topluma olan etkisi ise araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Din ile topluluk arasındaki ilişkinin incelenmesiyle dine bağlı topluluklarda dinin birinci şekillendirici olarak rol oynadığını görmüş oluruz. Birey üzerindeki etkilerinde ise kutsal olanla bağ oluşturmalarını sağlama, içinde yaşanılan dünyayı anlamlandırma ve bu dünyada insanın kendisini belirli bir yere yerleştirmesinin modeli olma gibi bir takım görevleri üstlenen din

toplumsal düzeyde de birçok görevi yerine getirmektedir. İstisnasız, sunulan her din, farklı derecelerde değişmiş yeni bir toplum şekli önermekte ve bunu nasıl olması gerektiğiyle beraber sunmaktadır. Sunulan bu değişim projesi, toplumsal hayat ve bireysel hayatın yeniden şekillenmesini ve değerlendirilmesini öngörmektedir. Bu da, din-toplum ilişkisinin bağının ne derecede olduğunu göstermesi açısından önem taşır. Dinin en temel görevlerinin başında, toplumlara belli bir düşünce yapısı kazandırma veya yeni bir dünya kurma görüşü sağlaması gelir. Nitekim hayata anlam ve gaye kazandırma amacıyla olan din, insanın dünyada düzen kurma girişiminde önemli bir rol oynamaktadır.

Din yaşanan evreni anlamada insan için ciddi bir paya sahiptir. Çoğu zaman aklıyla ulaşamadığı anlamlandırmalara inançla ulaşmayı sağlayan bir kavram insan hayatında büyük yer edinir. Çünkü cevapları veren odur. Her din kendi kurallarını da içermesiyle birlikte, hayatın tüm meseleleri hakkında sunduğu kurallarla oldukça zengin bir fikri içerisinde barındırır. Bu anlamda her din, belli bir ruh ya da zihniyeti de beraberinde getirir. Kısaca din, hayatta karşılaşılabilecek her durumda ve insanların bu durumla alakalı nasıl davranış sergileyecekleri hakkında pek çok öngörü barındırır. Bu sayede insanlara çevrelerindeki dünyayı kendilerine özel gözlüklerle görmeyi sağlayacak kavramsal görüş imkânları sağlamaktadır. Dine ait olan herhangi bir düşüncenin o dini benimseyen bireyler arasında paylaşılması veya yayılması sonucunda yakın bir algı oluştururlar. Böylece dünyaya bakış açılarında daima dinin korumacı bir yapıyla onları sardığını hissederler. Aynı zamanda din, insan hayatı etrafında sınırlarla çevrili bir bölge oluşturmaz. İnsanların fikirlerini ve düşünüş biçimlerini şekillendirerek onların toplum içerisinde güvenle hareket etmelerini sağlar

Ayrıca din kavramı; insanların gerçeküstü düşüncelerinde önemli bir rol oynar. Her din, dünyaya ve benimsenen kurallara karşı olumlu ya da olumsuz birtakım tutumlara sahip olarak şekillenir. Bu tutumları yaşamının bir parçası haline getiren insan kendisiyle aynı görüşü paylaşan insanlarla da ister istemez bir birlik oluşturur. Böylece sosyal hayata yeni bir yön veriş ortaya çıkar.

Din insanda bir zihniyet yapısı meydana getirir. Bu zihniyet aynı zamanda tarihten, yaşanan coğrafyadan, duyulan fikirlerden ve pek çok etkenden etkilenecek şekilde şekillenir. Din yalnızca bunlardan bir tanesidir. Zihniyet oluşumunda önemli yere sahip din aynı zamanda insanların yoksulluğa, savaşa, açlığa hatta evliliğe olan bakış açısını

şekillendirir. Hatta ekonomik olaylara dahi etki edebilir. Weber gibi bilim insanları bu düşüncülerden hareketle dinlerin ekonomik ahlaklarını incelemeye yönelmişlerdir. Bu araştırmalarda dinin ekonomik davranışlar üzerinde belirleyici etkiye sahip olduğu sonucuna varmışlardır.(Dodurgalı; 1995).

Wach ilkel kabileleri kastedilerek: “Onların hiçbir bayramı yoktur ki, aynı zamanda dinî bir mana ifade etmesin. Hiçbir mukaveleleri yoktur ki, Tanrı adına akdedilmiş olmasın. Hiçbir spor yarışmaları yoktur ki, kendisine dinî bir ayin eşlik etmesin.”(Dodurgalı; 1995) diyerek bu gerçeği gözler önüne sermiştir. Bu görüşten hareketle kültürü tamamen din olarak benimsemek de hatalı kabul edilir.

Freyerise dinin kültürün bir parçası olmadığını aksine onun toplumu da kuşatan geniş bir çerçeve olarak rol aldığını ifade eder ve değerlendirir: “Netice itibariyle din, kültürün kendisinden ayrılması veya tecrit edilmesi kabil olan bir cüzü değildir. Belki o, zihniyetiyle bütün kültür sahalarına nüfuz etmiş bulunmaktadır.” (Freyer;sf 31).

Günlük hayattaki davranışlardan bile bir bireyin hangi dine mensup olduğunu anlayabiliriz. Dinine bağlı bir Hristiyan’ın, ekonomi, sanat gibi durumlara karşı tutumu, ister istemez bir Müslüman’ınkinden farklıdır. Din aynı zamanda toplumsal birliktelik, toplum içerisindeki davranış biçimleri ve söylemler konusunda da ön bilgiler içerir. Bu sebeple toplumun en alt basamaklarından biri olan aile kavramından en genele doğru sıkı bir ilişki içerisinde. Bu kavramların büyümesine ve şekillenmesine önyak olur.

Toplumda cereyan eden fiillerden bir kısmının kutsal kabul edilerek yapılmaya teşvik edilmesi, bazılarının ise günah kategorisine sokularak yasaklanması, insanların tavırlarının, ilgili toplumun değer yargılarına uygun olarak şekillenmesini sağlar.

Din kavramının önemli toplumsal işlevlerinden biri de toplumsal kontroldür. İnsanları toplum kuralları çerçevesinde tutmaya yardım eden din onları bu çerçevede yönlendirme işlevine sahiptir. Bu durum dinin toplumsal düzen kurulumundaki yerini daha net gözler önüne sermektedir. İncelediğimiz şiirlerde de aşığımız toplum kurallarına, kültüre önem veren ve sağlıklı kültür oluşumu için çabalayan kişiliğiyle ön plana çıkmaktadır. Değer eğitiminde din, toplum oluşumu açısından önemli bir yer edinmektedir. Bu sebeple dini değerler konusunu; Allah inancı, cennet-cehennem, ölüm, İslamiyet, dua, şükür, Hz. Muhammet ve halifeler başlıklarında inceledik.

3.3.1.Allah İnanç

Evreni yaratan, devamlılığını sağlayan, kendisine ibadet edilen tek ve en yüce varlık olan Allah'a iman, imanın şartlarının birincisi olarak değerlendirilir. Tüm ilahî dinlerde Allah'ın varlığı ve birliği en önemli inanç esaslarından olmuştur. Çünkü bütün inanç esasları Allah'a imana ve onun birliği esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla inanç ve Allah'a karşı olan sorumluluk kişinin davranışlarını etkiler ve hem toplumsal kurallar hem de dini kurallara uygun davranmaya bireyi zorlar.

Âşık Yalınayak da Allah inancının insanda kişilik yapısının oluşması ve davranışların belirleyicisi olarak önemli bir yer edindiğini vurgular. Ayrıca dini eğitimin derinlemesine yapılması gerektiğini yaşamın keşfinde bunun önem arz edeceğini düşünmektedir. Yalınayak bu amaçla uzun yıllar süren tasavvuf öğretisini şiirlerine yansıtmış ve okuyucuya tasavvuf bilgisi aktarmıştır:

“Canlı cansız zaman devran yok iken
Mekândan münezzeh durdun gizlice” (4/1-2)

İslam inancına göre zaman ve mekân Allah tarafından yaratılmıştır. Zaman, dünya yaşamına ait olanları ilgilendiren bir kavramdır. Mekân da yine fâni yaratılmışlar için bir mecburiyettir. Bunu ayette de açıkça görürüz: “Şüphesiz Rabbiniz, O Allah'tır ki, gökleri ve yeri altı günde yarattı. Sonra Arş'a istiva etti. Geceyi durmadan kovalayan gündüze O buruyor. Güneşi, ayı ve yıldızları emriyle ram eden O'dur. İyi bilin ki, yaratma da emretme de yalnız O'nundur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şanı ne yücedir!” (Â'raf; 54)

“İhyayı direksiz kurdun gizlice” (4/8)

İhya sözcüğü; iyilik, lütuf, uyandırma, canlandırma, tazelik verme gibi anlamları içerisinde barındırır. Bu dize onun gökleri direksiz tutması, yoktan var etmesi, gece gündüzü yaratması ve her bir günün güzelliklerle doğmasını konu edinmiştir. Allah'ın lütfu ve gücü konu olarak işlenmiştir. Yalınayak'ın Allah inancını ve öğretisini Kurankerim'le temellendirerek yaptığını görmüş oluruz. Kuran-ı Kerim'de “Öyle bir

Allah'tır ki görmekte olduğunuz gökleri direksiz yüceltmıştır de sonra arşa hâkim ve mutasarrıf olmuştur ve güneşi ve ayı ram etmiştir, hepsi de muayyen bir zamana dek yürür gider.” (Rad; 13). Rabbinize kavuşacağınızı iyice anlamanız için işleri tedbir ve tasarruf edip yapan odur, delilleri bildirip açıklayan o.” ayeti geçer. Yalınayak yine aynı şiiirde yaratılmanın bir lütuf olduğuna değinir ve;

“Dilemezsen asla olmazdı hayat” (4/14)

sözüyle insanın yaşadığı hayatı, acılarını, sevinçlerini ve en önemlisi de insanın varoluşunun Allah'ın iradesiyle gerçekleştiğini söyler. Allah, Kuran'da bu dünyada yaşamılanların, kişinin yaşadıklarının bir kitapta önceden var olduğunu bildirir:

“Yeryüzünde olan ve sizin nefislerinizde meydana gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta (yazılı) olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre pek kolaydır. Öyle ki, elinizden çıkana karşı üzüntü duymayasınız ve size (Allah'ın) verdikleri dolayısıyla sevinip-şımarmayasınız. Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez.” (Hadid; 22-23). Bu ayetler insanın fani olduğu gibi aslında ona verilenin de ne derece fani olduğunu gösterir.

“Yaradan'a bağlı sıratı aşman” (4/7)

Sırat köprüsü İslam inancında var olan kavramlardandır. İslam anlayışına göre, cehennemın üzerinde kurulan ve mahşer günü üstünden yalnız günahsızların geçebileceği ve geçenlerin cennete gideceği dar köprü olarak bilinir. Buradan herkes geçecektir. Cennete gidenin yolu sırat köprüsünden geçer. Cehenneme düşen de bu köprüye uğrar. Bu köprüden geçerken günahkârların ayakları sürçer ve dev ateşe düşerler. İnananların ise amellerine göre belirli süratlerde bu tehlikeli köprüyü geçecekleri söylenir.

Hız. Muhammed'in bildirdiğine göre bu köprüden ilk geçecek olanlar O ve ümmeti olacaktır. İnsanı bir yolcuya benzeten Bedüzzaman ise; sırat yolculuğunu zorunlu geçitlerinden birisi olarak kabul eder ve “İnsan âlem-i ervahtan, rahm-ı maderden, sabâvetten, ihtiyarlıktan, dünyadan, kabirden, berzahtan, haşirden, sıratıtan

geçen bir uzun sefer-i imtihanda hiç durmadan yürüyen bir yolcudur.” (Smith, J. I; 2000). Bu bakış açısından yola çıkarak sırat köprüsü, insanın yolculuğunu devam ettirdiği onu geçerek yolculuğunun sonuna yani huzura ya da huzursuzluğa ulaşacağı yer olarak tasvir edilmiştir.

Sırat köprüsü ile alakalı birçok bakış açısı sunulmuşsa da hepsi ortak bir noktada birleşir. O da inanç sayesinde o köprünün geçileceği ve sonunda sonsuz mutluluğa ulaşılacağıdır. İnananlar için önemli bir anlam taşıyan Sırat köprüsü Âşık Yalınayak tarafından da aynı önemle işlenmiştir. Aşığın bakış açısında imana dikkat etmenin yanı sıra Allah’ın da bu konuda insana olan yardımını söz konusudur. Böylece dünyada imanlı kalma savaşı veren insanın aslında yalnız olmadığı ve zamanla mükâfatlandırılarak sonsuz mutluluğa ulaşacağı söylenmiştir.

“İman eden çok az Hakka Kuran’a” (5/14)

İslam’ın ilk şartı Allah’a imandır. İman binası bunun üzerine inşa edilir. İslami inanca göre insanlar Allah’a inandıkları ölçüde kendilerini huzurlu hisseder ve ona karşı yerine getirdikleri emirlerle mutlu olurlar. Bu sebeple inanç dünya düzeninde önemli bir yer tutar. Âşık Yalınayak artık dünyada inanan ve Allah yolunda emek harcayan insanların azlığına dikkat çeker. Ona göre bu durum düzenin bozulmasına sebep olan asıl nedendir.

“Fakat iman edip sâlih ameller işleyenlere Allah mükâfatlarını tam olarak verecek ve lütfundan onlara olan ihsanını da artıracaktır. Kulluktan çekinip büyüklük taslayanlara gelince, onları da (pek) elemli bir azap ile cezalandıracak ve (onlar)kendileri için Allah’tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulacaklardır.” (Nisa 173). Ayetinde sergilendiği üzere yalnızca iman yeterli değildir kişinin salih amellerle yaşamını donatması da gerekmektedir. İnanıcı üzerine iyiliği düşünen insanlar için mükâfat olduğu söylenildiği gibi kötüler için de cezalandırma söz konusudur. Bu sebeple âşık hem toplum sağlığı hem de kişinin ruh sağlığı ve ahireti için iman kavramına önem verir ve eksikliği olmasından şikâyet eder.

“Cümle âlimlerin lisanı sözü

Rehberimiz olan Kuran’a bağlı” (28/7-8)

Allah; “Kuran’ı insan hayatını kolaylaştırmak ve düzenlemek adına yollamıştır.“Biz bu kitapta, herhangi bir şeyi ne eksik bıraktık ne fazla yaptık.”(En’am; 38). Ayetiyle insanların aradıkları her şeyi kitapta bulabileceklerini çoğu zaman da yoruma gerek kalmayacağını söylemiştir. İşte bu sebeple âlimler yani Kuran anlatıcıları da birebir kurana bağlı kalarak bilgileri aktarmak dinleyiciye ulaştırmak zorundadır. Âşık İslamiyet’i ve onun yayılmasında aktif olarak yer alan âlimlerin tüm sözleriyle Kurana bağlı olması gerektiğinden bahsetmiş ve ilmin, bilgilerin bu şekilde aktarılması gerektiğini söylemiştir. Bu sayede hak olan Kuran doğru biçimde aktarılacak ve toplum içerisindeki düzen karmaşaya meydan bırakılmadan düzenlenecektir.

“Hizmetine göre Mevla’ya ermek” (28/13)

İslamiyet’in önemli amaçlarından birisi, insanı iyiye ve güzele ulaştırma amacıdır. Dolayısıyla bunu içselleştirebilecek olan güzel bir toplum, güzel bir çevre ve güzel bir hayat İslamiyet’in hedefleri arasında sayılmaktadır. Tüm insanların içinde bulunduğu topluma ve yaşadığı çevreye karşı görev ve sorumlulukları vardır. Bu sebeple her Müslüman, hem maddî hem de manevî yönden iyiye, güzele yönelmeli söz ve davranışlarıyla yararlı olmaya çalışmalıdır.

Toplumda hizmet veren herkesin çaba ve gayretlerinin temelinde hep insan yer almaktadır. Başka bir ifadeyle Allah’ın sevgisini, rızasını kazanmak; onun kullarına hizmet etmek, hayır ve iyilik yolunda yarışmak ve insanlığın mutluluğu için çalışmakla doğrudan ilişkilidir. İslamiyet bir süreklilik içerisinde insanlara sorumluluk bilinci aşılar ve bütün insanlık için yararlı işler yapmaya insanları teşvik eder.

İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır, sözünden hareketle, inanan için hayatı bütünüyle hizmet alanı olarak değerlendirmek ve ona göre davranmak mümkündür. “Herkes kazandığı karşılığında rehindir.” (Tur 21) ayeti, herkesin kişisel kurtuluşunun, kendi çalışmasının çabasının neticesinde olacağını açıkça ifade eder. Bu

sebeple İslami anlayışta Allah yolunda hizmet sadece ibadetle eşdeğer olarak görülmemekte ve toplum içerisindeki davranışlar da esas kabul edilmektedir.

*“İş işten geçmeden, Mevla’ya uyak
Sana değil önce benliğime kıyak”(28/25-26)*

“Ben ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten yarattın Âdemi ise çamurdan” (Araf; 12).dedi şeytan. Ben diye başlayan bu itiraz onun cennetten kovulmasına ve lanetlenmesine sebep oldu. Ben diye başlayan her cümle istenilmese bile gizli bir kibir ve gururu içerisinde barındırır. Bu benlikten ve kibirden vazgeçmeyen her kişi şeytan gibi saf dışı kalmaya ve cehenneme mahkûmdur.

İnsan ruhu ve nefsi ile birlikte yaratılmıştır. Gazali’nin ifadesi ile “İnsan benlik yüzünü Allah’a çevirdiğinde Ruh, maddeye çevirdiğinde Nefs adını alıyor. Nefsin dizginlenmesinin de belli aşamaları vardır. İnsanın benlik duygusundan kurtulup ruhi yönden ilerlemesi için yüzünü rahmana çevirmesi gerekir.”(Gazali; 2002). Bu düşünceden hareketle maddenin insanı dünyaya çektiği ve benliğe yönelttiği bu sebeple insanın elinden geldiği kadar ruhunu doyurması gerektiği çıkarılabilir.

Benlik duygusu insanın varoluşundan bu yana vardır. Önemli olan onun terbiye edilmesi ve disiplin altına alınmasıdır. Allah insanı hem çok yüce bir varlık hem de en aşağı varlık özelliklerini barındıracak biçimde yaratmıştır. Bu sebeple insan Allah’tan yüz çevirirse aşağı özellikleri, onunla birlikte kendisini anarsa yücelik özellikleri karşımıza çıkar.

Kuran’da benlikten vazgeçme ve nefsi kontrol etme ile alakalı birden fazla ayet yer alır.

“Nefsimi ak pak gösteremem. Çünkü nefis, Rabbimin merhamet ettiği durumlar hariç, olanca gücüyle kötülüğü emreder. Ama Rabbim çok affedici, çok esirgeyicidir.”(Yusuf; 53).

Ayetteki ifade ile kötülüğü emreden nefisten yani nefsi emareden bahsedilir. İnsandaki kötülüğü, şehveti, çirkinliği fısıldayan bu nefis nefsin en alt mertebesidir. Eğer insan maneviyat noktasında kendisini geliştirmese en kötü günahlara bu fısıltı sebebiyle batabilir ya da bunları kendisi gerçekleştirebilir. Bu durumda uzun süre kalan

insanın kalbi körelir ve gerçeği göremez olur. Benlik duygusu onda ön plana çıkar ve o kişi artı sadece bu dünya için yaşamaya başlar.

“Öyle değil! Kendisini ısrarla kınayan benliğe de yemin ederim.”(Kıyame; 2) buyuran Allah nefsi emareye göre daha iyi bir durumu ifade eden nefsil evvame aşamasında olan nefisten bahseder.

İnsanın yaptığı davranışlardan pişmanlık duyması onun iyileşmeye başladığını ifade eder. Bu insanın Allah’a yönelmeye başladığı anlamına gelir.

“Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirene, ardından da ona bozukluğunu ve takvasını ilham edene ki, benliği temizleyip arındıran, gerçekten kurtulmuştur.” (Şems; 7-8-9) bu ayetlerde de görüldüğü üzere nefisini yenen insan aynı zamanda benliğine de kıyar ve rabbine ulaşır. Âşık Yalınayak insanların “ben” demeden önce “biz” demesi gerektiğini ve rablerine böylece daha yakın olacaklarını ifade eder.

*“Aranan Mevla’yı özde bulmayan
Maşuku ne bilir, yolu ne bilir” (29/3-4)*

İslamiyet’te Mevla’yı arama ve onu kendinde bulma uzun süreç içeren bir arama, çabalama meselesidir. Bu arayış zaman içerisinde birçok şairde ön plana çıkmış ve hatta özünde bulan Hallacı Mansur’un “enelhak” sözü onun ölümüne sebep olmuştur. Canından geçen insan kendi özüne ulaşır. ‘Kendini bilen Rabbini bilir’.İnsanın özünün ilahiyata bağlı olduğu düşünülürse Allah’a ulaşmak kolaylaşacaktır. Oradan gelmiş oraya dönecektir. Eğer insan kendini bu iç gözlem ile bilebilir aslına ulaşırsa bu hayatta başka şeye ihtiyacı kalmaz. Çünkü o artık aradığını bulmuştur.

Kısaca öze dönüş, yaşanarak elde edilir. Mevla’yı özde bulmak uzun bir yoldur bu sebeple bu yollardan geçen kişi maşuk olmayı ve yolu bilir. Âşık Yalınayak inancın bir bütün oluşturması ve kalben bunun sağlanması için elinden gelen uyarıları yapmış ve insanlara bu sayede yol göstermiştir. Özünde Mevla’yı bulan insan hem topluma hem de inancı sayesinde kendisi ve çevresindekilere ışık olacaktır.

3.3.2.Cennet ve Cehennem

İslami anlayışa göre bu dünyada yapılan her şeyin ahrette bir karşılığı vardır. Bu inanç insanları dünyaya daha fazla iter. Çünkü kurtuluşun yolu dünyada yapılanlardan geçiyorsa insanlar davranışlarını sınırlar ve şekillendirir. Bireye benimsetilen ahiret inancı; onun hem kendisi hem de içerisinde bulunduğu toplum için faydalı davranışlar yapmaya iter. Ve aslında bu öğretinin insanları birbirine bağlayan yönü toplum için faydalı bir amaç olarak ortaya çıkar. Ahiret inancını benimseyen insanlar toplum içerisinde bazı davranışlarına dikkat ederler.

Bunlardan birkaçı; ahiret inancının şekillendirdiği yolu kullanarak aklını, ahlâkını hakiki ilimlerle aydınlatmaya çalışır ve bilgisizliğin doğuracağı eksikliklerin amacına erişmesine engel olacağından korkar. Bu sebeple aklını amaçlara uygun olarak değerlendirir. İşini yaparken doğru yoldan vazgeçmez ve kazancını helal yönlerden elde eder. Haklarının neler olduğunu bilir ve başkalarının haklarını da en az kendi hakları kadar korur. Sadece bunları gerçekleştiren bireylerin bir toplumda varlığı bile o toplumu güvenilir kılmaya yeter.

Güzel ahlâk ahirete imanının ortaya çıkardığı önemli sonuçlardan biridir. Ahirete iman insanın yaşamını doğruluk ve iyilikle geçirmesini sağlayan önemli bir etkidir. Bu inançla birlikte toplum düzeni sağlanır ve insanın insan gibi davranması, nitelikli davranışlar ön plana çıkarılır. Bu inancı topluma aşılama bir nevi aşkın görevidir. Âşık Yalınayak da bu sebeple ahiret inancı yani cennet ve cehennem kavramlarına şiirlerinde yer vermiştir.

“Senin benim için cehennem cennet

Yıktırıp yaptırmak senin elinde “ (59/15-16)

Allah, her insanı özünde iyi olarak var etmiştir. Ama insanda iyiliğe olduğu kadar kötülüğe de yönelik söz konusudur. İnsanın ahiretteki sorumluluğu bunlardan hangisine ağırlık verdiğiyle alakalı olarak karşısına çıkacaktır.

Her insan kendisindeki iman filizini büyütememekte hatta bazıları bunu tamamen kaybetmektedir. Devir nazariyesinde karşımıza çıkan kâmil insan olma insanın bu dünyadaki temel hedefleri arasındadır. Ruh dünyaya gelir ve geldiği yer olan

Allah'a saf ve temiz bir biçimde ulaşmaya çalışır. Bu yolda insanın kendisini koruması nefisinden ve benliğinden vazgeçmesi gerekir.

“Şüphesiz ki Allah insanlara hiçbir şekilde zulmetmez, fakat insanlar kendilerine zulmederler.” (Yunus 40) ayetinden yola çıkarak aşığımızın anlatımını destekleyebiliriz. Cennet ve cehennemin insanların yaşamlarındaki tercihleri sonucunda sunulduğunu ve aslında insanın yaşamıyla cennet ya da cehennemi seçtiği bilinmektedir. Yalınayak da toplumda iyi izler bırakan yaşamını sağlıklı ve doğru geçiren insanların ahirette daha iyi durumda olacağını vurgular. Bu bir seçim meselesi ise yıkıp yapmak kişinin elindedir ve doğruluktan ayrılmayan insanlar bu dünyada olduğu gibi ahiret inancına göre de ödüllendirilecektir.

*“Sorarsan aklınca dürüst yaşıyor
Cehenneme böyle odun taşıyor” (88/21-22)*

Dürüst sözcüğü doğru kimse anlamına gelmektedir. Dürüstlük yalan, hile, düzenbazlık gibi olumsuz davranışları değil, doğruluk ve gerçekçilik gibi olumlu davranışları içerisinde barındırır. Dürüstlük kavramı toplumda kişiye göre olmaktan çok bir değer biçimiyle toplum tarafından sunulan belirli çizgilerle kabul edilir. Bu durum davranışlarımızın bize göre oluşundan çok toplum içerisinde nasıl algılandığı ve değer biçildiğinin önemini vurgular. Âşık Yalınayak da bu duruma dikkat çekerek toplum normları içerisinde davranışlarımızı değerlendirmemiz gerektiğini söyler. Yanılarak bizi yanlışla düşmekten kurtaracak olan yol budur.

3.3.3.Ölüm

Ölüm, canlı bir varlığın hayati faaliyetlerinin kesin olarak sona ermesidir. Canlı bir varlığın herhangi bir dokusunun canlılığını kaybetmesi de ölüm olarak isimlendirilebilir. Ölümden bahsedebilmek için, hayati faaliyetlerin bir daha geri gelmemek üzere sona ermesi temel şarttır. İslami anlayışta ise ölüm; ruhun kafesinden çıkması ve artık serbest kalmasıdır. Ruhun bedenden ayrılması onun varlığından bir şeyler kaybetmesine yol açmaz. Çünkü ruh bedenin var olmasını sağlar ama tersi bir durum söz konusu değildir.

Ceset zaman içerisinde kayıp yaşasa hatta parçalansa bile ruhun yapısında değişim olmaz. Orası ruhun yuvası olarak düşünülebilir. Belirli bir zaman konaklanan ve zamanı gelince terk edilen bir yuvadır.

Ölümün ve ahiret inancının varlığının toplum değerleri üzerindeki etkileri Âşık Yalınayak'ın bakış açısına göre ise aşağıdaki gibidir.

“Can ten emanettir düşün kulunda

Hazır ol vuracak sur âdemoğlu” (5/ 3-4)

Emanet; birine belirli bir süreyle bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya, kimse veya can, ruh anlamlarında kullanılır. Can sözcüğü İslami anlayışa göre ruh kavramına denk düşer ki kişiye emanettir bu sebeple gün geldiğinde tekrar sahibi olan Allah'a yönelecektir. Can bu dünyaya bir sınavı geçmek amacıyla yollanmıştır. Yalınayak ten sözcüğüyle insana bu dünyada verilen, yaşamasını sağlayan tüm maddeleri temsil etmiştir. Mal, mülk, sağlık, güzellik vb. gibi kavramlar insana emanet olarak verilen ve yaşamasını sağlayan önemli faktörlerdir.

Bu kavramlar zamanla insanda hırs ögesinin doğmasına neden olur. Çünkü dünyada var oluş aslında hedeflenen güzele ve iyiye ulaşma çabasında yatar. Bu çaba hırsla birleşirse kötü sonuçlar doğurabilir. İnsanın gözünü karartan hırs onun kötülükleri iyi olarak görmesini sağlar ve hataya düşmesine sebep olur.

“Her kim hıyanet eder, kamu malından bir şey aşırırsa, aşırıldığını kıyamet günü yüklenip getirir. Sonra her benliğe; kazandığı tam olarak ödenir. Hiçbirine zulmedilmez.” (Âli İmran;161) ayetinde de yer aldığı üzere dünya hırsına kapılıp emanete ihanet eden ahirette bunu hesabını tam karşılığıyla ödeyecektir.

Sur; İslamiyet'te İsrail meleğinin üfleyerek kıyamet gününün geldiğini haber vereceği araçtır.

"(İsrail tarafından birinci sefer) Sur'a üflenince Allah'ın dilediği (melekler) müstesna göklerde olanlar ve yerde olanlar bayılırlar (ölürler). Sonra Sur'a (ikinci defa) üflenince ölümler mezarlarından kalkıp bakınıp dururlar." (Zümer; 68). Ayette görüldüğü üzere Sur'un üflenmesiyle yaşamın son bulacağı ve kıyamet gününün başlayacağı bildirilmektedir. İnsanın yaptıkları ancak o güne kadardır ve sonrasında insan yaptıklarıyla baş başa kalacaktır. Dünyada iyilik yapan herkes karşılığını bulacaktır.

Yine kötülük yapan da artık cevabını alacaktır. Yalınayak kişinin emanete sahip çıkmasının önemine ve her hesabın bir sesle aniden görülmeye başlanacağına vurgu yapmış insanları her daim temkinli ve tertipli olmaya çağırmıştır.

“Ölümlle ötesi bilinen gerçek” (69-13)

İnsan Kuran'a inandığında aklıyla veremediği birçok soruya cevap bulmakta, kendisinin dünyaya kulluk için gönderildiğini bu dünyada insanların aynı amaca yönelik hareket ettiğini algılamakta ve hayatını düzene sokmaktadır. Kuran'da, "Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız; insan kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır." (Mu'minün; 115) açıklaması yapılmıştır.

Bu ayete göre insan yaşamı sınırlıdır ve kişi bu yaşam üzerine elinden geldiği kadar titizlikle eğilmelidir. Ruh bir gün bedeni terk edecek ve insan ahiret yaşamıyla baş başa kalacaktır. Dünyadan getirdiklerinin hesabını verecek ve hesap sonrası hak ettiği yere gönderilecektir.

Buradan hareketle insan hayatını anlamlandırılan ona değer katan temel özellik insanın bir görev şuuruyla dünyaya gönderilmesidir. Görevlerinin farkında olmayan insanlık değerlerini kaybedenler ahiret hayatının kaybedenleridir. Mutlaka bir hesap günü olacaktır. İnsanın bundan kaçmasını düşünmek olasılıksızdır. Bu da bireyin hem kendisi hem de yaşadığı toplum için görevlerini yerine getirmesi durumunu daha ciddi biçimde ortaya koyar.

Yalınayak insanın bu dünyadaki amacının yitmemesi hiçbir zaman vazgeçmemesinin ön koşulu olarak ahireti sunmuştur. Hesap gününün varlığını bilen görev bilincinde olan insanların yaşadığı toplum insanın yalnız kalmadığı, ilişkilerde sıkıntıların yaşanmadığı, birlik ve beraberliği içeren toplumlardan olacaktır. Emanetin ne olduğunu bilen, insanın önemini kavrayan birey varlığıyla dünya yaşamına huzur katar. Bu sebeple öğretilerde ahiret inancı ve ölümün varlığı önemli yer tutar.

3.3.4.İslamiyet

İslam sözlükte, "itaat etmek, boyun eğmek, teslim olmak, kötülüklerden salim bulunmak, selamete ulaşmak" (TDK; 2011) anlamlara gelen bir isim olarak değerlendirilir. İslam Hz. Muhammed'e Allah tarafından vahiyyle bildirilen son din olarak da tanımlanabilir. Bu dine mensup kişiler Müslüman olarak adlandırılır. İslamiyet insanı her yönden çevreleyen onun bireysel ve toplumsal sorunlarda sıkıntı yaşamasını koyduğu kurallarla engelleyen bir dindir.

İslamiyet köklü bir geçmişe sahiptir. Bu sebeple toplumsal kurallarda, geleneklerde, konuşmada hatta jest ve mimiklerde dahi kendisini gösterir. Birey ve toplum üzerindeki önemli güçlerden biri olan İslamiyet insanları bir arada tutan aynı zamanda savaşlara da neden olacak kadar etkili bir yapıdır.

.Âşık Yalınayak da şiirlerinde İslamiyet'e oldukça fazla yer vermiş ve toplumun inşasında dini etkiyi kullanmıştır. Toplumun neden inanması gerektiğini, inancın sonuçlarını, dünyanın faniliğini ve kurtuluşun İslam'da olduğunu, iyiye ulaşmada İslamiyet'in etkisini dile getirmiştir. Bu sayede toplumun aksayan yönlerini düzeltmeyi amaçlamıştır. Şiirlerinden aldığımız dizelerde bunu açıkça görebiliriz.

"İmtihan içinde geçiyor çağlar" (5/21)

İslamiyet'e göre dünya bir imtihan yeridir ve bu hayat geçicidir. Bu kısa hayattaki boş aldanişlar insanı zaman zaman hedefinden ayırsa bile insan ne için çaba göstermelidir sorusu akıllarda hep barınır.

"Bizim, sizi boş bir amaç uğruna yarattığımızı ve gerçekten bize döndürülüp getirilmeyeceğinizi mi sanmıştınız?" (Müminun; 115) ayetinde insanların belli bir amaç üzere yaratıldıklarını belirtmiştir.

Burada bir amaçtan bahsedilmiştir. Amacın ne olduğu ise başka ayetlerde kendisine yer bulur

"...insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım" (Zariyat;56) ayetiyle anlatıldığı gibi ilk ve temel hedef Allah'a olan kulluktur. İnsanın bu amacı gerçekleştirmesi için önünde kısa bir süre vardır. Ahirete hızlı adımlarla ilerleyen insan

durup davranışlarını ve düşüncelerini değerlendirmelidir. Böylece kulluk imtihanını başarıyla geçebilir.

“Yeryüzündeki herşey kıyamet zamanı geldiğinde yok olacaktır. Apaçık olan gerçek ise dünya hayatı, ahirette (ki sınırsız mutluluk yanında geçici) bir metadan başkası değildir.” (Rad; 26) ayetinde vurgulandığı gibi dünya hayatı çok kısadır. Fakat buna karşılık olarak sunulan ahiret hayatı ise sonsuzdur. İnsanın sonsuz mutluluğa ve huzura kavuşması için bu kısa yaşamı kalpten bir temenniyle, iyi amellerle devam ettirmesi gerekir. Zaman kavramı insan bedenini eskitmekte ve dünyayı kıyamet gününe doğru hazırlamaktadır. Kendisine bunca nimet verilen insanoğlu zaman zaman bunların etkisine kapılarak gerçek hedefinden uzaklaşır ve ahiretini tehlikeye atar. Bunların insan imtihanındaki yerleri önemlidir.

İnsan, her durumda ve her şekilde denenmekte ve iman ettim demesi kesinlikle yeterli görülmemektedir. Sadece sözde kalan bir duruma inanmak şuur kaybı olarak değerlendirilir. İnsanın sözlerini açık bir biçimde davranışlarına yansıtması gerekir. Kıyamet gününde tüm gizli ve aşikâr hesaplar ortaya dökülecek ve bu hesapta insan "... bir hurma çekirdeğindeki iplikçik kadar" (Nisa; 49) bile haksızlığa uğramayacaktır. İyiliği kalpten benimseyenler ve bu uğurda çalışanlar cennetle ödüllendirilirken; kötülükleri ağır basanlar ise sonsuz cehennem azabına yollanacaklardır.

"O, amel (davranış ve eylem) bakımından hanginizin daha iyi ve güzel olacağını denemek için ölümü ve hayatı yarattı..." (Mülk; 2) ayeti Yalınayak'ın imtihan çağlarının neden var olduğunu açıklar. Her şeyi bir imtihan olarak gören insan daha doğru kararlar verip, sabırla bezenmiş bir yaşam sürer.

“Dünya fani insan yalan” (17/13)

Bu dünyadan göçen insanlar birbirinden farklı değildiler. Geçmişte günümüz insanlarından daha uzun ömürlü, yok olmayan eserlere sahip, dünyaya hükmetmiş nice insan vardı. Ve bunlar makamlarını bir avuç toprağa değişmişlerdir. Dünyanın faniliği, insanın ve sahip olduğu her şeyin yalan oluşu kişiyi gerçeği aramaya yöneltir. Bu gerçeği aramaya başlayan insan sonunda Allah ile karşılaşır. Şairimiz Yalınayak dünyanın faniliğinden dem vurarak yalnızca insanın kapıldığı hırsların değil aslında kendisinin geçici olduğunu belirtir. Böylece insan geçici hırsların ve fani şeylerin

ardından gitmemesi gerektiğini söyler. Onun asıl doğruluğa yani Allah'a yönelmesini ister.

“Doğurup doyuran olmaz emirsiz” (20/9)

Kuran'da bu sözle alakalı; “Görmüyorlar mı ki, Allah, dilediğine rızık yayıp genişletir ve kısar da. Şüphesiz bunda, iman eden bir kavim için gerçekten ayetler vardır.” (Rum; 37)

Allah kullarına dilediği gibi ve dilediği şekilde rızık verme imkânına sahiptir. Dünyadaki her şey onun hâkimiyetinde gerçekleşir. İslami anlayışa göre bu sadece tevekkül etmekle meydana gelebilecek bir iş değildir. Kişinin yeryüzünde harcadığı çaba onun mükâfatına karşılık gelir. Yalınayak'a göre kişi doğruluğu esas alarak dünya nimetlerini ve ahireti kazanmak için çaba harcamalıdır. Bu sebeple helal kazanç elde etmek için verilen emek Allah tarafından hoş karşılanır ve böylece kul istediğine ulaşır.

“Helalinden kazan ver sen de kazan” (26/9)

İslamiyet, dünya malını ve rızıkını kazanırken kazanca haram bulaştırmamayı ve hırsla kapılmamayı öğütler. Dünyada esas mesele para kazanmak değil, helalinden elde etmek olmalıdır. Toplumda eril kişiler haramda hayrın ve bereketin olmayacağını söyler. Midelerine girenlerin helal mi, haram mı olduğunu araştıran kişilerin iman bakımından iyi bir seviyede bulunduğu ifade edilir.

Yalınayak'a göre kazançlarının helal olup olmadığını düşünmeden dünyalık peşinde koşan insanlar önce mide fesadına uğrarlar, sonra da huzurları kaçar, manen yükselmez ve daha düşük bir mertebeye doğru alçalır. Ne ibadetlerinin, ne de yaptıkları iyiliklerin zevkine varabilirler.

“Hz. Mevlana'nın diliyle: "Bilgi de hikmet de helal lokmadan doğar; aşk da, merhamet de helal lokmadan meydana gelir. Bir lokmadan haset, hile doğarsa, bilgisizlik, gaflet meydana gelirse sen o lokmanın haram olduğunu bil. Hiç buğdayını ektin de arpa çıktığını gördün mü?"(Şerh-i Mesnevi, 3/832-834) söylemi helal ve

haramın nasıl fark edileceğine vurgu yapar. Helal kazanmak ve yemek insana sadece ahiret kazandırmaz dünyada da iyi bir yere sahip olmasını sağlar.

“O ulu divana koydum davayı” (42/34)

"Kim zerre ağırlığınca hayır yapmışsa onu görür. Ve kim zerre ağırlığınca şer yapmışsa onu görür"(Zilzal; 7) der ayette. Hesap günü insanlar ulu divanda yaptıklarıyla karşı karşıya kalırlar. Bazen günahın ne olacağından çok yapılanla yüzleşmek ağır gelir. Ahiret gününde bu başkalarının önünde olacaktır. Zaman zaman insan yaptıklarıyla başkalarının önünde değil vicdanında bile yüz yüze gelmekten kaçır.

Kişi pişman olduğu durumları kendisine itiraf etmekte bile zorlanırken ulu divanda davanın herkes içerisinde görülecek olması insanda korku uyandırır ki insanlara sadece yaptıklarının gösterilmesi ve insanın bunlarla karşı karşıya bırakılması şiddetli bir ceza olarak değerlendirilir. Bu karşılaşmadan sonra ise zerre kadar iyiliğin ve zerre kadar kötülüğün karşılıksız bırakılmayacağı o an gelir.

"Artık kim zerre ağırlığınca hayır yapmışsa onu görür. Ve kim zerre ağırlığınca şer yapmışsa onu görür."(Zilzal;8) ayetine göre zerre kadar benzetmesiyle en ufak iyilik ve kötülük karşılıksız kalmaz. İnce terazi insanın yaptıklarını, bunların ölçüsünü gözler önüne serer. Bu sebeple kişi yeryüzünde yaptıklarını göze gelmediği için önemsemezse karşısına çıkacak çetin hesabı bilmelidir.

Peki, yeryüzünde bu benzerliği taşıyan bir terazi var mıdır? Evet. İnsan onu kendinde taşır. İnsanın terazisi vicdanıdır. Bu sebeple kendiyle baş başa kalan insan hiç yoktan huzursuzluk duyabilir ya da huzura erişebilir. Ona bunları yaptıran tamamen vicdanıdır. İnsan her günün akşamı kendi terazisinde muhasebesini yapar. Kendisini aslında ahirete hazırlar. Vicdan öyle bir yargılamadır ki kişi bundan kurtulamaz ve gün bitmeden hesabını verir.

Böyle bir teraziyi kendinde taşıyan insan davranışlarına doğrudan ya da dolaylı olarak durumu yansıtır. Eğer bir haksızlığa uğrarsa itiraz eder. Hakkını arar. Hakkından gelemediği durumları ulu divana bırakır. Böylece karşılığını alacağı bir hesap onu manen rahatlatır.

Ayrıca yapılan zulmün ve haksızlığın bu dünyada olmasa bile diğer dünyada karşılığını bulacak olması bireyi dolayısıyla toplumu rahatlatır. Kişilerin kötü

düşünceler içerisinde olmasını engeller. Öğretilerde durdurabileceğin zulme karşı çıkmayı, engelleyemediğini ise ahirete bırakmayı onaylayan cümleler karşımıza çıkar.

Yalınayak yaşamında birçok zorlukla karşı karşıya kalmış karşı çıkabileceğine karşı çıkmış gerisini Allah'a ve hesap gününe bırakmıştır. İslamiyet'in en önemli yaşantılarından biri de aslında budur. Dünyada insanın karşı çıkamadığı pek çok olay vuku bulurken bunları hesap gününe bırakmak insanda psikolojik bir rahatlama yaratır. Aşığımız da başa çıkamadığı olay için aynı yolu seçmişti

“Haram ile inşa etme tahtını” (59/18)

Haram kelimesi sözlükte; din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı olarak geçer(TDK;2011). Dini bakımdan yasak olarak kabul edilen durumlar genellikle birkaç cümleyle ifade edilecek kadar nettir. İslamiyet'te Allah'ın Hz. Muhammed aracılığıyla indirdiği Kuran'da inanan kişilere izin verilmeyen davranışlar, sözler ya da çirkin işler haram olarak geçerken izin verilen ve yapılmasında bir sakınca bulunmayan davranışlar helal kabul edilir. Dinin amacı insanların bu dünyada sağlıklı biçimde doğru davranışlar sergileyerek yaşamasıdır. Kişi bu dünyada doğru yolu benimserse ahirette bunun karşılığını alacaktır.

Kuran'da insanların uyduğu kurallar onlara zarar vermez. Çünkü tüm kurallar insanın beden ve ruh sağlığını korumasına fayda sağlayacak biçimdedir. Yani kitapta uyulduğunda zarara sebep olacak hiçbir kural söz konusu değildir. Aynı şekilde yasaklanan kurallara uyulduğunda kişi zarar görmez aksine birçok yönden fayda görür.

Böylece kazandığı helaller hem dünyada hem de ahirette ona iyi bir yol olarak dönecektir. Kişi bu yolla Yalınayak'ın da söylediği gibi inşa ettiği tahtına varacaktır. Bu taht eğer haram yollarla elde edilmişse kişiye hem dünyada dolayısıyla da ahirette zararlı çıkacaktır.

“Canlı canlıya muhtaçtır.” (86-7)

İslam inancında insan hakları tevhit dünya görüşüyle alakalı olup batılı insan hakları anlayışıyla farklılık gösterir. İslam anlayışındaki asıl mesele insanın şahsiyetinin oluşturulmasıdır. Buna asıl sebep insanın Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olmasıdır. Sadece bu sebepten bile insanın saygı görmesi gereken bir varlık olarak kabul edilmesi gerekir. Kâinat insanın yaşaması için ince hesaplarla yaratılmış ve birbirinden farklı güzelliklerle donatılmıştır. Yeryüzünde olan her şey insanın hizmetindedir. Bu sebeple insan kendi varlığı ile varlık âleminin gerçeklerini yorumlamada büyük bir çelişkiye kapılmıştır.

Bu çelişki insanı zaman zaman yoldan çıkarmıştır. Makul bir hayatı kabul etmeyip hırsla kapılan insan yeryüzündeki maddeleri elde etme savaşı içerisine girmiştir. Bu durum diğer insanların haklarını gasp etmeye kadar gitmiş her insanın eşit haklarla bu dünyada yer aldığı kişiye unutturmuştur. Savaşlar, göçler, haksızlıklar, zulme uğrayan insanlar ve dünyanın manen tükenişi sonuçları karşımıza çıkmıştır. Bu kadar vahim sonuçlara ulaşmak her şeyden önce insanın karşısındakini kalbiyle görememesinin bir sonucudur.

İnsan mal varlığını ne kadar artırırsa artırsın onu biriyle paylaşmadığı sürece varlığının keyfine varamaz. Her zaman yanında birine ihtiyaç duyar. Dünyadaki en kıymetli varlık insandır. Bu sebeple sahip olunan şeyler bile zamanla geride kalır. Bir canlı daima başka bir canlıya ihtiyaç duyar. Bu sebeple insan edindiği kazanımları diğer insanların da çıkarlarını düşündürecek biçimde yapmalıdır.

Her canlı en az kendisi kadar tüm insanlığın hak sahibi olduğunu görürse hem sosyal hayat hem de bireyin ruhsal hayatında bir rahatlama görülecektir. Yalınayak da buna dikkat çekmiş ve insanların yaşamlarında canlıya saygı duymaları gerektiğini söylemiştir. Eğer bir kişi karşısındakine maddi manevi muhtaç olduğunu hissederse davranışlarını daha duyarlı yapmaya başlayacaktır. Toplumda düzelmeye bir basamak olarak doğada bulunan her canlıya saygı gösterilmesi temelde sağlam yapılar teşkil edecektir. Bu sayede düzen ve refah daha etkin ve sağlam temellere dayalı olarak gelişecektir.

“Kuran var biz bizi ondan öğrenelim” (32/11)

İslamiyet'in tüm detaylarıyla anlatıldığı en önemli kaynak olan Kuran'da temel amaçlardan biri de insanın neden var olduğu ve kim olduğu sorularının cevabını içermesidir. İnsan kim olduğunu bilirse hayat gayesi ortaya çıkar ve daha doğru hedefler üzerinde ilerlemeye başlar. Yalınayak Kuran'ı, bireyin kendini tanıması için asıl kaynak göstermiştir. İnsanlar birbirlerini kuranda bulup tanıyacaklar bu sayede hem Allah'ın yolunda kazanmış hem de birbirlerini kazanmış olacaklardır.

3.3.5.Dua ve Şükür

Dua ve şükür kavramları İslamiyet'te kişiyle alakalı kavramlar olarak karşımıza çıkar. Şükür ve duayı tanımlayacak olursak; her nimetin Allah'tan geldiğini bilip bunu dil ve gönül ile tasdik etmektir. Şükür ise Allah'ın verdiği ondan gelen her şeye minnet duymak ve bunu kalp ile dile getirmek olarak tanımlanabilir. Allah'ın emirlerini yapıp yasakladıklarından sakınmak şükretmek olur. Allah'ın verdiği nimetleri yerinde sarf etmek, günahlardan kaçınmak şükürün sonuçlarındandır. İnsan, Allah'tan gelen nimetlerle günah işlese bu onun nankörlüğünü ortaya çıkarır. Çünkü şükür, nimeti değil nimeti vereni görmek ve onu bilmek ve bunu bildirmektir. Bu nimeti vereni bilip gereğiyle onu anmaktır. Bu durum; kalp ve dil ile sağlanır. Kişi kalp ile iyiliğe niyet eder ve dil ile şükürünü gösterir.

Dua, ibadetin özü olarak kabul edilir. Dua bu dünyada aciz ve çaresiz olan insanoğlunun sonsuz kudrete sahip olanla kurduğu diyalogdur. İnsan hiçbir dönemde duadan uzak kalamamış ruhen rahatlama sağlayan bu yakarıştan vazgeçmemiştir. Dua aynı zamanda bir ibadet sayılır. Allah'a kendini yakın hisseden kişi onu anmaya her şartta devam eder. İnsan sıkıntı yaşadığı bir anda yaratıcısına yönelir gelen her çareyi ondan bekler. Üzüntüsünden kurtulmak için yalvarır. Yine mutlu olduğunda şükür için Allah'a yönelir. Yaşamının her anında inanan insanı rahatlatan durumdur dua ve şükür.

“Duanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin?”(Furkan; 77)Ayetinde duanın insan yaşamında ve Allah katında ne derece öneme sahip olduğunu görürüz. Şükür kavramı da dua kavramının içerisinde yer alır. Temel öğretisi olarak inanan insanın inanç sisteminde önemli yere sahip olan bu durumlar kişiyi manen rahatlatarak onun daha sağlıklı birey haline gelmesini sağlar.

“Kullarım sana beni sorduklarında, (bilsinler ki) ben şüphesiz yakınım. Benden isteyenin, dua ettiğinde duasını kabul ederim. Artık onlar da davetimi kabul edip bana iman etsinler. Umulur ki kemale erişirler.”(Bakara; 186) ayeti Allah’ın insanları dualarında ve samimiyetlerinde ciddiye aldığını gösterir. Dua edenin karşılık bulacağı ayetle sabittir. Ayrıca İslami inanışa göre kabul olmayan dualara karşılık insanın üzerinden bir miktar musibet giderilir ya da alacağı ahirete bırakılır. Bu sebeple boşa gitmeyen davranış duadır.

"Dua, insanın üretebileceği en büyük bir güçtür. O halde neden bu güçten istifade etmeyelim. Bir takım ibadetler, belli ve özel merasimi gerektirmektedir. Ama dua sayesinde insan nerede olursa olsun, Allah ile konuşma imkânına sahiptir. Elbette insan Allah ile konuşurken batini bir huzura sahip olmalıdır. Bu sayede insan Allah'a doğru yönelirken bütün bedenine huzur ve mutluluk kazandırabilir, ruhunu hafifletebilir, teşhis gücünü nurlandırabilir. Yeni medeniyetin insana yüklediği ve diz çöktürdüğü zorlukların üstesinden gelebilir. Dua özelliklerini belli ve kendine has özellikleriyle ortaya koyar. Dua ve yakarış insana, bakış sefasını, davranış metanetini, endişesiz mutluluğu yakın dolu bir çehreyi hidayete erme kabiliyetini ve bir şehidin ölümü kabullenmesi gibi hayatın içinde ortaya çıkan gerçekleri kabullenme haletini kazandırır. Anlaşıldığı kadarıyla dua, insanları öyle bir geliştirmektedir ki toplum, kalıtım ve çevrenin etkisinden insanı kurtarmakta ve insan Allah ile mülakat etme sayesinde deruni bir huzur ve barış ile dolmaktadır. Öyle ki bu barışın ışınları ve nuraniyeti dua eden insanın yüzünde ortaya çıkmaktadır. İnsan bu barış nuraniyetini gittiği her yere kendisiyle beraber götürmektedir."(Rızvani; 1963)

Bu sebeplerle dua kişinin ruh sağlığının korunmasına yardımcı olduğu gibi dolaylı yoldan toplumu da rahatlatır. Dua eden insanda; ruh huzuru artar, intihar ve delilik önlenir irade güçlenir. Dua etmenin faziletleri ve yardımı bu kadar fazla iken Âşık Yalınayak da bundan faydalanmıştır.

“Süphana sığınan hep karlı çıkar” (69/19)

Yaradan'a sığınmak; kişinin bir işe başladığında ya da sakıncalı bir davranış sergilemeden önce dilde Allah'ın rahmetine sığındığını belirtmesi amacıyla kullanılır. Allah'a sığınmak bireyin psikolojik olarak kendisini güvende hissetmesini sağlar. Böylece hem giriştiği iş için daha fazla enerji harcar hem de işi güvenle gerçekleştirmesine düşünceleri yardım eder.

Yalınayak kişinin yaptığı işte Allah inancını yanında taşımasını öğütler. Allah'ın yanında olduğunu hisseden kişinin güveni artar. Bu sayede başarı oranı yükselir. Bu da topluma olumlu biçimde yansır.

“Sesledi lebbeyk dedim efendim” (69/20)

Lebbeyk; Arapça bir kelimedir ve "Buyurun efendim, emredin, sana geldim, huzurundayım" anlamlarında bir seslenme sözüdür(TDK; 2011). Hac yapacak kimse, ihrama girince yüksek sesle bu sözü söyler. İslamiyet'te hacca gitmek her şeyden önce Allah'ın çağırmasına bağlıdır. Bir kişi eğer Allah tarafından çağırılmışsa ancak hacca gider. Bu sebeple bu bir şükür ve huzur sebebi olarak kabul edilmelidir. Kişi buraya gelmesini sağlayan çağırışı ve orada bulunma mutluluğunu lebbeyk diyerek dile getirir. Yalınayak bu inanca değinerek insanın benliğinin ve özünün Allah'a bağlı olduğunu ifade ederek insanın yönlendirilmesinde kalben Allah'ın etkili olduğunu belirtmiş ve bunun için şükürün öneminden bahsetmiştir.

3.3.6.Hz. Muhammed ve Halife Sevgisi

İslamiyet'te Hz. Muhammed bu dünyada yaşamış en hayırlı insanlardan biri olarak kabul edilir. İnsanlar arsında en sevgili, en yüce, en aziz olarak görülür. Dünya üzerinde onun kadar, geniş kitlelerin gayet samimi ve candan sevgisine mazhar olmuş ne bir insan ne de bir peygamber yaşamıştır. Kâinatın şeref kaynağı olarak görülür. İki cihanın sultanı kabul edilir. Hem diğer dünyada hem de bu dünyada şerefe mazhar olan Hz. Muhammed yeryüzünde çok sevilmiş halkların sevgilisi olmuştur.

Bununla birlikte bu sevgi hiçbir zaman tek taraflı olmamış, o da onu seven ve inananları, müminleri ve ümmetini fazlasıyla sevmiş ve bunu her durumda göstermiştir. İslamiyet'te iyiliğin karşılığı iyiliktir. Tüm insanlığın Hz. Muhammed'i bu kadar candan uzun asırlar boyunca sevmesi onun üstün ve kusursuz yaradılışlı olmasıdır. Dini insanlara anlatmış, bu uğurda savaşmış ve insanların iki cihanda huzura ermesi için emek harcamıştır. O asıl hizmetini dine ve insanları kurtarmaya yapmıştır.

Halife; son peygamber Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Müslümanların liderliğini yapmış kişilerdir. Halifelik, 4 halife dönemi ile başlar; Emeviler, Abbasiler, Memluk himayesindeki Abbasiler dönemi ile devam eder. Halifelik makamı Osmanlılara ise Yavuz Sultan Selim zamanında geçer ve II. Abdülmecit zamanında kaldırılmasıyla sona erer. Hz. Muhammed'in vefatının ardından görev yapan halifeler sırasıyla; Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali'dir. İslami anlayışın devamında etkin rol üstlenmeleri ve İslamiyet'in yayılışına hizmet etmeleri dört halifeye olan sevgiyi fazlalaştırmıştır. Halk onlara itimat etmiş ve güvenmiştir. Bu sevgi günümüzde çocuklarına halife isimlerini verenlerle artarak sürer. Âşık Yalınayak peygambere ve halifelere yürekten bağlılığıyla dikkat çeker. Onların toplumda nasıl bir yer edindiklerini, insanların hayat şekillerini nasıl değiştirdiklerini şiirlerinde gözler önüne serer. Öyle ki okuyan insan söylemlerin derinliğinden etkilenir.

“On iki imamın hayat kaynağı

Biri Hasan biri İmam Hüseyin” (9/1-2)

Aleviler; Hz. Muhammed'in hakka yürümesinden sonra Müslümanlara önderlik etmesi gereken kişilerin Ehlibeyt soyundan olmaları gerektiğini düşünüyordu.

“Ey Ehlibeyt Allah sizden her türlü pislği, suçu gidermek ve sizi tertemiz bir hale getirmek diler.”Söylemini buna dayanak olarak gösterdiler. Ehlibeyt Hz. Muhammed'in soyundan gelenlere verilen isimdir. Bu sebeple halifeliğin soyda kalmasını isteyenler Hz. Ali'yi savunmuştur.

İşler istenildiği gibi devam etmemiş Muaviye ve taraftarı ehlibeyte çirkin işkenceyi layık görmüşlerdir. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in ölümü insanlar arasında

derin üzüntüye sebebiyet vermiş, her yıl yapılan anma törenleri ve oruçlarla hatırlanmıştır. Yalınayak ehlibeytin sevilen üyelerinden olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in ardından üzüntüsünü dile getirmiştir. Onlara reva görülen bu durumu öğretilerine alarak dinin hoşgörüsüyle bir bütün, ayrılmaz birer parça olduğunu söylemiş aksi takdirde ortaya çıkan sonuçlara değinmiştir.

3.4.Kişilik değerleri

Kişilik kavramı, insanın sosyal yaşantısının bir parçası olarak yüzyıllar boyunca ilgi görmesine rağmen bilimsel gelişimine. 1930'lu yıllarda kişilik psikolojisinin diğer sosyal bilim alanlarından ayrı bir bilimsel disiplin olarak ortaya çıkması ile başlamıştır.

“Alport; kişiliğin Latincedeki persona kavramından geldiğini ve Roma Tiyatrosu'nda oyuncuların temsil ettikleri özelliği yansıtacak şekilde yüzlerine maskeler takıp oynadıklarını ve bu maskelere de persona dediklerini ileri sürmüştür.”(Butler; 1986). Bu söylemden anlaşılacağı üzere eski zamanlarda kişilik tanımının; insanın getirdiklerinin yanı sıra sonradan benimsediği görüş ve karakterlerin bir parçası olması gerektiğidir. Temsil edilen özelliği anlatmak için yüze maske takılması kişiliğin sonradan benimsenen görüşlerle oluştuğunu vurgulamak içindir.

Kişilik, Toplumbilim Terimleri Sözlüğünde; “Bireyin toplumsal yaşamı içinde edindiği alışkanlıkların ve davranışların tümü, olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda kişilik, bireylerin doğuştan getirdiği özellikler ile sonradan toplum içerisinde yaşamının kazandırdığı özelliklerin toplamıdır.”(Şimşek; 2001:65). Terim sözlüğü kavrama günümüz bakış açısına yakın bir gözle bakmış bu sayede kişilik kavramını ve onu etkileyen durumları da daha net gözler önüne sermiştir.

Birey tarafından doğuştan getirilen özellikler biyolojik temellidir ve değiştirilmesi çok güçtür. Ancak çevreden kazanılan özellikler, içinde yaşanılan toplumun, grubun, işletmenin ya da yapılan işin niteliğine göre farklılıklar arz edecektir.

Kişilik, bireyin kendine özgü ve ayırıcı davranışlarının bütünüdür. Kişilik, kişiyi başkalarından farklı kılmayı sağlayan ve toplumsal ilişkiler içinde gözlemlenebilen örgütlü ruhsal, bedensel işlevsel özelliklerin bütünü; bireyin kendisi açısından, fizyolojik, zihinsel ve ruhsal özellikleri hakkındaki bilgisi; bireyin iç ve dış çevresiyle

kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi olarak değerlendirilir. Bireye özgü duygu, düşünce ve davranışların örgütlenip bütünleşmesi şeklinde farklı şekillerde tanımlanabilmektedir.

Bu anlamda kişilik, bütün bedensel özelliklerin, içgüdülerin, dürtülerin, eğilimlerin, kazanılmış deneyimlerin bütünü olarak görülebilir. Kişilik; “Dış dünya ile yüzleştiğimizde giydiğimiz maske.”(Butler; 1986)olarak tanımlamaktadır. Butler kişilik kavramına farklı bir bakış açısı sunmuş onun dış dünya izlenimlerine göre geçici olarak var olan bir kavram olarak tanımlamıştır. Kişilikle birlikte kullanılan bazı kavramlar vardır ki bunlar mizaç ve huydur.

Mizaç veya huy, kişilerin duygu davranışlarındaki denge durumlarını ifade eder. Bazı durumlara çabuk kızmak, hemen sıkılmak, öfkelenmek, neşelenmek, hareketli ya da hareketsiz olmak vb. kişiye göre değişen mizaç özellikleri veya huy olarak değerlendirilir. Başlıca mizaç tipleri olarak; hafif kanlı (çok sevimli ve neşeli), ağırkanlı (donuk, sert), melankolik (sevdaalı, hüznü ve aşırı duygusal) ve asabi (öfkeli, saldırgan ve heyecanlı) tipleri örnek olabilir.

Karakteri kişiliğin iskeletine benzetebiliriz. Belirli bir zaman dilimi içinde bir kişinin devam ettirdiği davranış ve kişilik özellikleri karakterin bir görünümü çevreye bir yansıması olarak değerlendirilir. Kişilikle eş anlamda kullanılan bir diğer kavram ise benliktir. Benlik, kendi kişiliğimize ilişkin kanılarımız ve kendi kendimizi görüş biçimimizdir. İç varlığımızın bütününu oluşturan benlik de, kişilik gibi karmaşık bir kavramdır. O halde benlik, bireyin özellikleri, yetenekleri, değer yargıları, istek ve ideallerine ilişkin kanaatlerinden meydana gelir.

3.4.1.Kişiliği Belirleyen Faktörler

Kişilik kavramını bir zaman dilimi içindeki davranış türü olarak görmemek ve geçmişin, mevcut zamanın ve geleceğin oluşturduğu bir bütün olarak görmek gerekir. Psikolojideki bazı kuramlara göre kişilik gelişimi, önemli ölçüde ergenlik dönemi sonunda tamamlansa da yaşamın daha sonraki dönemlerinde de gelişmenin ve değişikliklerin ortaya çıkması doğaldır. Yetişkinlik döneminde ne tamamen aynı kalması ne de tamamen değişmesi söz konusu olmayıp bu yapı, genetik unsurlar, aile,

eğitim ve sosyal evre gibi etkenler ve bu etkenlerin birbiriyle etkileşimleriyle oluşmaktadır(Yüksel, H. Cevher, E. Yüksel, M.; 2015). Bu düşünceyle hareketle kişinin sabit bir kişiliğe sahip olamayacağı gerek kişinin psikolojisi gerekse toplumda meydana gelen değişimlerin kişide belirli değişimler yaratacağı böylece karakterde de değişim yaşanacağı ön plana çıkar.

Yaşam boyunca kişinin diğer insanlarla olan ilişkileri, deneyimleri ve bu yaşantılara ilişkin yorumları, bu yorumların zamanla benimsenerek davranış haline getirilmesi kişiliğin oluşumunu etkileyen durumlardandır. Kişilik ne tek başına bedensel özelliğe bağlıdır olan ne de çevredeki ortak kalıp ve sosyal olaylara bağlı olan bir durumdur.

Kişilik, tüm bu olguların birlikte doğurduğu bireysel ayrılıklardır. Kişilik doğumla başlar ve ölümle sona erer. Kişiliği belirleyen faktörlerin başında kalıtsal yani doğuştan gelen özellikler gelir. Kalıtım ya da soyaçekim, evre etkisiyle köklü olarak değişmeyen özelliklerin anne ve babanın kromozomları ile bir kuşaktan ötekine geçmesi olup insanın tüm yaşamına biçim veren ve yaşamında aldığı kararları ve davranışları belirleyen önemli bir etkidir. Böylece her birey insan türüne özgü kalıtımın yanı sıra, kendi soyuna ve ailesine ait bazı kalıtım özelliklerini de taşımaktadır.

“Kişiliğin oluşmasında bir diğer önemli faktör de bireyin ait olduğu, yaşamını sürdürdüğu sosyal sınıftır. Bireyin ait olduğu sosyal sınıf, onun eğitim imkânlarını, yaşama biçimini, düşünce ve eğilimlerini, tüketim kalıplarını ve çeşitli kişisel özelliklerini belirleyebilmekte ve değiştirebilmektedir. Örneğin, üst sınıf içinde doğan çocuk büyük bir olasılıkla geliri, yaşama tarzı, sosyal statüsü oldukça yüksek bir meslek sahibi olacak ve bu konuma uygun davranışlar içerisinde bulunacak; buna karşılık, bir alt sınıfa mensup bir kişi ise kendi sınıfına uygun bir konum içerisinde hayatını devam ettirmeye çalışacaktır. Bu sebeple bulunulan sosyal sınıf kişilik gelişimi açısından önem arz eder.”(Soysal; 2008). Sosyal yaşam ve bireyin içerisinde bulunduğu toplum yapısı onun davranışlarına doğrudan etki eder. İnsanın basit bir duruma bakış açısı bile getirilen bu özelliklere bağlıdır. Sececeği meslek, edineceği davranış biçimi her yönden kişinin geldiği toplumu yansıtır.

“Kişiliğin oluşmasında özellikle iklimin, tabiat ve yaşanan bölgenin fiziki şartları önemli rol oynadığını da ifade etmek mümkündür. Tüm bu çevre faktörlerinin bireyin kişiliğinde etkili olması onun gelişiminde eğitimin, okuduğu çevrenin büyük etkisi olduğuna kanıttır. Bu sebeple okullarda uygulanan eğitimde kişiliğe değer kazandırılması ve onun olumlu bir biçimde ilerlemesinin sağlanması önemlidir.”(Soysal; 2008). Soysal’ın da dediği gibi insanın sert mizaçlı ya da ılımlı olmasında şüphesiz doğanın yeri fazladır. Yılın altı ayını yoğun kar altında ve soğukta geçiren kişi ister istemez bu durumdan olumsuz etkilenecek ve zaman içerisinde bu durum onun karakterinde kendisine yer bulacaktır. Tam tersi ılıman iklime sahip bir yerde yetişen kişi de karakterine ortamı yansıtacaktır.

Anlaşıldığı üzere kişiliği etkileyen birden fazla durum vardır. Kişilik aileden ve insanlıktan gelen kalıtımla başlayıp çevre ve toplum koşullarından etkilenmeyle oluşan, yaşam boyu şekillenmeye devam eden bir oluşumdur.

Âşık Yalınayak insanın ancak insan vasıflarını hakkaniyetle üstlendiği zaman bir birey olarak kabul edileceğini söyler. İnsan için sadece bir yön yoktur. O tüm yönleriyle insanın yetiştirilmesi gerektiğine inanır. Bu sebeple eğitime olduğundan fazla önem verir. Eğitimciler işini büyük bir özveri ve dikkatle sunmalı öğrenci ise bunun karşılığını vermelidir. Değerler eğitimi başlığında kişilik eğitimi şairimizin şiirlerinden yola çıkarak; çalışkanlık, duyarlılık, tabiat ve insan sevgisi üzerinden değerlendireceğiz.

3.4.2.Çalışkanlık

Çalışma bir iş ya da emek üzerine yoğunlaşma anlamı taşır. Âşık Yalınayak’a göre çalışma ve çalışkanlık hem birey hem de toplum açısından dikkate değer bir olgudur. İnsan ileri gitmeyi ancak bu şekilde sağlayabilir. Bilindiği gibi öne geçen birçok insan diğerlerinin boşa geçirdiği zamanı değerlendirerek ön plana geçmiştir. Kişi hakkını bazen tam alır bazen de verdiği emekle kalır. Olumsuz durumlar yaşansa da vazgeçmeyen kişi kazanır. Âşık Yalınayak yaşamını sürdürmek için zorlu şartlarda çalışmış ve bu sayede hayatını kazanmıştır. Onun yorucu ve bir hayli zor olan yolculuğu şiirlerinde;

“Yıllarca çalıştım topladım amma

Bir türlü cüzdanım dolduramadım” (89/1-2)

Dizeleri ile bize yansıtır. İnsan için çalıştığından başkası yoktur, ayeti bile birçok insan tarafından çıkar gereği önemsenmemekte birçok kişi mağdur edilmektedir. Buna dikkat çeken aşığımız çalışmanın ve ona karşılık görülen maddi değerlerin tutarsız olduğuna bu dizeleri ile dikkat çekmiştir. Yine;

“Çalıştım, çırpındım karım olmadı” (10/7)

Sözleriyle uğradığı haksızlıklara sitem etmiştir. Uzun yıllar kendi memleketinde çalışan Yalınayak zamanla sıkıntılar yaşayınca gurbete gitmiştir. Çalıştığı için karşılığını görememiş ve bunu dile getirerek tüm âşıkların yaptığı gibi sıkıntılarını bireyden topluma yansıtmış ve kişinin yaşadığı sıkıntıların yanına kar kalmaması için uğraşmıştır. Kişinin çalıştığını ve emeklerinin karşılığını alamadığını dile getirip haksızlığa karşı çıkmıştır.

3.4.3. Duyarlılık

Toplumun bir arada, huzurlu ve mutlu bir şekilde hayat sürdürmesi için her insanda olması gereken birtakım özellikler vardır. Bu özelliklerin başında insanların duyarlı birer birey olması gelir. İnsanın içerisinde yer aldığı topluma, orada yaşanan olaylara karşı duyarlı olması gerekir. Duyarlı olmak; insanın kendisini düşündüğü kadar başkasını da düşünmesi, karşısındakine gösterdiği her davranışı kendisine yapıyormuş gibi görmesine bakar. İnsan yaşamında fayda amacı güdülmesi bir gerçektir. İnsan kendi faydasını önemseydiği kadar başkalarının faydasını da düşünse toplumdaki eksiklikleri bireyler karşılıklı olarak onarırlar.

Bir toplumda yer alan duyarlılık bilincine sahip insan sayısının fazla olması, o toplumun daha mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşamasını sağlamak anlamına gelir. Duyarsız insanların çoğunluk olarak yer aldığı toplumlar her zaman bencil kalarak, gerilemeye muhtaç bir şekilde yaşarlar. Bu konuda her insanın hassas davranması önemlidir.

Kişi bazen bireyi bazen de toplumu ilgilendiren bir olaya sessiz kalmayarak sözlü ya da biçimsel olarak durumu karşıdakine aktarır. Âşık Yalınayak da toplumu ilgilendiren birçok konuya atıfta bulunmuş ve duyarlılığın kişiyi ve doğal olarak da toplumu nasıl etkilediğine şiirlerinde yer vermiştir. Bir değer olarak duyarlılık Âşık Yalınayak'ın da önemsendiği gibi genç yaşta insanlara benimsetilmeli ve temelden sağlıklı toplumun inşası yapılmalıdır.

“Can kan verdi bu vatana” (7/5)

Bir kimsenin doğup büyüdüğü; bir milletin hâkim olarak üzerinde yaşadığı, barındığı, gerekirse uğruna canını vereceği toprak bütünlüğü vatan olarak bilinir. Vatan sevgisi ise insanın doğup büyüdüğü topluma olan bağlılıktır. Bu bağlılık gerektiğinde devamlılığı sağlamak için bazı haklardan feragat edebilmeyi, gerekiyorsa canla başla savaşmayı da içerisine alan bir bağlılıktır. Vatan insanın kültürünü, mevsimini, insanını tanıdığı onu o yere ait yapan her şeydir. Aynı dili konuşan insanlar, aynı dine inananlar, aynı ülküyü benimseyenler yeri geldiğinde sırf birbirlerinden kopmamak için her türlü zorluğa katlanırlar

Bir milletin vatanına ne derece sevgi beslediği tarihsel süreçte karşımıza çıkar. Tarihte gösterilen fedakârlıklar milleti millet yapan en üstün özelliklerdendir. Vatan sevgisinin ne demek olduğunu bilen kişiler yaptıkları her davranışta, gösterdikleri her emekte vatanlarına katkı sağlayan kendileriyle birlikte vatanlarının da gelişmesini sağlayan insanlardır. Toplum bireyle birlikte kalkınır. Sonuç olarak da vatan ilerleme ve gelişme gösterir.

Yalınayak da bu gerçeğin bilincindedir ve çocuklara daha ilk zamanlarından itibaren bu fikrin verilmesini destekler. Vatan sevgisinin ne demek olduğunu bilen

çocuklar kendi gelişimleriyle doğru orantıda ülkelerine hizmet ederler. Hizmet çeşit çeşittir. Bir ülkede aynı anda insanlar bir yerden kişilere hizmet ederken diğer yanda bilime katkıda bulunurlar. Bunlar yaşanırken toprak bütünlüğünün korunması için canını ortaya koyan birçok insan vardır.

Yalınayak mısrasında şehitleri yani bu toprak uğruna can veren insanları yüceltmış ve gerektiği önemin verilmesine dikkat çekmiştir. Şahsınıza kötülük eden bir düşmanı affediniz, lakin vatanınıza ve milletinize kötülük eden bir kimseyi, asla affetmeyiniz diyen Hz. Ali'nin bu görüşü de şiirlerdeki söylemlerde etkili olmuştur.

“İnsanları eşit dinle” (50/23)

İletişim becerilerinde, yetenek, ilgi çekebilmek, bilgi kadar önemli, hatta birinci derecede etkili faktör dinleme becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Karşıdaki insanı etkileme ve başarılı olma yolunda dinlemenin önemi yadsıyamayız. Yalnız biz konuşursak hiçbir şey öğrenemez ve buna karşılık öğretemeyiz.

Dinlemek fiili her şeyden önce karşı tarafa saygı gösterdiğimizizin en önemli işaretlerindendir. Karşımızdaki insanın anlattıklarını dinlememek sana değer vermiyorum söyleminden farklı değildir. Bu gibi yanlış anlaşılmalara düşmemek için toplumda iletişim kurmanın en önemli öğelerinden biri olan dinleme ögesini iyi gerçekleştirmeliyiz. Kendine dönük bakış açısına sahip, sürekli kendinden, ilgileri ve bilgilerinden konu açan insanların güçlü ve sağlıklı ilişkiler kuramadıkları herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Eğer iyi bir dinleyiciyse hayattaki birçok şeyi daha çabuk fark ederiz ve bu yaşamımızda bir avantaj dönüşür.

Bu sayede yardım edebileceğimiz durumları daha net görür ve daha faydalı olabiliriz. Yalınayak da insanları anlamının yolunun onları dinlemeden geçtiğine vurgu yapar. Dikkat çektiği bir nokta vardır ki o da eşitliktir. Karşıdakini ne kadar tarafsız biçimde dinlersek onu o kadar net anlarız bu sayede aslında Türkçe derslerinin önemli bir aşaması olan dinleme eğitimi de ön plana çıkmış olur.

3.4.4.Tabiat ve İnsan Sevgisi

Doğa insan yaşamını etkileyen ve şekillendiren en önemli unsurlardan biridir. İnsan içinde yaşadığı doğa şartlarına göre bir yaşam biçimi oluşturur. Ilıman iklimlerin yaşandığı verimli topraklar insanların eski çağlardan beri gözdesi olmuş bu sebeple savaşlar meydana gelmiştir

Doğa yaşamı insana huzur verir, kuş sesleri ve akan bir dere her insanın ruhuna hitap eder. Bu sebeple doğa insan için bulunmaz bir hazine olarak değerlendirilir. Tabiat bilinci ise bireyde çocukluktan itibaren var olan bu hazinenin korunması gerektiğini ve doğayı kirletmeden faydalı hale getirebileceğimiz düşüncesini oluşturmaktadır.

Yalınayak doğaya olan sevgisine şiirlerinde yer verir ve onu nadide bir çiçek gibi elde tutmak gerektiğini ifade eder. Yine dünyada insanın yerine dikkat çekerek insanı sevmenin sadece bireyi değil toplumu nasıl derinden etkileyebileceği görüşüne şiirlerinde yer verir çünkü insanın mutlu olabilmesi, kendini huzurlu ve mutlu hissedebilmesinin en temel yolu sevgidir. İnsanı seven kişi her canlıyı sever, bu durumda insanları sevmeyen kişilerin diğer canlıları sevmesini beklemek de yanlıştır.

İnsan sevgisi içinde hoşgörüyü ve diğer insanlara karşı anlayışlı sıcakkanlı olmayı barındırır. Bir toplumun fertleri birbirlerini sevmiyorlarsa o toplumun sosyal anlamda gelişmesi ve dayanışma içinde olması beklenemez. Bir insanın sahip olması gereken en önemli özellik insan sevgisidir. Çünkü insan seven kişilerden hiç kimseye kötülük gelmez. İnsan sevmek insanlar arasında ayırım yapmamak tüm insanları hoşgörü ile kabullenmek demektir. Bu sebeple insan ve doğa sevgisine önemle yer veren şair bu değerlerin çocuklara küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerektiğini ifade eder. Şiirlerinde ise;

“Bağrında barınır kurt ile kuşlar

Yurt mekân tutunur hep sizde kışlar” (6/9-10)

Sözleriyle doğanın insan dışındaki varlıkları yuva sahibi yaptığı ve bir ulvi mekân olarak onları sahiplendiğine vurgu yapar. Doğaya olan sevginin artması ve

insanların birbirine duydukları saygı gibi doğaya da saygı duymaları gerektiğini ifade ederek onun bir nesnesinde bini barındırdığını söyler.

“Kâinata kucak açtım insanlık adına” (30/1)

Bu dize yazarın gönlünün genişliğini ve doğaya olan sevgisini ifade eder. O tüm insanlık adına ve tüm insanlık kadar doğaya olan bağlılığını ve sevgisini vurgular. Kâinat insana yaşamı için her şeyi eksiksiz biçimde sunar ve onun var olmasını sağlar. Bu sebeple var oluş ve devam eden hayat onun sayesinde. Yalınayak Allah'ın doğada her varlıkta var olduğunu;

“Sizleri yaradan sizlerde yaşar

Mutlu olur emrinden hoşlanır dağlar” (6/15-16)

sözleriyle belirtir. Tasavvuf ehline göre, yeryüzündeki bütün varlıklar tek tek Hakk'ın bir sıfatına mazhardır; insan ise eşref-i mahlûkat sıfatına yani yaratılanların en şerefli sıfatına mazhardır.

Bu sıfatlar insanda var oluncaya kadar sırasıyla varlıklarda yol alır kâinata süzülür. Bu sebeple insan kâinatın özüdür. Bu görüşü anlatan şiirler devir nazariyesi olarak isimlendirilir.

Devir nazariyesine göre, dünyaya gelen varlık (ruh) önce cansız varlıklara sonra bitkilere daha sonra ise hayvanlara geçer. Hayvanlardan sonra insana geçer ve insan olmanın vasıflarını derinden kavrayarak insanı kâmil olma derecesine yükselir ve Allah'a ulaşır. Bu nazariye biyolojik bir değişim olarak algılanmamalıdır.

Ruhun yaşadığı bu devinim her şeyin Allah'tan geldiğini ve tekrar Allah'a döneceğini akıllara getirir. Bizi yaratanın üflediği ruhla bizde var olması ve insanın kendinde Allah'ı bulmaya çalışması geçmişten günümüze inanç esaslarında yer alan kavramlardandır.

Tasavvufta önem arz eden bu konu aşığımızın şiirlerinde de fazlaca yer edinmiştir. Bu beyitte görüldüğü gibi ruhun dünyada cansızdan canlıya doğru bir devinim geçirdiği ve bu sayede her canlıda bulunduğu dile getirilmiştir. Aslında doğayı sevmenin yaratana alakalı olduğuna değinilmiştir. Yunus'un yaratılanı severim yaratandan ötürü sözleriyle aynı düşünceye vakıf olan yazar doğa sevgisini Allah sevgisiyle bir araya getirerek bizlere sunmuştur. Doğaya verdiği kıymeti insana fazlasıyla yansıtan ve en önemli varlık olarak dünyada yer alan insan onun şiirlerinde saygı ve kıymetle anılan bir varlık olarak karşımıza çıkar.

“İrkçılık ortadan kalsın bütün canlar adına” (67/4)

İrkçılık kavramı; bir halkın, diğer halk ya da insanlardan farklı olmakla kalmayıp aynı zamanda diğerlerinden fiziksel, entelektüel ya da ahlaki bakımdan daha iyi, daha güçlü, daha yüksek ya da daha yaratıcı olduğunu, bu üstünlüğün atalardan miras alınmış olan biyolojik farklılıklardan kaynaklandığını savunan anlayıştır. İrkçılığı yaşamda her alanda görebiliriz. Sadece dil, din, kültür bakımından değil aile içerisinde bile yer alabilen kavramlardır.

Bu gibi durumlar insanın yaşamında türlü zorluklara ve olumsuzluklara sebep olurken yapan kişiyi de kötü göstermektedir. Bu sebeple insanlar arasında ne olursa olsun ayırım yapmamak birey ve dolayısıyla toplum adına önem taşır. Yalınayak bu öğretilere önem verir ve insanın her şeyden önce insan olması için karşısındakine adaletle ve saygıyla davranması gerektiğini ifade eder. Her türlü ırkçılık hatalıdır ve insanı yanlış yola sevk eder. Onun temennisi var olan tüm toplumlar adınadır. Şiirlerinde hitap ederken bile saygıyı elden yitirmeyen şair;

“Ey güzel insanlar değerli canlar” (40/1)

Diye okuyucusuna hitap eder. Onun için insanlık adına insan sevmeyen kişinin kalbi karadır ve bu karanın derhal giderilmesi gerekir. Temennileri kişinin gelişim göstermesi adınadır.

“İnsan insanlığın bilse bir anda” (87/1)

Hz. Musa, ayağına diken batmasıyla yaralanan bir köpek görür. Köpeğin ayağındaki dikenini çıkarmaya çalışırken etraftaki insanlar Musa'ya yardım ettiği şeyin bir köpek olduğunu, canının acıdığı anda onu ısıracağını söylerler. Nitekim dikenini çıkarırken köpek onu ısırır.Hz. Musa kendi yarasını sararken haklı çıkmanın gururuyla biz sana söylemiştik diyenlere döner ve o köpekte köpekliğini yaptı; ben insanım insanlığımı yaptım, demiştir.

Bu kıssadan yola çıkarak insan olmanın belirli vasıflar getirdiğini belirtebiliriz. İnsanlar bu sayede kişiliklerini, kendilerini karşı tarafa aktarırlar. İnsan olduğunun bilincinde olmak bir erdemdir. Bu bilinç kişinin ve toplumun yaşamının bir anda değişmesini sağlar. Yalınayak da her şeyden önce kişide bu bilincin oturmasını istemiş ve toplum düzeninin karşılıklı anlaşma ve bilince dayalı olduğunu ifade etmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.KÜLTÜR

Bir toplumun geçmişten kendisiyle birlikte getirdiği duyuş ve düşünüş birliğini oluşturan, gelenek durumundaki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının topuna verilen isimdir. Kültür kavramı, bugün insanbilimlerinin farklı alanları arasında kesin bir tanıma sahip değildir ama genel olarak tutarlı bir biçimde tarif edilebilir. Kavramın etimolojik kökü Latince *cultura*'dan gelir

“Bir kavram olarak kültürün anlamı, insanın gelişim sürecini ve kültürlemeyi de anlatacak biçimde 19. yüzyıldaki kullanımıyla genişlemiştir. Bu kavram, özellikle romantik hareket içinde, genel kullanımına bir alternatif olarak “manevi, insani olan” anlamında da kullanılmıştır. Farklı zamanlarda farklı anlamlar yüklenmiş olan bu kavramı bugün genel olarak şu üç anlam öbeği karşılar görmektedir:

1. Zihinsel, manevi, estetik gelişmeye ilişkin genel bir süreç,

2. Gerek bir grubun, halkın, gerekse de tüm insanlığın yaşama biçimi,

3. Entelektüel ve sanatsal etkinliklerin ürünleri.” (Williams; 2006:105-112).

Kültür kavramını tanımlamak için birden fazla görüş kullanılsa da yola çıkılan ortak yargılarda; geçmişten gelmesi, birden fazla insan tarafından yaşamını şekillendirecek biçimde kullanılması ve bunu eserlerine yansıtması göze çarpar. Sanat eserleri insanın ruhunun dışı yansımasıdır. Bu yansımada görülen öğeler ister istemez sanatçının yaşadığı toplum ve bakış açısıyla alakalıdır.

Günümüzde bu kavram, maddi ve simgesel etkinlikler arasındaki ilişkileri anlatırken, nesnelere ve simgelerin bütünlüğüne ilişkin bir anlamı da kapsamıştır. “Kültür, sosyal bilimlere için toplumun sembolik ve öğrenilmiş yönlerini anlatan genel bir terimdir (...) Sosyal bilimlerde kültür, biyolojik olarak değil, toplumsal araçlarla aktarılıp iletilen her şeyi anlatır.”(Marshall; 1999:442). Nesnelere ve onlara yüklenen anlamların toplumlar arasında farklılık göstermesi kültür kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Nesnelere ve semboller düşünce yapısının gerçek hayata bir yansımasıdır ve bu yansımada toplum zihniyetinin parçaları bulunur. Bu sebeple yapılan kültür araştırmalarında sözcükler ve bunlara yüklenen anlamlar ya da nesnelere önemli bir yer tutar.

“Kültür; öğrenilir, tarihidir ve süreklidir. Toplumsal bir kurallar sistemidir. İhtiyaçları karşılar. Bu tanımlamalar onun soyut bir kavram olarak değerlendirilmesini sağlar. Fakat buradaki soyutluk sadece kavramın kendisiyle alakalıdır.” (Güvenç; 1996).Burada söylenildiği gibi kültür, hayatın birçok yönünü kapsayıcı biçimde varlığını sürdürür. Kültür sözcüğü sadece sözcük bakımından bakıldığında soyut bir kavram gibi görülür. Oysa günlük hayatta toplum içerisinde kültürel öğelere fazlaca rastlarız.

“Kültürün bazı tanımları ise; kültür, varlığımızın yapısını belirleyen, sosyal bir süreçte öğrendiğimiz uygulama ve inançların maddi ve manevi öğelerin birliğidir. Bir toplumun tüm hayat ve yaşama biçimidir. Sosyal-kültürel evrendeki açık seçik eylemlerin ve diğer araçların ortaya koyduğu ve nesnelleştirdiği, anlamlar, değerler ve kurallar, bunların etkileşim ve ilişkileri, bütünleşmiş ve bütünleşmemiş gruplarıdır. İnsanların içinde buldukları hayat şartlarına uyumlarının toplamı, onların kültürüdür. Kültür, toplumsal olarak öğrenilen ve aynı yoldan yeni kuşaklara iletilen davranış kalıpları olarak kendisine yer bulur.”(Özsoy, E. Yıldız, G;2013). Görüldüğü üzere kültürle alakalı tanımlar bireylerin fikirlerinin de katkısıyla zaman içerisinde değişmeye yönelik olarak varlığını sürdüren ve bir sonraki kuşağa aktarımıyla devam eden, dönüşümsel yapılar olarak tanımlanır.

Kültürü ortaya çıkaran öğeler ve özellikleri oluşumda önemli bir paya sahiptir. İlk olarak ele alacağımız din kavramı kültür oluşumunda önemli bir yer tutar. Çoğu toplum din ögesi üzerine kurulmuş kültür öğelerinin ağırlığını içerisinde barındırır. Din sadece bireyin iç dünyasında yaşadığı bir algı değildir. Dini yaşamını hayatına yansıtan kişi dolayısıyla toplumsal yaşamına etki etmiş olur. Toplumlara birleştiren önemli unsurlardan biri olan din ögesi eğer kültürden ayrılırsa o zaman kültür kavramında boşluk meydana gelecektir bu sebeple din, kültür oluşumunda önemli bir yer tutar. Yine toplumun din değiştirmesi de kültürü etkileyen önemli unsurlardandır.

Diğer önemli bir kavram ise dildir. Dil; bir toplumda anlaşmayı sağlayan en önemli unsurdur. İnsanların kültürlerini devam ettirmelerinde ve bir sonraki kuşağa aktarmalarında önemli bir yer tutar. Kültüre ait kavramların taşıyıcısı olarak görev yapan dil aynı zamanda oluşumda da yer alan önemli bir paya sahiptir.

Tarihî Miras ise kültür kavramı için önemlidir. Kültürün önemli iki özelliği vardır. Biri onun kadimliği yani eskiliğidir, diğeri ise devamlılığıdır. Yaşanılan kültürün

büyük bir bölümü geçmişten gelen bir yapıdır yani atalardan miras kalmıştır. Bu miras içerisinde yer alan bazı öğeler zaman içerisinde işlevini kaybettiğinde yerini daha verimli bir ögeye bırakır. Böylece tarihi mirasta devamlılık sağlanmış olur.

Savaşlar ise kültüre direkt olarak etki eden onu biçimlendiren ya da yok eden öğelerden biridir. Savaş kazanan taraf için getirdiği zenginlik ya da refahla kültürün gelişmesine etki ettiği gibi kaybeden taraf için bir yıkım etkisine sebep olur. Toplumun yaşadığı büyük olaylardan biri olan savaşın etkisi bu sebeple kültür oluşumunda ya da değişiminde etkilidir.

Yine bu bağlamda ele alınacak öğelerden biri ise göçlerdir. Yerini yurdunu terk eden her toplum gittiği yerde yaşam şartlarıyla alakalı olarak yeni öğeler benimseyecektir. Bu benimseme kültüre katkı yapma ya da tamamen kültürden vazgeçme biçiminde olur.

Toplumun uğraştığı ziraat, ortaya çıkardığı sanat, yaşadığı coğrafya ve iklim şartları da yine kültür oluşumuna katkıda bulunan diğer öğelerdendir. Bu öğelerde görüldüğü üzere kültürün ortaya çıkmasında halkı ilgilendiren ve onu oluşturan tüm unsurlar etkilidir. Bir ulusun var olması ve kültür kazanması milli özellikleriyle ve bunları ne kadar geliştirdiğiyle alakalıdır.

4.1.Âşık Yahnayak ve Kültür

“Âşıklık geleneği, Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Âşıklık geleneği, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, şiirin kalıcı ve etkileyici özelliğinden yararlanarak kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür.”(Artun; 1996). Âşık bir coğrafyada yetişen ve kültür kavramıyla alakalı olan en önemli şahsiyettir. Âşıklık geleneğinin önemli bir parçası olan usta- çırak ilişkisi kültürü olumlu yönde etkileyen unsurlardandır. Çırak ustasından aldığı eğitimi, onun topluma olan bakış açısını kendi şiirlerine yansıtarak aktarımın bir parçası olur. Ayrıca gelenek kültür unsurlarını arı bir biçimde işlediği için yaşadığı her çağa geçmişten bir şeyler katar.

“Âşık edebiyatı, Türk kültürünün bütün katmanlarınca özümsemiş ve çağlar boyu toplumun ortak kültür kodlarını oluşturan önemli bir kurum olmuştur. Türk sosyo-

kültürel yapısı içinde oluşan serbest ve zorunlu kültür değişimleri toplumsal dokuyu şekillendirmiş, yapısal ve işlevsel yönden âşıklık geleneğine önemli kaynak olmuştur.”(Artun; 1996). Âşık edebiyatı âşıklar tarafından ortaya çıkarılan eserleri inceleyen, biriktiren, sınıflandıran ve böylece kültür aktarımına fayda sağlayan önemli alanlardandır. Kültür incelemeleri yapan insanlar özellikle halk dilindeki ve değişimleri ve halkın nesnelere yükledikleri anlamların farklılaşmasını bu kaynaklarda takip edebilirler.

“Âşık, hem döneminde hem de sonraki dönemlerde sesini geniş kitlelere duyurmuş bir sanatçıdır. Her edebiyat akımı gibi, âşık şiiri de kendi döneminin zihinsel atmosferinin bir sonucu olarak oluşmuştur. Âşık yaşadığı kültürel ortamla iç içedir, âşık şiiri toplumun ihtiyacına bağlı olarak ortaya çıkmıştır.”(Artun; 1996). Bir âşık toplumdan bağımsız olarak düşünülemez. O toplumun geniş kitlelere ulaşan sesidir. Âşık gördüğü aksaklığı toplum yararına düzeltmek ister. Bunu bazen ılımlı bazen de sert bir söylemle şiirlerinde dile getirir. Âşığın içinde bulunduğu fikir ortamı onu besleyen kaynaktır. Bu sebeple her dönem şairi kendi atmosferini eserlerine yansıtır. Böylece her dönemin kültür ortamına ışık tutulmuş olur.

“Âşıklar şiirlerinde toplumsal, tarihsel, bireysel olgu ve durumlar karşısında halkın ortak duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında kültür taşıyıcıları olarak görev yapmaktadırlar. Âşıklar dışa dönüktür, siyasal ve toplumsal olaylara karşı duyarlıdırlar. Onlar tanık olduğu, yaşadığı ve duyduğu olumsuz durumları yargılar eleştirirler. Bu sayede toplumu olumlu ve dengede tutarlar.”(Artun; 2000:296). Burada da görüldüğü üzere âşıkların topluma yaptıkları katkılar ve toplumu yansıtmaya biçimleri içlerinde buldukları durumlara göre farklılık gösterir. Toplumda huzursuzluk çoğalmışsa âşık bunu dile getirir ve sesini daha yetkin bir ağızdan duyuran toplum dengelenir.

Bu çerçevede Âşık Yalınayak da toplumun yaşama biçimine kişininolaylar ve durumlar karşısındaki tavrına, çevresine, dünyayı algılayışına ışık tutmuştur. O insanları ve olayları olduğu gibi tüm gerçekliğiyle eserlerine almış durumlara ve olaylara onlar vasıtasıyla atıfta bulunmuştur. Kültürü sonraki dönemlere ve kişilere aktarma görevi üstlenen şair bulunduğu çağı özellikleriyle birlikte şiirine almış; olan çoğu durumu eksik ve yanlışlarıyla gözler önüne sermiş ve ders alınabilecek bir forma getirmiştir.

Âşık Yalınayak içinde bulunulan çağa ve güncel olaylara asla sessiz kalmayan bir şairdir. Toplum onun için en önemli yapıdır. İnsana verilen değer ne derece önemli olduğunu bilen şair toplumun ya da bireyin uğradığı haksızlığa karşı sessiz kalmaz. Yine onda göze çarpan önemli bir özellik ise teknolojinin kültürel değere etkisine dikkat etmesidir. O toplum yararına olan hiçbir şeye karşı çıkmamakta ama kültürel öğelere fazlasıyla etki eden kavramlara tepki göstermektedir.

Çalışmamızın bu bölümünde kültür unsurlarını değerler eğitimi ile eşleştirerek onları başlıklar halinde sunacağız ve Âşık Yalınayak'ın kültür aktarımının ne durumda olduğuna ve kendisinin kültüre olan katkılarına yakinen bakmış olacağız.

4.2.Sosyal Değerler

Sosyal değerler bir toplum içerisinde bulunan insanların olumlu tepki verdikleri ahlaki, dini, örfi durumlarla uyuşan kavramlardır. Bu değerler toplumda yer alan bireyler birbirine yakınlaştırır ve onları ortak bir amaca doğru ilerletir.

Bu değerler toplumda yer alan bireyleri ve onların davranış biçimlerini yönlendirir. Bir davranışa vereceğimiz tepki içinde bulunduğumuz toplumun sosyal değerleriyle yakından ilişkilidir. Birine göstermemiz gereken saygı, terbiye çerçevesi, konuşmada kullanılan ses tonu, hatta güldüğümüz durumlar bile toplumun değer yargılarına göre şekillenir.

Değerler bazı önem derecelerine sahiptir. Bunlar köklü prensiplere sahip genellikle zor değişen yargılardır. Örneğin büyüklere olan saygı çerçevesi bir toplumda ele alınmış biçimine göre önem arz eden değerlerdendir. Kuralların değişmesi zordur ve uyulmadığı takdirde birey dışlanmaya maruz kalacaktır. Bu kuralların da aşağı yukarı kesin çizgilerle kuşaktan kuşağa aktarımı söz konusudur.

Günümüz teknoloji çağında toplumların birbiriyle etkileşimi hat safhaya çıkmış ve bu da kültürel kavramlarda hızlı bir değişimi beraberinde getirmiştir. Bu değişim çoğu zaman toplumda tartışmalara ve kargaşalara sebep olur. Alışılan değerlerde tartışma çıkınca yeni değerler üzerine birleşmek toplumda güç bir durumdur. Toplumsal problemler ortaya çıkar ve en kötüsü kuşaklar arasındaki çatışmaları iç içe geçecek hale getirir.

Toplumsal bir değişme söz konusu olduğunda kültüre yeni eklenen değerler eskilerin yerini zor da olsa almaya başlar. Bu durum bir geçiş dönemidir. Kültürel öğelerin bu değişimi yaşanan kargaşayı artırır. Çünkü yeni her zaman çabuk benimsenen kavramlardan değildir. Bu geçiş sürecinden sonra uyum sağlayan düşünce topluma yansır ve yeni değerler benimsenir. Toplumda uygulanan eğitim sistemi de bu geçişleri kolaylaştıracak türden olmalıdır.

“Bir topluluk, grup değer yaratır hâle gelince toplum olur. Çocukluk olarak insanlar değer üretmeye başlayınca bir toplumsal bilinç, dayanışma, paylaşma ve bir takım ruhu, biz bilinci oluşur.” (Durkheim; 1960, 1973). Değer yaratmak, üretmek toplumun en önemli özelliğidir. Bu durum toplumları birbirine bağlar.

Sosyal değerlerin bir toplumda oluşması bu kurallara dayalı toplumsal normların oluşması demektir. Bu geniş bir sosyal düzeni beraberinde getirir. Böylece toplum sıradan ve rastgele bir kalabalık olmaktan çıkıp birlikte yaşayan, ortak kadri paylaşan insanlar haline dönüşür.

“Sosyal değerler bir anlamda, toplumun varlık ve olaylara, nesnelere, davranışlara yüklediği soyut nitelikler, bunlarla ilgili yargılar (değer yargıları), takınılan tavırlardır. Bu yargılar rasyonel olabildiği gibi irrasyonel de olabilir. Her sosyal yapı kendi niteliklerine uygun değerler oluşturur; örneğin insani değerler, feodal değerler, kapitalist değerler, demokratik değerler, çağdaş değerler gibi. Bu bakımdan tarım toplumunun değerleri ile sanayi toplumunun, bilgi toplumunun değerleri arasında önemli farklılıklar vardır. Değerler toplumsal yapının en sübjektif yanının meydana getirir.”(Tanyol; 1970:164). Değerler bir toplumu öznelletiren ve onun ayırım noktasını belirleyen yapılardır. Eğitim, kültür, gelişmişlik sosyal değerlerin oluşumunda önemlidir. Toplumlar yaşadıkları çağda neye önem verirlerse değer gelişmeleri de o yönde ilerler.

“Kültür ve uygarlıklar da en açık biçimde kendilerini değer farklılıklarında gösterir. Ayrıca her çağın öne çıkan baskın ideal değerleri vardır. Toplumlar bu yolla tüm eylemlerini, davranış ve tutumlarını duygu ve düşünce düzeyinde simgeleştirmişlerdir. Değerler toplumun büyük çoğunluğu tarafından paylaşılan, uzlaşılan, önemsenen, ciddiye alınan, daha çok coşkusal özellikler taşıyan olgulardır. Bunlar toplumlara, zamana, mekâna göre de değişirler. Yani değerlerde büyük bir izafiyet söz konusudur. Zaman içinde toplumdaki ihtiyaçlar, şartlar değiştikçe

değerlerde de değişme kaçınılmaz olur. Tanyol'un ifadesiyle "Bir toplumda değerlerin değişmezliği o toplumu çürütür." (Tanyol; 1970:164). Toplumların çağa ve yeniliklere ayak uydurması ister istemez değişimi başlatacaktır. Yerinde sayan bir sosyal değer yok olmaya mahkûmdur. Değişim her ne kadar korkutucu olsa da aynılığı devam ettirmediği için sabit kalandan daha çekicidir. Sosyal değerler de aynı şekilde toplum bakış açısı ve heveslerine göre de şekillenir.

"Değerler, sosyal ilişkilerde bireylere davranışların yönü ve niteliği ile ilgili olarak hazır reçeteler, modeller sunarlar. Bireyleri bu ideal davranışlara göre davranmaya teşvik eder, toplumda sosyal bütünleşmeyi sağlar, bunların etrafında bireylerin kenetlenmesini, bu ortak amaç ve idealler için mücadele edilmesini öğretirler. Değerler sosyal normların, ortak davranış standartlarının oluşmasını sağlayarak toplumda sosyal kontrol mekanizmasını işletir, bu noktada bireylere rehberlik ederler."(Yaka, A.;2011). Sosyal değerlerin birey üzerindeki en önemli noktalarından biri onun davranışlarının sonucunu görüyor olmasıdır. Toplumda yer alan sosyal kontrol mekanizması bireyi belirli sınırlarda davranış sergilemeye iter. Ayıplama ya da kınanma birey için önemli cezalardandır. Bu sebeple sosyal değerlerin varlığı bu değerleri benimseyen bir bireyin birçok davranış modelinin şekillenmesinde ve düşünülmeden doğru davranış sunulmasında önem arz eder.

Sosyal değerler toplumdaki geçerlilik alanları ve kurum türlerine göre çeşitlenir. Dini, ahlaki, siyasi, hukuki değerler, ayrıca gelenek ve göreneklerle ilgili değerler önemli olarak algılanır. Değerlere ilişkin toplumca oluşturulan yargılar kategorik olarak ve karşıtlık şeklinde iki kısma ayrılır. Şimdi bu genel açıklamaların ışığında değerleri sırayla ve tek tek ele alıp inceleyelim.

"Dini değerlerle ilgili yargılarda, bazı dinlerde daha altta başka derecelendirmeler olmakla birlikte onlara girmeden ifade edilebilir ki yukarıda bahsedilen kategorik ayırım sevap-günah biçimindedir. Tanrı veya din açısından örneğin insan davranışlarının bazıları yapıldığı zaman sevap, bazıları gerçekleştirilince de günah kazanılmış olur. Burada insan eylemlerini değerlendiren güç insanın, toplumun dışındadır, inanılan soyut bir tanrısal iradedir. Yani dinsel değerlendirmelerin arkasında Tanrı'nın otoritesi vardır. Dolayısıyla yaptırımını o belirler ve yargılamayı da o yapar." (Yaka, A.;2011). Dini değerlerde birey- Tanrı ilişkisi önemlidir. İnsan bu değerlere uyup uymama konusunda özgürdür çünkü sorumluluğu yalnızca Tanrı'yadır.

Böylece bireylerin davranışları üzerinde genel bir dinsel etkiden, bazen de baskıdan bahsedilse bile dinsel değerlendirme ve yaptırım doğrudan doğruya bireyle Tanrı arasındaki ilişkiye bağlıdır, araya başka bir otoritenin, kimsenin girmesi fiilen mümkün değildir.

İkinci sırada ahlaki değerleri ele alınmalıdır. Ahlaki davranışlarla ilgili kategorik değerlendirme iyi-kötü biçiminde olmaktadır. Ahlak açısından bazı davranışlar sonuçları itibariyle iyi olarak, bazı davranışlar da kötü olarak kabul edilmiştir. Ahlakın kavramının arkasındaki otorite kişiyi öyle davranmaya iten güç- bizzat toplumun otoritesi daha doğrusu toplum vicdanı olarak değerlendirilir

Ahlakta esas yargılamayı yapan vicdandır. Bu otorite bireyin dışında değil de bireyin kendi içinde olduğu için, çok sübjektif olmasına karşılık diğer kurallara göre yaptırımı fazla ve kaçılmazdır. Dışarıdaki otoritelerden kaçmak, kurtulmak, mümkündür de vicdanın yargılamasından kaçıp kurtulmak mümkün değildir. Bireysel davranışlarda en etkili olan değer; ahlaktır. Dolayısıyla bir insan için en ağır ceza vicdan azabıdır. Toplumsal yaşamda ahlak bunun için çok önemlidir. Bu nedenle ahlaki değerlerdeki çözüme, diğer değerlerdeki çözümlerden, çürümelerden daha tehlikeli olarak kabul edilir

Gelenek ve göreneklerle ilgili değerler insanın toplum içerisindeki tutum ve davranışlarına ilişkin bahsedilen toplum tarafından onaylanan, kabul gören-onaylanmayan, kabul edilmeyen tavırlar olarak değerlendirilir. Gelenek ve görenekler toplumda yer alanların herkes tarafından kabul gören davranışlarını onaylamakta bazı eylemleri ise kabul etmemekte hatta kınamaktadır. Grup içerisindeki sosyal alışkanlıkların arkasında direkt olarak toplumun otoritesi yer alır. Birey bu otoriteye ister istemez uyum sağlar. Çocukluk çağından beri zihnine kazınan toplum etkili davranışlar bireyin gelecekteki karakterinde de belirli etkiler yaratır. İnsan ait olduğu toplumun geleneklerine doğru toplum tarafından oluşturulmuş bir baskı mekanizması ile yol alır. Örneğin düğün törenlerinde uygulanan gelenekler; takı töreni, gelinliğin rengi, kuşak bağlama, piriç atma gibi durumlar her düğünde görülen ortaklık sağlayan öğelerdir. Gelenekler kısa sürede oluşamazlar. Uzun yıllar içerisinde toplum hafızasına yer edinir ve görmeye alıştığımız öğeler haline gelirler.

“Hukuki değerlendirmede ise yasaların belirlediği davranışlara bağlı olarak olumlu tarafta bir değer yoktur, yani olumlu davranışlar ödüllendirilmez. Onun için

hukuk tek yanlıdır. Dolayısıyla hukuk değerler ve normlar bakımından en zayıf (etkisi en az) olandır.”(Tanyol; 1970:79-86). Hukuk kuralları tek yanlı kurallardır. Yani sadece toplumda huzursuzluk yaratanı, suç işleyeni yasalar çerçevesinde cezalandırır. Olumlu davranışları ödüllendirmez. Bu sebeple toplumda hukuk kurallarının çiğnenmesi vicdan azabı yaratmaz. Gelişmiş toplumlarda bu durumun değiştiğine şahit oluruz. Bu toplumlarda geleneklere nazaran hukuk kuralları daha ön plandadır.

Siyasi değerler ise yönetim ve devlet hayatı ile ilgili prensipleri, hedefleri ve idealleri içerisinde barındırmaktadır. Demokratik sistemi dünyada benimseyen devletler arttıkça siyasi değerler de şekillenip, gelişmektedir. Demokrasinin insan bilincinde yer etmesi hak ve özgürlük kavramını beraberinde getirir. Yaygınlaşan hak ve özgürlük bilinci evrensel düzeyde birtakım kuralları içerir. Evrensel anlamda kesişen değerler yeni normlar meydana getirmekte ve toplumlarda ortak örgütlenmeler sağlamaktadır. Örneğin; adalet mülkün temelidir, yargısı siyasi bir değer olarak ifade edilir. Bunun yanında hukuk üstünlüğü de siyasi değer kavramında önemli yer tutar.

İnsan davranışlarından bazılarının sosyal değerlerle arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışalım. Cinayet fiili ahlak, din, hukuk, siyaset, görenek ve görenekler gibi sosyal değerler açısından olumsuz olarak değerlendirilir. Yine hırsızlık da din, ahlak, gelenek ve görenekler, hukuk kuralları bakımından olumsuz olarak değerlendirilir ve toplum tarafından onaylanmaz. Din bu durumları günah olarak değerlendirirken ahlak kötü olarak sınıflandırır. Gelenek ve görenekler tarafından onaylanmaz ve suç olarak kabul edilir. Hukuk ise suç olarak değerlendirip yargı sistemine göre bir ceza biçer. Bu durumlarda istisnalar da söz konusudur. Davranıştaki amaç, birinin zarar görüp görmemesine bağlı olarak olaylar farklı olarak değerlendirilebilir.

Yalınayak şiirlerinde sosyal değerlere ve bunların topluma aktarılmasına gereken önemi vermekte, bu aktarımı sağlamak amacıyla gerek öğüt vererek gerekse yargılayıcı bir dil ile okuyucusuna aktarım yapmaktadır. Biz de sosyal değerleri; ahlaki değerler, milli ve geleneksel değerler alt başlıklarında Yalınayak’ın şiirlerindeki yerine ve onun aktarımına göre ele alacağız.

4.3.Ahlaki değerler

Ahlak, neyin doğru neyin yanlış olduğuyla ilgilenen bir kavramdır. Bu kelime genellikle toplum normlarından yola çıkarak var olan kurallar çerçevesinde insanların çeşitli davranışlarının sübjektif biçimde değerlendirilmesi ile eşdeğerdir.

“Yanlış ve doğrular hakkındaki bu tip kavram ve inançlar çoğunlukla bir kültür veya grup tarafında genelleştirilir ve kanunlaştırılır, buna göre de (kültür veya grubun) üyelerinin davranışları düzenlenmeye çalışılır. Bu tür bir kanunlaşmanın uygunluğu da ahlak olarak anılabilir ve grup varlığının devamının bu ilke ve kanunların uygunluğu, uygulanması üzere olduğunu belirtebilir. Bu durumlarda, uygulamayı kabullenen bireyler ahlaklı olarak tanımlanırken, uygulamayı reddeden veya davranışlarında barındıramayan bireyler toplumsal anlamda yozlaşmış olarak tanımlanabilir.”(Eralp; 2014). Buradan da anlaşılacağı üzere toplum tarafından uzun yıllar içerisinde oluşturulan kurallar insan davranışları üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Bir kişinin toplum nezdinde ahlaklı olarak değerlendirilmesi ona hoşgörü kapılarını açarken yozlaşmış olarak değerlendirilmesi onun toplum içerisinde işlerini zorlaştırır. Ahlak kuralları toplum tarafından bazı nüanslarla birlikte ortak kabul edilen kurallardır.

Ahlak, kaliteli bir yaşam için temel oluşturur. İnsanlık tarihinde dinler, çoğunlukla toplum yaşamını nitelikli hale getirmek için birey davranışlarını belirleyen kurallar içermiştir. Bu da din kurallarının çoğunlukla ahlak kurallarıyla karışmasına sebebiyet vermiştir. Ahlak daha çok yaşam tarzı seçimleriyle ilgiliyken din insanın ruhi yönünü kapsar.

Bireyler çoğunlukla toplum içerisinde benzer görüşlere sahip olan insanların inanç sistemlerine uygun bir yol tercih ederler. Böylece topluma benzer özellik gösterdikleri ve uyum sağladıkları için kendilerini huzurlu ve güvende hissederler.

“Ahlaki değerlerin kazandırılmasında ilk olarak aile, çocuğun değerler ve ahlak eğitiminde en etkili kurum olarak kabul edilir. Çünkü eğitim noktasında çocuğa diğer eğitici kurumların ulaşamayacağı kadar yakın bir durumda bulunmaktadır. Bunun yanında ailede değerler çok küçük yaşlarda ve bir bütün olarak hayatın anlamı gibi en üst değerlerle bağlantılı olarak öğrenildiği için bu öğrenmeler kolay sökülüp atılamayacak kadar derin bir şekilde yerleşir. Bunun en önemli nedeni çocuğun

kendisini ailesi ile her yönden özdeşleştirmesidir.”(Kaymakcan, R; Meydan H., 2014). Çocuğun aileyle kendisini her yönden özdeşleştirmesi değer eğitiminde önemli noktalardandır. Aile değer eğitiminde yapı taşı olarak görev yapar. Birey toplum içerisinde nasıl davranacağını, söylemini, telaffuzunu, duyuş ve düşünüş özelliklerini ailesinde kazanır. Bu sebeple ailenin bilinci çocuğa yansır. Sevgi ve saygıyla, duygularla eşleştirilerek verilen eğitim çocuğun hayatında kalıcı olarak yaşam sonuna kadar yer alır. Yine ailenin öfke ve kontrolsüz davranışlarını çocuğa yüklemesi onda hayat boyu devam eden yaralar açacaktır. Bu tip insanlar toplum dengesini bozan insanlardır.

“Belirli yaşa kadar aile ile aynı düşünüş ve gelişimi sürdüren çocuk okulla birlikte ahlaki öğretilerini şekillendirmeye ve yargılamaya başlar. Evrensel olana yönelen ve toplum içerisinde davranışları sınanan çocukta zaman zaman ciddi değişimler gözlenebilir. Herhangi bir tehlikeye karşı çocuğun okul eğitiminde de evrensel ahlak yasaları varlığını korur.”(Kaymakcan, R. Meydan H; 2014).Ahlaki eğitimin ailede başlaması çocuğun kendisini aileyle eşleştirmesi sebebiyle çoğu zaman değişim göstermeyen bir yapıdadır. Okula başlayan çocuk doğruyu yanlış ayırt eder hale gelince edindiği bilgileri sorgulamaya başlar. Bu bazı kavramları düzeltmeyle sonuçlanabilir. İşte bu sebeple okulda verilen eğitimde, işlenen konularda çocuğun ahlaki eğitimine dikkat etmek bireyin ve toplumun sağlıklı bir şekilde gelişmesine yardımcı olacaktır.

Bu sebeple okulda kullanılan kaynaklarda, kaynakların içerisinde yer alan yazılarda ahlaki değerler önemsenmeli ve bu bilince sahip insanların düşünceleri öğrencilere fikir olarak sunulmalı ve tartışma ortamında bunlar değerlendirilmelidir.

Âşıklar yıllarca toplumda sözlü kültürün aktarıcıları olmuş, kâğıda geçmediği halde bir metnin devamlılığını sağlamışlardır. Bu durum onların bilince yer etme konusunda ne kadar şanslı olduklarını karşımıza çıkarır. İşte eğitimde de özellikle değerler eğitiminde âşıkların eserlerinden faydalanma milli ve kültürel değerlerimizin aktarılmasında önemli rol oynayacaktır. Âşık Yalınayak şiirlerinde toplumun oluşumunda devamlılığa dikkat eden ve bu durumun çocuk yaşlardan itibaren kazandırılmasına önem veren şairlerimizdendir. Onun şiirlerini okuyan bir çocuk ahlaki değerlerin bireyin ve toplumun yaşantısında ne denli öneme sahip olduğunu, toplum

içerisinde bireyin yerinin buna göre sağlandığını fark eder. Dolayısıyla çocuğun davranışlarının olumlu yönde geliştirilmesi sağlanır.

4.3.1.İyi- Kötü

“İyi; kişinin yaptığı davranışlarla olumlu sonuçlara yol açmak istemesidir. Ahlak bakımından değerli kabul edilen davranışlardır. Bu kavram aynı zamanda ahlak felsefesinin temel kavramlarından. İyi en genel manasıyla insana, çevresine, topluma ve insanlığa yararlı olan ve olacak olan tüm davranış ve düşüncelerdir. Fakat iyi kavramı toplumdan topluma değişiklik gösterir. “Eski Yunan toplumunda çocuğun hırsızlık yapmasına iyi gözle bakılması iyi olarak kabul edilir. İyi, ahlaki olanın olumlu özelliğini gösteren kavramdır. İyi, herhangi bir amaca ulaştıran, bir amaç için uygun ve başarılı olan, insanın kendisini tam anlamıyla gerçekleştirmesine yardım eden, diğer insanlar için de yararlı olanıdır.”(Özen; 2013). İyi olarak görülen tüm davranışlar zamana ve topluma göre şekillenir. Bu sebeple geçmişe yönelik değerlendirmelerde de o dönemin şartları göz önünde bulundurulur. Ahlaki değerlendirmeye göre iyi olan toplumsal normlara göre zaman içerisinde değişim gösterir.

“Kötü; iradeli olarak yapılan, ahlaki kurallara ve iyiye aykırı olan; mutluluğa, ideallere, amaçlara ulaşmaya engelleyen davranışın özelliğidir. Ahlak bakımından olumlu bir anlam taşıyan iyi ile olumsuz bir çağrışım uyandıran kötünün simgelediği nesne, istek ve davranışlar bütünüdür.”(Özen; 2013).İnsan yaşamı boyunca iyi ve güzel olanı sahiplenmek ister. Bu amaca ulaşmasını, mutluluğu bulmasını engelleyen her şeyi kötü olarak lanse eder. İyi kavramı gibi tıpkı kötü kavramı da topluma, bireye hatta bireyin psikolojisine göre de değişim gösterir. Davranış biçimleri, sözcükler, bir bakış ya da kullanılan dil bile insana kötü kavramını çağrıştırabilir.

Günlük hayatta iyi diye nitelediğimiz şeyleri düşünürsek; ihtiyaçlarımızı karşılayan, beklentilerimize uygun düşen, kendimize, ailemize ve insanlığa yararlı olan şeyler iyidir sonucuna ulaşıyoruz. “Bu anlamda iyi, işe yarar olan, değer verilen ve beklentilere uygun olan iyidir. Kötü ise iyinin karşısında yer alan, yanlış ya da kabul edilmez olan her şeydir. İyi ve kötü hem kişiden kişiye hem de toplumdan topluma değişir. Örneğin, güreşte başarılı olma iyidir, yenilme ise kötüdür. Yine eski

Arabistan'da sonradan doğan kız çocukları diri diri toprağa gömmek yapılması gereken bir ödev iken başka toplumlarda büyük suç olarak görülüyordu. Etik için iyi, ahlaki açıdan değer verilir. Örneğin, Epikuros'a göre; iyilik mutluluk demektir. Bazıları, ödevi yerine getirmekle, bazıları sevgiyle, bazıları da toplumu, dünyayı eşitçe yaşanabilir bir duruma getirmek için eylemde bulunmakla iyiye ulaşılabilceğini savunmuşlardır.”(Özen; 2013). İnsandaki iyi zamana göre ve hatta kişinin eğitime göre de değişim gösterir. Topluma ve bireye karşı duyarlı olan ve empati yapabilen insanların çoğunlukla yaşadıkları toplumlarda iyi olarak kabul edilen değerlerin daha ön planda olduğu ve bunların toplum tarafından daha iyi özümsemiğine rastlarız.

“Bunların yanı sıra genellikle kabul görüp karşı tarafa zarar vermeyen davranışlar da iyi olarak nitelendirilebilir. Toplum açısından ona yararlı olan ve onu geliştiren kavramlar iyi olarak değerlendirilirken tam tersi olan toplum yapısına ve içerisindeki bireylere zarar veren tüm durumlar kötü olarak değerlendirilir. Bu sebeple toplumu oluşturan her unsur bilinçli ya da bilinçsiz biçimde davranışlarla toplum içerisindeki insanlara dolayısıyla da topluma etki ederler. Bu durum ortak hafızaya kazınır ve sonraki kuşaklar bu davranışları bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde öğrenirler.”(Özen; 2013).Toplumun var olan kimliği insanların kişiliklerinin ve düşünce yapılarının oluşmasında etkilidir. Toplumun hafızasında yer alan olaylar bireyin hafızasına da bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde aktarılır.

Âşık; toplum hafızasının kendisidir. O iyi ve kötü olan her şeyi içerisinde barındırır. Ahlaki yapıda yer alan iyileri; toplumun içerisinde yaşadığı çağ ile birleştirerek okuyucusuna, dinleyicisine sunar. Geçmişten gelen yüksek ahlaki değerleri şiirleriyle harmanlar ve olumlu özelliklerle dolu bir kültür aktarımı yapmak için uğraşır. Yalınayak'ın şiirlerinden alıntılarla ahlak, iyi-kötü kavramlarını inceleyelim.

“Hırsızı sapığı birçoğu korur,

Ben bu insanları anlayamadım” (8/31-32)

Bu dizeler şairin değişen ahlaki ve kültürel yapıya olan eleştirisidir. İnsanların zaman içerisinde toplumda olan ve doğru kabul edilmeyecek olayları görmezden

gelmesi ve bunları süreç içerisinde bireye ve toplum hafızasına yansıyacak olması Yalınayak'ta tedirginlik yaratmıştır. İyi ve kötü hem kişiden kişiye hem de toplumdan topluma değişir. Örneğin yoksula yardım etmek iyidir, onun hakkını yemek ise kötüdür.

Günümüzde menfaat uğruna yapılan haksızlıklar çoğalmış, insanlar hak yemekten çekinmez hale gelmişlerdir. Bunu birçok kişi çekinmeden yapmakta ve bunu açık gözlülük gibi iyileştirilmiş bir kavramla insanlara sunmaktadırlar. Âşık Yalınayak bu durumun toplumu ve onun değerlerini yıpratmış dikkat çekmiş ve yapılanları anlamlandıramadığını ifade etmiştir. Âşık zaman içerisinde değişen düzene olan inançsızlığını dile getirmiş ve düzeni eleştirmiştir Yine;

“Birbirinden memnun söven sövdüren” (8/25)

Sözyle de toplumun kültürü yok sayan davranışlarına tepkisini ortaya koymuş, insana olan hakarete ve aşağılamaya karşı çıkmıştır. Bu, zamanın insan algılayışı üzerindeki etkisini gözler önüne serer. Yalınayak birçok konuda toplum kurallarını temel alan düşünceye önem verir. Saygı toplumda her şeyden önce gelir ve oluşumda temel yapı taşlarından biridir. Bu sebeple her ne olursa olsun insanın şahsını temel alan hakaret içeren düşünceye karşı çıkılmalıdır fikrini okuyucuya anlatmaya çalışmıştır. Bu kısımda son olarak yazarın mahlasının yer aldığı;

“Yalınayak sen de iyilik öner

Hataya düşenler gün olur döner.” (23/13-14)

Mısralarıyla iyiliği önerdiğini ve dayatmaya çalıştığını söyleyebiliriz. Günlük hayatta insanın her türlü yaşantısına duygular eşlik eder. Bunları birer duygu demeti olarak değerlendirebiliriz. Bu karmaşıklıkta duyguları ayrıştırmak çok da mümkün olan bir olay değildir. Eğer bir insan yaptıklarından pişmanlık, büyük üzüntü duyuyorsa temelde rahatsız olduğu kavramın üzerine gitmesi, duygu ayrıştırmasını bilinçli hale

getirmesi ve bunları çözümlemesi gerekir. İnsan böylece hatasının farkına varır ve onu çözümlmeden kendisini affettirmeden bu karmaşık yapıdan kurtulamayacağını bilir.

4.3.2.Öğüt

“Bir kimseye doğru, uygun bir yol göstermek, özellikle kötü davranışlardan sakındırmak için, şu ya da bu şeyi yapması ya da yapmaması konusunda söylenen söz; birinin verdiği öğüdü tutmak, verilen öğüde uymak gibi anlamlara gelir.”(TDK; 2011). Öğüt insanın zamanını ve emeğini sarf ederek edindiği bilgileri, kazandığı deneyimleri başkasına aktarma ve insanın zamanını kaybetmeden bazı bilgileri edinmesini sağlamaya yönelik önermelerdir. Öğütler bu sebeple insan için değerli olarak kabul edilebilecek yargılardır. Yalınayak toplumda öğüdün önem arz ettiğini düşünür. Bu sebeple kişiye yaşamını düzenleyecek öğütler verir.

“İtikatsız ilim sahibi olmak

İnsanı perişan yolda bırakır.” (11/1-2)

İtikat; doğruluğunu kalben onayladığın, inandığın ve zihinsel olarak onayladığın şey anlamına gelir. Bilim veya ilim ise; evrenin yapısının ve hareketlerinin birtakım yöntemler yani deney, düşünce veya gözlemler aracılığıyla sistematik bir şekilde incelenmesini de kapsayan entelektüel ve pratik çalışmaların tamamı olarak tanımlanır. Bilim; neden, merak ve amaç besleyen bir olgu olarak günümüze kadar birçok alt dala bölünmüş, insanların daha iyi yaşam koşullarına kavuşmasına, bilinmeyen olguları bulmasına ve yeni şeyler öğrenmesine önayak olmuştur. İnançsız ilim sahibi olmak zorluklarla karşılaşılana her noktada kişiyi olumsuzluğa ve boşluğa sürükler. Ya ilim öğreten ya ilim öğrenen ya da dinleyen ol asla dördüncü olma yoksa helak olursun mantığıyla hareket eden Âşık Yalınayak kişinin inanca ve ilime birlikte sahip olması gerektiğini ifade eder.

“Alevi, Sünni demeden Kürt, Laz, Çerkez herkesi

Bir gözle bak bağına bas, cihan canlar ilkesi” (30/5-6)

İnsanlar tarihin ilk dönemlerinde dil, din ve etnik özellikleriyle daha heterojen bir yaşam sürdürmüş olsalar da savaşlar, fetihler, göçler vb. olaylar sayesinde birbirine karışmış ve oldukça homojen yapıya sahip toplumlar olarak günümüze gelmişlerdir. Farklı dil, din ve etnik unsurlardan oluşan bir toplum yapısını oluşturan kentlin insanları günlük hayatlarında veya sosyal yaşamlarında birbirleriyle belli düzeyde iletişime geçer ve etkileşimde bulunurlar.

“Yaşamın içinde meydana gelen bu etkileşim ve iletişimin boyutlarına ve sınırlarına baktığımızda ise iki taraflı olabilmektedir. Yani bu kültürlerden biri diğer bir kültürü etkilediği gibi ondan da benzer şekilde etkilenebilmektedir. Bu ister istemez ortaya ortak bir davranış biçimi ortaya çıkarır. Toplumun ilerlemesine ve gelişmesine ortam hazırlar. Bireyin kimliğinin oluşmasında yaşadığı çevre de etkilidir. Bu sebeple birey çok kültürlü bir çevrede yetiştiğinde farklı bakış açılarına saygı duymayı ve onları kişiliğine ne ölçüde geçirmesi gerektiğine daha iyi karar verir.”(Parekh, 2002; Taylor, 2010; Kymlicka, 1995).Çok kültürlü bir ortamda yaşamını sürdüren kişi insanların özüne saygı duymayı öğrenir.

İnsan yaşamaya başladığı günden itibaren farklılaşmaya başlar ve zamanla bunun bir zenginlik olduğu görüşü yaygınlaşmış olsa da buna karşın bu durumu tehlike kabul eden insanların varlığı da azımsanamayacak derecededir. Toplumla yabancı dilin ve kültürün tehlike olarak görüldüğü yerlerde kültürün ve gelişimin zaman içerisinde kendisini tekrarlamaya yöneldiği ve tükenişe doğru ilerlediği söylenebilir. Fakat farklı dil ve kültüre sahip olan toplumlardaki etkileşim zamanla olumlu sonuçları ortaya çıkarabilir. Bu etkileşim ve iletişimlerin sonucunda yaşanan kültür alışverişinde bazı değerlerin bir kültüre ait olmaktan çıktığı ve böylece tüm kültürlerin ortak değeri haline geldiği görülebilir. Birbirinden farklı kültürle yaşayan kişiler çok kültürlü toplumların birlikte yaşam için gerekli unsurları; saygı, sevgi, eşitlik, hoşgörü gibi demokratik vatandaşlık değerlerini kabul ettikleri ve yansıttıkları söylenebilir. Bu değerler ancak önemli düzeyde kazanılmışsa çok kültürlü toplumlar birlikte yaşamı ve uyumu

yakalayabilir. Bu gibi faydalar Yalınayak tarafından ön plana çıkarılırken birlik ve bütünlük vurgusu okuyucuya net bir biçimde iletilir. Ayrıca cihanın bir canlar yurdu olması onların istedikleri kültür ve yaşayış biçimiyle nefes alması gerektiğini ifade eder.

“Nasihati iyi dinle kulak aç” (18/1)

Nasihat veren kimse, kendini sanatkâr bir tamirci gibi düşünmelidir. Tamirciye eşyanın bozuğu gelir. Eşya bozulmamış olsa veya tamirciye getirilmese o, mesleğini icra edemez. Bu yüzden bozulan eşyalar, tamirci için bir nimettir. Tamircinin mahareti, tamir ettiği eşya ile ölçülür.

Nasihat etmek yüce bir görev olarak kabul edilir. Yapılan hiçbir nasihat boşa değildir çünkü çoğu nasihat sahibi bunları yaşayarak doğrulamıştır. Yaşanan bir şeyin tekrar deneyimle sınanması ise zaman kaybindan başka bir şey değildir. Yalınayak bu sebeple bireyin kazanılmış deneyimlerden yola çıkarak yaşamını kolaylaştırması ve edilen öğütlere dikkatle ele alması gerektiğini vurgular.

“Bin bilsen yine danış bilene” (59/17)

Atasözünde de görüldüğü üzere insan bir şeyi ne kadar iyi bilirse bilsin, kendisinden daha iyi bilen bulunur. Onun için, bir işe başlamadan önce, o iş üzerindeki geniş bilgisi herkesçe kabul edilen kimsenin düşüncesi alınmalıdır. Biliyorum diyen insan tam olarak konuya hâkim olduğunu düşünse de ayrıntıları gözden kaçırabilir. Bu gibi sebeplerle birey işteki hatayı ve yanlışı azaltmak amacıyla işe başlamadan önce bilene danışmalıdır.

“Yeme yetim malı koru öksüzü” (28/6)

“Hayata adım attıktan sonra, kendi kendine yeterli hale gelmek için, yaratıklar içerisinde başkasına bağımlı olarak en uzun dönem yaşayan canlı varlık insandır. Bunun sebebi, yaşamı boyunca insanoğlunu bekleyen sorumlulukların ağırlığı olarak ifade edilebilir. Onun için insanın güçlü, sağlıklı ve yararlı bir kişilikle yetişmesi gerekir. Çocuğun sağlıklı bir psikoloji ile büyümesi için anne-baba sevgisi ve şefkatiyle yetişmesi son derece önemlidir. Biçilen roller gereği, ailenin ayakta durmasında, maddî olarak yaptıkları bir yana; ana baba, ailede, çocuğun üzerinde, varlıklarını her zaman manevî bir güç, bir güven kaynağı olarak sürdürürler.”(Ağırman; 2007). Birine bu kadar bağımlı olarak dünyaya gelmek insanın kendine güven maratonunun ne kadar uzun ve yorucu olduğunu da gözler önüne serer. Bir çocuk doğduğu andan itibaren yeterliliğini sağlayana kadar uzun yıllar geçirir. Bunu yalnız başına kalan bir çocuk için tahayyül etmek çok zordur.

“Bu fitrî algı sebebiyle, gerek annenin, gerekse babanın yokluğu, çocuklar için büyük bir eksikliklerdir. Babasız, fakat varlıklı bir anne kucağında yetişen bir çocuk, psikolojik olarak baba şefkatinin yokluğunu her zaman hissederek büyür. Annesizlik ise çocuğun üzerinde daha da derin izler bırakır. Sadece ekonomik ihtiyaçların karşılanması, sağlıklı bir kişilik için yeterli değildir. Çocuk hem anne hem de baba tarafından sevmeye, okşanmaya muhtaçtır. Bu yüzden çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde anne ve babanın yeri tartışılmaz.”(Ağırman; 2007). Hayata yalnız başlayan bireyler için karşılanması gereken duygular ikinci plana atılmıştır. İnsan sadece maddî olarak yeterliliğe ulaştığında mutlu olmaz. Onun için duygusal anlamda mutluluk daima ön plandadır. Bu sebeple anne baba olmadan hayata başlayan insanların duygu dünyaları daha karmaşık ve daha eksik bir yapıya sahiptir.

Bu durum, yetimlerin sorunlarının çözümünde herkese bir pay düştüğünü açık bir biçimde ortaya koyar. Onların toplum içerisinde uyumlu birer birey olarak var olmasını sağlamak toplumda yaşayanların ortak görevidir.

Yetimlere karşı birey ve toplumun sorumlulukları, maddî ve manevî olmak üzere iki grupta toplanabilir. Maddî olanlar yetimlerin malını, canını korumak; barınma, giyecek ve yiyecek gibi ihtiyaçları karşılamaktır. Manevi sorumluluklar ise; şefkat dolu bir ortam sergilemek, eğitimiyle ilgilenmek gibi bireyin ruhi eksikliklerinin giderilmesiyle alakalıdır.

“Cahiliye döneminde; yetimlerin mallarına el koymak ve onları ezmek suç sayılmıyordu. Esasen hak için sadece kuvvetli olmayı ölçü alan ve kuvvetli olan haklıdır felsefesini esas alan her ideolojide durum aynıdır. Modern toplumlarda bile bunca yasal tedbirlere, mümeyyiz olmayanların mallarını korumaya yönelik bunca devlet kuruluşuna rağmen, yetimlerin malları birçok vasi tarafından çeşitli yollarla ve türlü hilelerle maalesef yenmektedir. Bu konuda yürürlükteki kanunların, yaptırımların, göstermelik gözetimlerin yararı olamamaktadır. Problemin çözümünde kesin olarak tek bir şeyin yararı olabilir, o da ‘takva’ dediğimiz ‘dinî duyarlılıktır. Vicdanlar üzerinde içsel gözetimin tek güvencesi budur. Yasalar etkinliklerini ancak bu aşamadan sonra gösterebilir. Çünkü sırları bilen, vicdanları gözetten bir gücün varlığına inanılmadıkça bu kanun ve düzenlemelere hassasiyetle uyulmamaktadır. İslam’ın yetimin malını koruma önlemleri dünyevî tedbirlerle sınırlı değildir.”(Ağırman; 2007). Aile kaybından sonra yetim kalan bireyin hayatını sürdürmesi için gerekli olan maddi yapı aile tarafından sağlanmışsa çocuk belirli yaşa geldiğinde bu maddiyattan faydalanmalıdır. Bunun aksinde gerçekleşen herhangi bir durum yetimim yaşamını sürdürmesine doğrudan etkide bulunduğu için altından kalkılamaz bir yük getirir.

Özet olarak yetim malı yemenin, insanları ve toplumları mahvedici büyük günahlardan olduğunu söyleyebiliriz. Akıl ve mantık ölçülerinde düşünüldüğünde de yetim malı yemenin ne kadar kötü bir şey olduğunu; anası-babası ölmüş, küçük yaşta ve bakıma muhtaç bir vaziyette kalmış, henüz kendisine miras kalan malı çekip çeviremeyecek durumda ve çaresiz bir yetimin malını yiyenlerin bu dünyada onmayacakları gibi, öbür dünyada da büyük cezaya çarptırılacaklarını söylemek mümkündür.

4.3.3.Doğruluk ve Adalet

Doğruluk gerçekte eşdeğer olmaktır. Bir insanın düşüncelerinin gerçekte var olanla uyuşması, sözlerinin yaşananlara, gerçeklere uygun olması doğrulukla alakalıdır. Mantıken bakıldığında anlam bakımından tutarlı olan diye tanımlanabilir.

Adalet ise; hakkın ve doğrunun gözetilmesi ve hakkın yerine getirilmesi, güvencenin sağlanması anlamına gelir. Haklı ile haksızın ayrımını sağlayan şey adalettir.

Adalet; temelde hukuk kurallarını barındıran, gelenek kavramıyla da ilişkili olan bir sözcüktür. Geçmişten beri en çok ilgilenilen konuların başında adalet gelmektedir. İlahi kaynaklı kitapların tamamında adaletli davranmayla ilgili pek çok bölüm yer alır. Hem dini hem sosyal alanlarda adaletin gözetilmesi insanların rahat ve huzurlu biçimde yaşamlarını devam ettirmelerini sağlar. Adalet eşitliği sağlamanın yanı sıra güçsüzü de korumalıdır. Ancak böylece dengeli bir adalet dağılımından söz edilebilir.

Aydınlanma Çağı'nda düşünürler adalet kavramını dar biçimde tanımlamışlardır. Hukuk ve hukuksal eşitliğe uygunluğun adalet kavramının sağlanmasında yeterli olduğunu düşündüler. Hâlbuki hukuk kuralları her zaman aynı biçimde uygulanamaz. Örneğin bir hâkim yasayı uygularken durumu ortaya çıkaran şartları ve durumun özelliklerini göz önünde bulundurmalı ve buna göre yasayı uygulamalıdır. O günden bugüne adalet kavramı çerçevesinde değişimler olmuştur.

Doğruluk ve adalet kavramları birer öğreti olarak zaman içerisinde kişinin kimliğinde yer alan ve onun hayata bakışını çerçeveleyen iki kavramdan biridir. Doğruluk hem bireyde hem de toplumda var olan ve nesnelerin birbirine etkileşimi üzerine değişen ve yorumlanan bir olgudur. Kimlik oluşumunda insanın değer yargıları çerçevesinde oluşan doğruluk kavramı bireyin çevresine yansıttığı düzeyde topluma yansır. Yalınayak doğruluk ve adalet anlayışını kişide görmek istediği biçimde öğütler ve bu ekseninde öğütlerini yansıtır. Öyle ki;

“Doğru tutamazsan kendi rotanı

Kimseye yükleme oğul hatanı” (14/5-6)

Dizeleriyle doğruluğun birey tarafından oluşturulan ve yine onun nezdinde korunması gerektiğini söyleyen bir yaklaşımla okuyucusuna düşüncesini aktarır. İnsanın hayatı boyunca yaptığı tüm doğru ve yanlışlardan sonuna kadar sorumlu olduğunu

bilmesi ve bilinçle davranması hayatını belirli bir düzene soktuğu gibi onun vicdanen rahatlamasını da sağlar. Yine;

“Nimetini ye iç doğrudan kazan” (21/7)

“İnsanlardan, kendileri bir şeyi ölçerek aldıkları zaman tam alan ama karşısındakine bir şeyi ölçüp tartarak verdiklerinde eksik tutan kimselerin vay haline.”(Mutaffifin; 2). Ayetinde de söylendiği gibi insanın ahlaki ve vicdani gelişiminde hak kavramı ön plandadır ve insan kendisine yapılmasını istediği biçimde karşısındakine davranmalıdır. Hakkıyla doğrudan kazanılan tüm nimetler İslamiyet’te ve toplum nezdinde helal kabul edilir. Önemli bir öğüt işlevi gören bu dize aşığın hak kavramına verdiği önemi gözler önüne serer.

“Haksız adaletsiz düzen yaşamazın kahrolsun” (30/11)

Adalet olmadan düzen sağlamak mümkün değildir. İnsanın yaşaması için düzen önemlidir. Düzen ve disiplinin bir topluma yerleşmesi herkes tarafından arzu edilir. Düzen ve disiplinin olmadığı yerde adalet aramak boşunadır. Birey gerek özel yaşamında gerekse çevre ilişkilerinde adalet, düzene ve disipline ihtiyaç duyar.

Birey bireye karşı adil davranmazsa, birey bireyin hakkını korumazsa toplumdaki düzen ve disiplin bozulur. Ve böylece adaletin uygulanmasında birey haklı olsa bile bireyin kendi başına harekete geçerek adaleti kendisinin uygulaması İslâm’ın tasvip etmediği bir davranıştır. Yani suçluya herkesin kendisinin ceza vermesi gibi bir durumda da adalet sağlanamaz ve düzen bozulur. Böylesi bir durumda ya da böyle bir toplumda yaşayan bireyin kendi başına hareket etmesi ve yapacağı yanlışlık nedeniyle var olan düzene zarar gelir. Haksızlığın devlet ya da birey tarafından ortaya çıkarılmasından ziyade bunlara önlem alınmaması hem toplumu hem de bireyi derinden yaralar. Âşık Yalınayak bu durumları toplumun yaşamaması için doğru olanı

öğütleyerek adaletsiz düzenin faydadan çok zarar getireceğini düşünmüş ve onun yok olması gerektiğini söylemiştir.

4.4.Milli Değerler

Milletlerin, tarihleri boyunca geçirdikleri pek çok sarsıntılı anlardan bile hiç elden bırakmadıkları bir takım değerleri, kuralları ve yargıları vardır. Bu değerler, bireylerde olduğu kadar toplumun bütün tabakalarında da aynı şevk ve heyecanın çıkış noktası olurlar. Çünkü bu değerler o milleti meydana getiren bütün kişilerin ve zümrelerin ortak var oluş kaynakları, var oluş sebepleri sayılırlar. Devletler, başka devlet ve milletlerle olan alakalarına her zaman bu millî değerler açısından bakmak zorundadırlar.

Yeni karşılaştıkları durumları da milletler ve millî değerler etrafında değerlendirip yollarını ona göre çizmek zorunluluğundadırlar. Bu millî değerlerin bir kısmı ortaktır. Yani diğer milletler ve devletler de aynı değerlere sahip olmak arzusu besleyebilirler. O değerlerin yanında bir takım millîlik vasfı taşıyan pek çok özel değerler vardır. Millet olarak bizim millî değerlerimiz, vatan sevgisi, millî marş, istiklal, dinî inançlarımız, gelenek ve göreneklerimiz, yakın tarihimizde geçirmiş olduğumuz mücadeleler, devlet ve millet büyüklerimiz, tarihî kişiliklerimiz vb. sayılabilir.

Yalınayak'ın şiirlerinde milli değer olarak karşımıza vatan sevgisi ve vatanseverlik çıkmaktadır. O bayrağına, vatanına, toprağına ve şehrine verdiği değer ve kıymetle gözler önünde olan bir âşıktır. Cumhuriyet'e ve Atatürk'e olan sevgisi duyduğu saygı ve şehitlere olan ve onlara adanan mısralarıyla şiirlerinde karşımıza çıkar. Ne olursa olsun insanın toprağından, değerlerinden ve bu değerlere bağlı insan olmaktan vazgeçmeyeceğini vurgulamıştır. Bayrağına olan sevgisini ona el uzatanlara düşmanlığıyla vurgulamış ve bu coğrafyada yurduna bağlı insanların ebediyete kadar var olacağını söylemiştir.

4.4.1.Vatan Sevgisi

Vatan sevgisi kavramını incelemeden önce vatan ne anlama gelir onu değerlendirelim Vatan; bir kimsenin doğup büyüdüğü; bir milletin hâkim olarak üzerinde yaşadığı, barındığı, gerekirse uğruna canını vereceği toprak bütününe vatan denilmektedir. Vatan sevgisiye Üzerinde doğup büyüdüğü ve hayatını geçirdiği bu topraklar için gerektiğinde hayatını feda edebilme, tüm sosyal ve ekonomik haklarından feragat edebilme duygusunu vatan sevgisi olarak tanımlayabiliriz(MEB). Vatan sevgisi, en asil, en yüce sevgilerden biridir.Yalınayak'ın şiirlerinde vatan sevgisinin yansımalarını ve topluma olan ifadelerini değerlendirecek olursak karşımıza vatanına kalpten bağlı bir insan çıkar. Bunu dizelerinde;

“Aziz vatan, bu milletin vazgeçilmez ülkesi” (30/7)

Sözıyla de görürüz. Vatan, üzerinde bir milletin yaşadığı ve etrafı sınırlarla çevrili toprak parçası olarak düşünülür. Her milletin mutlak bir vatani vardır. Vatansız millet olmaz. O halde bir milletin hayatı, ancak vatanına sahip olduğu müddetçe devam eder sonucuna ulaşabiliriz. Vatanını seven onu canından aziz bilen milletler, asırlarca dünyaya hâkimiyet sağlamıştır. Vatan sevgisi, devletin temelini sağlamlaştırır. Milleti fertlerini birleştirir ve ideal ülkü birliği oluşturur. Böylece millette birlik doğar. İşte bu güçledir ki; dinimiz, vatanımız, canımız, namusumuz, evladımız ve mukaddesatımız korunur. Vatan sevgisi imandan sayılır ve en temiz duyguların kaynağı olarak gösterilir. Çünkü iman olmadan vatanın; vatan olmadan varlığımızın hiçbir anlam ve önemi yoktur. Bu sebeple; bir insanın, karşılaşabileceği en büyük zorluk, vatansız kalmaktır. Vatan insanların canı, kanı her şeyidir. İdeallerimizin gerçeğe dönüşmesi, ancak ve ancak vatanın bağımsızlığı ile mümkündür.

Üzerinde yaşanan buvatan, sadece mutlu günlerin ve müreffeh zamanların toprağı tabii ki değildir. O,ak günlerin olduğu kadar kara günlerin de vatanıdır. İşte bu sebepler kişiyi vatanına daha çok bağlar ve onu vazgeçilmez yapar.

“Yurdun sana el uzatır” (7/19)

Yersiz yurtsuz kalmak... Bir dil oyunudur, Türk Dil Kurumu ikileme olarak kitabına katar bu deyim ki nasıl da haklı bir ikilemedir; yersiz kalınca yurtsuz da kalır insan. Sanki biri yersiz ile yurtsuzun kardeş olduğunu, dert ortağı olduğunu bilmiş, ikisinin yükünü de taşımış, aynı yarayı açtıklarını yaşamış, görmüş ve söylemiş: Yersiz yurtsuz kaldım. Yurdun yoksa yoktur evin. Vatanın yanında yoksa evin yoktur. Evlerin en güzelidir vatan... Duvarları olmayan. Sokaklarına çıkınca evinin koridorlarında yürüyormuş gibi hissettiğin, insanınla karşılaştığında senden, kendinden, evden birini görüyormuş gibi gelen, ilaç gibi gelendir vatan. İnsan vatanından ayrı kalınca hüznü boğulur bir an önce dönmek ister.

Kişinin yurdu iyi zamanlarında ona kucak açtığı gibi zor zamanlarında da ona el uzatır. Belki tanıdık bir yağmur belki bildik bir gülümseme ile. Bu sebeple kişinin yurdu onun her şeyidir. Yalınayak da güzel bir benzetme ile bize bu dizelerde vatan sevgisini sunmuştur. İnsanın çaresiz kalınca yurdunun ona el uzattığını ve insanın ne olursa olsun yurdunda huzurlu olacağını söylemiştir.

“Dalgalanan bayrağım var” (7/9)

Vatan bir milletin en önemli değeridir. Vatanın varlığı ise bayrağın gökyüzünde dalgalanması ile sembolize edilir. Bir ülkenin bayrağı göklerde dalgalandıkça vatanın varlığı da devam etmektedir. Bu nedenle vatan ve bayrak kavramları her toplum için çok önemlidir. Bayrak özgürce yaşamının, namusun, bağımsızlığın sembolüdür. Bu sebeptendir ki bir ülkeyi işgal eden düşman ilk önce o milletin bayrağını ayaklar altına alıp kendi bayrağını çeker. Bu da bayrağın bir sembolden çok daha üstün nitelikte olduğunu gösterir niteliktedir. Bayrağın dalgalanması Âşık Yalınayak tarafından özgürlüğü ve bağımsızlığı sembolize eder.

4.5.Geleneksel Değerler

“Geleneksel değerler, insanın toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesini sağlayan, onu bir yere ait hissettiren değerler olarak tanımlanabilir. Bireylerin, kendilerine toplum tarafından sunulan örf ve adetler ile genel kabul görmüş geleneklere bağlılığını ifade etmektedir. Geleneksel değerleri benimsemiş bireylerin yenilikleri kısa vadede kabul edemediği ve değişime temkinli yaklaştığı söylenebilir. Bu değerler bireyi adeta bir çimento gibi topluma bağlar ve toplumu etten kemikten örülü bir yapı haline getirir. Toplum dışına itilmek, geleneksel değerlerin reddedildiği zamanlarda ortaya çıkan insanı bu değerlere bağlı hale getiren önemli etkenlerden biridir.”(Yazıcı; 2014). Yalınayak geleneksel değerlere sahip çıkan ve bunu sonraki nesillere aktarmaya çalışan biri olarak karşımıza çıkar. Onun şiiirlerinde geleneksel değerleri aile bağı başlığı altında inceleyeceğiz ve bu bağa sahip çıkılmadığı zaman öfkesini eleştirileriyle dile getirdiğini göreceğiz.

4.5.1.Aile Bağı

Aile bağları, aralarında kan ya da aile birleşmesi bulunan yakın ilişkiye sahip insanların oluşturdukları bağıdır. Aile bağlarına sahip insanlar sadece basit bir akraba isimlendirmesiyle hayatta yer alamazlar. Onlar birbirlerinin sevinç ve üzüntülerini paylaşan, dertlerine ortak olan; düğün, bayram, doğum, ölüm gibi önemli olaylarda birbirinin yanında olan insanlardır. Aileler toplumun oluşmasında en büyük paya sahip olan yapılardır. Birey orada aileyi ve öğretilerini temel alarak yetişir ve toplum kurallarına uyum sağlayabilecek hale gelir.

Hak ve sorumluluk bilincinin, vicdan, doğruluk gibi öğretilerin aile içinde gelişmesi, bu bilincin toplumda da yerleşmesini sağlar. Bir aileye ait olmak, temel duygusal ihtiyaçlarımızı karşılamak, paylaşmak, kendimizi güvende hissetmek, gelişmek ve tamamlanmak için gereklidir. Ancak aile, sadece bireysel varoluşun ve gelişimin değil sağlıklı ve gelişmiş bir toplum olabilmenin de gereğidir. Çünkü aile, toplumun en küçük birimidir. Henüz ilkokulda öğrendiğimiz bu tanım, toplum olabilmenin temel gereğini açık biçimde tanımlar. Yani aile, toplumun temelidir. Temeli

sağlam olmayan binalar nasıl en küçük sarsıntıda yerle bir olursa, temel aile değerlerine sahip olmayan toplumlar da en küçük krizlerde dağılmaya mahkûmdur.

Aile hem toplum hem de birey için bu kadar önemliyse toplumda saygı duyulan bir kurum olarak çağlar boyu aktarıma ev sahipliği yapması da onun önemli işlevlerindedir. Yalınayak aile kavramının kişinin bu hayatta sahip olabileceği en önemli değer olduğu görüşündedir. Çünkü aile bireylerinin birinin bile eksikliği kişinin yaşamında büyük bir boşluk yaratır. Nitekim annesinin ölümü üzerine söylediği dizeler;

“İki üç yaşında anasız kaldım

Doğuştan sırtıma yükümü aldım” (42/29-30)

Annesizliğin ne can yakan bir dert olduğunu ortaya koyar. Hayata yenik başlamasını annesizliği ile eşleştirir. Baba ise toplumda genellikle anne ve çocukları için güven kaynağıdır. Çocuklar babayı güçlü, saygı uyandıran kişi olarak algılamakta ve babanın çocuğuna karşı olan davranışlarının niteliği çocuğun gelişim alanlarını etkilemektedir. Anne baba arasında iyi ilişkiler, anne-çocuk arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde etkilemektedir. Babanın varlığı ve anneye desteği, anne-çocuk ilişkisinin daha sağlıklı olmasını sağlamaktadır. Bu ilişkiler çerçevesinde yetişen çocuklar toplumla barışık bireyler olma özelliklerini devam ettirir. Babanın çocuğa olan davranışı insan içinde derin bir yara da açabilir onu engeller aşmaya da yöneltebilir. Yalınayak baba sevgisine ve toprağına gereken önemi fazlasıyla veren kişilerdendir. Babasının ya da aile bireylerinden bir kişinin ona söylediği bir sözü onlara verdiği değer sebebiyle adeta heybesinde taşır. Babasına olan sevgisini, onun hastalığını;

“Duydum ki hastaymış gül yüzlü babam” (62/1)

Dizeleriyle şiirine yansıtmış ve gül yüzlü benzetmesiyle ona olan kalpten bağlılığını ve sevgisini dile getirmiştir. Aile insanı var eden önemli bir olgudur. O insanın durduğu yeri belirlemesinde çektiği sıkıntıda önemli etkilere sahiptir. İnsanın

iyilikle ailesinden karşılık alamaması ya da beklentilerinin boşa çıkması onun hayat boyu hüznü boğulmasına sebeptir. Yalınayak ailesinden zaman zaman göremediği vefayı;

“Bir türlü sığmadım baba yurduma

İçimde acıyla çıktım gidiyorum” (42/ 1-2)

Bu dizelere yansıtılmıştır. Uzunca bir zaman gurbetlik çekmiş ve ailesine olan kırgınlığı bu şekilde şiirlerinde kendine yer bulmuştur. Aile vazgeçilmez bir unsur olarak hayatımızda yer almaktadır. Zaman gelir insan dağ gibi acıları bir gülümseme ile unuttur. Ne kadar kızsada da kişi ailesinden vazgeçemez. Bu sebeple insan ailesinin kıymetini zor günlerinde değil her zaman bilmeli ve bu aktarımı hayatına yansıtmalıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.DİL

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan sesli ya da yazılı simgeler sistemi olarak tanımlanabilir. Dilin simgelerine gösterge adı verilir. Bu göstergeler, saymaca bir nitelik taşır, anlamla doğal bir bağlantıdan kaynaklanmayıp toplumsal bir anlaşmadan, bireyler arasında üstü kapalı bir uzlaşmadan doğar.

Dil insana özgü bir yetenektir. Hayvanlar da benzer sesler çıkarıp, kendi aralarında anlaşma sağlayabilirler hatta insan dilini bile belirli bir aşamaya kadar anlayabilirler ama bu insana özgü anlaşma biçimine örnek olamaz. İnsanın varlığı dil ile kurduğu iletişime bağlıdır. Bu sayede ihtiyaçlarını karşılar, anlamayı ve anlaşılmayı sağlar.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir vasıta, kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi ve seslerden meydana gelmiş sosyal bir kurumdur.

Dilin bazı özellikleri vardır. Bu özelliklerden en önemlisi dilin bir anlaşma sistemi olmasıdır. İnsan dil aracılığıyla zihinsel gelişimini tamamlar. Topluma ait olan dilin temeli bilinmeyen zamanlara aittir. Araştırmacılar her ne kadar söz varlığından kaba bir hesaplama yapsalar da kesin bir zaman vermeleri mümkün değildir. Dilin ne zaman doğduğu kesinlik kazanmış bir konu değildir.

Dil kurallardan oluşan bir yapıdır. Her dilin kendine ait telaffuz ve yazım kuralları vardır. Ağızdan çıkan her ses bir konuşma oluşturmaz. Bunun konuşma sayılabilmesi için belirli kurallar çerçevesinde bir araya gelmesi gerekir. Sesler bir araya gelerek sözcükleri, sözcükler bir araya gelerek cümleleri oluşturur. Bir dilde var olan sözcükler o dilin söz varlığını belirler. Bu söz varlığından en önemlisi her dilin kendisine ait filleri olmasıdır ve bu bir dili dil yapan temel özelliktir.

Dil sosyal bir kurumdur. İnsanlar doğdukları andan itibaren hazır bir ses sistemi içerisinde kendilerini bulurlar. Çünkü dil bireylerin üstünde onları toplumun bir parçası yapan kurumdur. Kişinin gelişmesini ve zaman içerisinde yol almasını sağlar. Böylece hiçbir insan başladığı yerde kalmaz ve yaşamı boyunca gelişme kaydeder.

Dil; topluma, kültüre bir ayna görevi görür. Kültürün tüm özelliklerini içerisinde barındırır ve onun gelişmesine yardım eder. Aynı zamanda kültür aktarımını da sağlayarak toplumda var olan insanların birbirinden kopmadan ilerlemesini sağlar.

Dil doğal olarak var olan bir araçtır. İnsanlar arasında aktarımı ve anlaşmayı sağlar. İnsanlar kendi ürettikleri araca istedikleri şekli verebilir, onu istedikleri gibi yönetebilir. Fakat dil ancak kuralları benimsendiğinde kullanılabilir. Birey dile tek başına bir ekleme yapamaz. Bir toplum dahi ortak bir anlaşmayla bir şeyler eklese dil doğallığını kaybeder ve kullanılmaz hale gelir.

Dil; düşünceyi etkileyen en önemli varlıktır. Zaman zaman dilin mi düşünceyi yoksa düşüncenin mi dili doğurduğu tartışma konusu olur. Fakat iki kavramın da birbirinden direkt olarak etkilendiği tartışılmaz bir gerçektir. Dilin zenginliği düşüncenin zenginliği anlamına gelir.

Dil canlı bir varlıktır. Tıpkı canlı gibi doğar, büyür, yetişir ve ölür. Bunu kanıtlayacak en güzel örnek dilde yer alan sözcüklerin zaman içerisinde değişim göstermesi ya da yitip gitmesidir. Günümüzde Türkiye Türkçesi de değişikliğe uğramıştır ve yaşayan bir varlık olduğu için değişmeye devam edecektir.

5.1.Dilin Doğuşu

İnsanın nasıl, ne zaman, hangi dili konuştuğu, ilk önce hangi sözcüğü telaffuz ettiği hep merak edilmiştir. Sorularsa yanıtlanması zor sorulardır. Günümüzde elimizde bulunan yazılı metinler ancak, yakın bir geçmişin aydınlatılmasına olanak vermektedir. En eski yazılı kaynaklardan olan Sümerce metinler bile bundan 5500 yıl öncesine ışık tutmaktadır. Fakat ilk insanlar bu devirden çok önceki zamanlarda yaşamışlardır. Araştırmalarda önce konuşmanın doğduğu sonra ise bunun simgelere aktararak yazı haline getirildiği bilinmektedir.

Dilin doğuşu birçok bilim dalına konu olmuştur. Önceleri insanbilim ve ruhbilim ortak sonuçlar yaratmaya çalışırken son zamanlarda genetikbilim de bu çabaya ortak olmuştur. İşi DNA yapılarından edinilen bilgilere göre yapmaktadırlar.

Dilin doğuğu ile ilgili çalışmalar birçok kişinin incelemesine konu olmuştur. İsa'dan önce yaşadığı bilinen Hintli Yaska, Demokritos, Varro, Donatus gibi isimler eski dönemlerde dilin doğuğu ile ilgili çalışma yapanlardır.

“Orta ağ'da Arap dilcileri tükenmek bilmeyen çalışma ve tartişmalarıyla, XVIII. yüzyıl düşünürleri ileri sürdükleri düşünceleriyle dillerin türeyişi konusunu aydınlatmaya çalışmışlardır.” (Gencan; 1979:12). Buna göre Orta ağ'da da dilin doğuğuyla ilgili çalışmalar devam etmiş, insanın kendini anlama çabası her dönemde devam etmiştir.

Araştırmalara göre dille ilgili ilk sistematik görüşler eski Yunan felsefesinde yer alır. “Herakleitos (İ.Ö. 5.yy), akıl ve sözü evrenin ve insanın bilgisinin temel ilkesi olarak belirleyen metafizik bir görüş geliştirir, dil felsefesinin doğa felsefesinden ayrılmasında nc olur. Dili anlamak demek evreni anlamak demektir.” (Zillioğlu; 1993:123) diyen Herakleitos eğer evreni anlamak istiyorsak dili iyi anlamamız gerektiğini söyler.

Dille ilgili araştırmalar geçmişten günümüze uzanan bir çizgide devam etmiş ve birbirinden farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

5.2.Âşık Yalınayak ve Dil

Âşıklar, Türk toplum hayatı içinde önemli görev yüklenmişlerdir. Yüksek zümrenin, içine kapanarak halkın anlamadığı, halkı söylemeyen mazmunlar ve kalıplar içinde sanat yaptıkları devrede halkın derdini, davasını, acısını, sevincini söylemiştir. Halk, ümidini, ümitsizliğini; isyanını, isteğini, kavgasını halk ozanları aracılığı ile onların mısraları ile söyleye gelmiştir.

Âşık Yalınayak da sade bir dil kullanarak eserlerini meydana getirmiştir. O halk için halkın sesini duyurma amacıyla yazdığı şiirlerinde sadece yerel söyleyişlerden faydalanmış ve yabancı sözcüklere yer vermemiştir. şiir dilinde sıkça yinelenen sözcükler göze çarpar. Ses tekrarlarının ahenginden faydalanan yazar biçim olarak dörtlük mazım şeklini yoğun olarak kullanmıştır. şiirleri ortalama 5 ile 11 dize arasında değişiklik göstermiş zaman zaman on beşi açan dörtlük sayısıyla okuyucunun karşısına çıkmıştır. Bilinir ki iyi bir şiirde ses ve söz düzenlemeleri, anlamla bağlantılı olarak

içeriğın biçimlenmesine hizmet eder. Biz de bu bölümde araştırmayı ses tabakası, ahenk, ritim, ölçü, üslup ve imge gibi biçimi ilgilendiren hususların etkisiyle ses yinelemeleri, yerel kelimeler ve söyleyişler olarak değerlendireceğiz.

5.3.Ses Tekrarları

Bir nazım ya da nesirde, cümleleri oluşturan birimler rastgele seçimlere göre gelişigüzel sıralanmazlar. Bir metni oluşturan ve ona ahenk katan önemli sözcük seçimlerinden biri de ses tekrarlarını metinde kullanmaktır. Dilimizde söz sanatlarının oluşmasına da katkı sağlayan ses tekrarlarının en önemli amacı metinde bir bütünlük sağlamaktır. Bu sebeple ses tekrarları dilde etkili ve güzel bir söyleyişle anlam bütünlüğü sağlamak için kullanılırlar.

Tekrarlar bir bütünü oluşturan her birime yeni anlamlar yükler ve anlatım zenginliği yaratır. Türk şiirinde bu öge geçmişten beri kullanılan önemli ses ve anlam araçlarındandır.

5.3.1.İkilemeler

“İkilemeler; aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesidir.”(TDK;2011). Anlatıma güç ve ahenk katmak amacıyla bir sesi, sözcüğü yineleme ya da aralarında benzerlik bulunan sözcükleri art arda kullanmadır. İkilemelerde en az iki sözcüğün art arda sıralanması gerekir. Bazı tanımlarda ikiden fazla sözcüğün ya da ses tekrarlarının ikileme sayılabileceği söylenir.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, yalnızca anlamlı iki kelimedenden ikileme oluşabileceğini kabul edenlerin yanı sıra tekrarları da bu birlikler içinde kabul edenler de bulunmaktadır. Konuyla ilgili çalışmalarda ikilemeler, Türkçenin bir anlatım şekli olarak değerlendirilir ve bu yapıların kaynağı olarak Türklerdeki güçlü sözlü edebiyat geleneği gösterilir.

“Şinasi Tekin, Türkçede ikilemelerin kaynağını, Eski Uygur Türkçesinde ikilemelerin niçin çok kullanıldığının cevabını bulmaya çalışarak izah eder. Ona göre, Uygur dönemi eserlerinde çoğunlukla eş anlamlı ikilemeler bulunmakta ve ikinci unsur, daima birinci unsuru açıklama işlevini üstlenmektedir. Bunu; Mani ve Budist rahiplerin Uygurlar arasında din propagandası yaparken, insanlara bilmedikleri yeni kavramları öğretmek maksadıyla, önce yabancı veya bilinmeyen kelimenin, daha sonra ise Türkçe ve bilinen karşılığının art arda sıralanmasından oluşan ikilemelerden faydalanmış olabilecekleri ihtimali ile açıklar. Ayrıca, aynı durumun Anadolu’da Selçuklular devri Türkçesi için de geçerli olabileceğini vurgular.” (Tekin; 2001:106-108). Bu araştırmada görüldüğü gibi dilimizde bilinen ve bilinmeyen ya da zıt çağrışım ifade eden, birbirinin açıklamasıyla yapılan birçok ikilemeye rastlarız. “Sessiz sedasız” ikilemesinde görüldüğü gibi ses sözcüğünün Arapça seda sözcüğünün karşılığıdır.

Geçmişten günümüze birçok Türkçe eserde ikileme; anlatımda zenginliği ve çeşitliliği sağlayan, ifadeye kuvvetli bir söylem kazandıran; çeşitlenip, yenilenerek orijinalliğinden hiçbir şey kaybetmeden günümüze ulaşabilmiş bir dil mirasıdır.

Türkçede ikilemeler şu başlıklar altında sınıflandırılır: Aynı sözcüğün tekrarlanmasıyla, eş anlamlı sözcüklerin tekrarlanmasıyla, karşıt anlamlı sözcüklerin tekrarlanmasıyla, yakın anlamlı sözcüklerin tekrarlanmasıyla, biri anlamlı biri anlamsız iki sözcükle ikisi de anlamsız iki sözcük ile ya da yansıma sözcüklerin tekrarıyla yapılır.

Yalınayak’ın şiirleri incelendiğinde âşık edebiyatının da etkisiyle halka ait yerel söyleyiş biçimlerinin fazlaca kullanıldığı ve ikilemeleri şiire ahenk katmak amacıyla kullandığını söyleyebiliriz. Şiirlerde kullanılan ikilemeler ise;

“*cart curt*”(1/6) gerekli gereksiz yerde söylenen abartılı söz anlamıyla kullanılmıştır. Yine “*diyar diyar*” (10/1) ülke, bazı nitelik veya değerleri taşıyanların çok bulunduğu yer, yurt anlamıyla şiirde yer alırken “*alelacele*” (45/10) ikilemesi ise alelacele asıl yazımından yazarın yerel söyleyişi esas almasıyla sıyrılıp yerel bir ikileme olarak çabucak anlamında karşımıza çıkmıştır. “*cığlıcığıl*” (72/15) ikilemesi ise çağıldayarak akan suların sesini yansıtmak amacıyla kullanılan ve İç Anadolu bölgesinde yaygın olarak kulağa gelen ikilemelerdendir.

Yalınayak’ın şiirlerinde geçen ikilemeler daha çok yöresel özellikler taşımakta olup anlam ahengini ve söyleyişte kolaylığı sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

5.3.2.Deyimler

“Her dilde belli bir kavramı, bir duyguyu, bir durumu dile getirmek üzere kullanılan deyim adını verdiğimiz kalıp sözler vardır. Bu kalıp sözler, konuşulduğu toplumun geleneklerini, dünya görüşünü, çevre koşullarını, inançlarını dile getirerek o toplumun maddi ve manevi kültürünü yansıtır. Çeşitli kaynaklarda deyimler için yapılan tanımlar şöyledir: İki ya da daha fazla sözcükten oluşan, çoğunlukla kendi öz anlamının dışında yeni bir anlam verip yazıya ve konuşmaya ayrı bir güzellik katan söz bölümüne deyim denir.” (Yardımcı; 2010:267). Tanımlamadan da anlaşılacağı üzere deyimler geçmişten günümüze uzun bir süreçten geçerek gelmiştir. Deyimler dilin zenginliğini vurgulayan en önemli kavramlardandır. Bölgelere hatta yöreye göre değişim gösteren deyimler halkın günlük kullanımında aktif bir yer edinir.

“Deyimler (tabirler), asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir.” (Elçin; 2001:642). Deyimler genellikle değişmeceli yapıya sahip söz varlıklarıdır. Zaman içerisinde soyut anlam kazanan deyimler kalıplaşmış söz varlıklarıdır.

Deyimler dilbilim, halkbilim ve edebiyat bilimi açısından önemli olan kaynaklardır. Yalnızca deyimlere bakılarak bile bir toplumun bütün kültürü incelenebilir, önemli sonuçlar çıkarılabilir. Bu yönüyle deyimler, bir toplumu diğer toplumlardan ayıran ve onun kendine özgü yapısını ortaya koyan önemli unsurlardır.

Halk şiirinde anlamı pekiştirmek, belli durumları vurgulamak veya tanıdık deyişler söyleyip benzer atmosfer yaratmak amacıyla deyimlerden sıkça yararlanır. Sözlü edebiyat gelenekteki önemli söz kalıplarından bir bölümünü oluşturan deyimler, âşık tarzı şiirlerin de vazgeçilmez unsurlarıdır. “Deyimler, anonim halk edebiyatının ürünü olup atasözünde olduğu gibi şiirde, nesirde kullanımı, âşığın, şairin, nesir yazarının ustalığını gösteren bir unsurdur.”(Alptekin; 2007:70). Deyimler anlam ve söyleyiş bakımından geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Bölgeye göre farklılık gösteren deyimlere bile rastlamaktayız. Bu sebeple şiirle ve metinle yakından alakadar olan insanın bilgi birikimi ve deyimini uygun biçimde kullanması onun bu alandaki yetkinliğini yansıtır.

Âşık Yalınayak deyimlerin toplumun düşüncelerini yansıtırma biçimini şiirlerinde etkin bir biçimde uygulamıştır. Deyimleri biçim özellikleri olarak yer yer cümle yer yer isim+fiil biçiminde oluşturulmuş yapılar ile kullandığı dikkat çeker.

İsim ve fiilden oluşan deyimler şairin şiirlerinde oldukça fazla yer almaktadır. Bunlar; “*mest olmuş*” (1/11), “*alkış tutturur*” (1/22), “*çile çektim*” (10/6), “*hizmet eyle*” (22/3), “*el etek çektim*” (24/16), “*sevdaya düştüm*” (24/7), “*harap etti*” (24/16), “*gark olmuş*” (44/9), “*hor görmek*” (45/5), “*kabul et*” (47/5), “*iman edip*” (47/1), “*ödü patlar*” (55/6), “*bağırma sardım*” (57/18), “*çepik çalmak*” (1/18), “*kılı kırk yarıp*” (72/20), “*göbek atan*” (73/2), “*yad olmuş*” (79/6), “*sevda çeken*” (80/5), “*mest oldum*” (82/2), “*kulak verdim*” (82/7), “*hayran oldum*” (86/10), “*ağzını beklemek*” (82/18), “*bağrı delinmiş*” (83/11), “*irşad ettiğini*” (83/19), “*eteğin öptüm*” (85/7), “*gözüm tutmuyor*” (87/2), “*huzur bulmadım*” (88/3), “*kanım kuruttu*” (88/11), “*çektim elinden*” (88/14) “*gama batırdı*” (88/18), “*başına çalsın*” (88/39), “*ıflah etmez*” (88/35), “*öğüt verdim*” (89/7) “*namaz kılmak*” (89/8), “*yola gitmek*” (89/9), “*köşe bucak aramak*” (90/5) “*haset yapma*” (14/12) “*bel bağlama*” (17/5) gibi zaman zaman yöresel söylemlerin de yer aldığı deyimlerdir.

Yalınayak Anadolu coğrafyasının diline hâkim olduğunu cümle biçiminde kullandığı ve kendisine ait olan deyim olarak nitelendirebileceğimiz söylemlerle de dikkat çeker. Bunlar; “*deli söyler köçek hoplar TV’de*” (1/2), “*deveyi hamutla yuttu*” (88/27), “*dilden dile ilden ile nam salmak*” (2/20), “*öğrense her cahil gelir imana*” (9/10), “*yer gök arasında yeri kalmamak*” (10/5), “*bazı çoban durdum*” (10/9), “*endekdöndek yola gelememek*” (12/6), “*sözüm olsun sana küpe*” (17/9), “*eğriler yükünü doğruya rastlar*” (20/3), “*eğrilikten dilin doğruya döndür*” (23/1), “*hayrını şerden önde götür*” (23/5), “*hizmetine göre Mevla’ya ermek*” (28/13), “*aranan Mevla’yi özde bulmak*” (29/3), “*bölücülük faturasın canımızla ödüyök*” (30/14) cümle biçiminde oluşturulmuş deyimlere özgü yapılarıdır.

5.3.4.Yerel Söyleyiş

Seslendirilen sözcük ya da cümlenin kullanıldığı dilin okuma özellikleri ile birleşerek sese dönüşmesi olarak tanımlanan telaffuz, kendi içinde yöresel farklılıklar gösterebilir. Dünyadaki her dil kendine özgü söyleyiş kalıpları içerir. Türkçe de de bu söyleyiş ve söyleyişteki farklılıklar bölgelere göre dikkat çekici bir hal alır. Türkçe yazıldığı gibi okunan bir dildir fakat bazı bölgelerde bunun geçerli olmadığını, yaygın olarak kullanılan sözcüğün bazı bölgelerde yeni söylemler kazandığını görürüz. Tabi ki bu sadece konuşma diliyle alakalı bir durumdur. Örneğin Türkçeye yabancı dillerden geçen ve uzun süredir kullanımda olan sözcükler için telaffuzdaki vurgu kuralları söz

konusu olmaz. Yine halkın söyleyiş özelliklerinden kolay kolay vazgeçmediği bir gerçektir. Bubağlamdaağız kavramı; aksan ya da dilbilim terimi olarak, bir şive içinde oluşan, şivenin ses ve söyleyiş değişikliklerine dayanan küçük kollara, bir ülkenin çeşitli bölge, il veya ilçelerinin sözcükleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına verilen ad olarak değerlendirilir.

Âşık edebiyatı halkın duygu ve düşüncelerini ondan aldığı derin birikim ile yansıtır ve kaçınılmaz olarak dil özelliklerini şiirlerine aktarır. Yalınayak da âşık edebiyatına kalpten bağlanmış ve onun kuralları çerçevesinde düşüncelerini okuyucularına aktarmıştır. Yerel söyleyiş özelliklerinin birer hazine olduğu görüşüne sahip olan Yalınayak şiirlerinde özellikle bu kullanımlara yer vermiş ve tez esnasında değiştirilmelerine şiddetle karşı çıkacağını belirtmiştir. Bu sebeple birçok yerde söyleyiş özellikleri bozulmadan verilmiş ve Sivas yöre ağız şiirlere ve çalışmalara yansımıştır.

Şiirlerde bürük- çarşaf, gardaş- kardeş, dirgen- sap, irengi-rengi gibi kelimeler kullanılmış yine söyleyiş özelliği olarak; “*armağan>arman*” (3/7), “*anlatayım>anlatam*” (3/4), “*kurtulamazsın>kurtulaman*” (5/19), “*azaldı>kıtaldı*” (74/2), “*düşürdü>döşürdü*” (26/9), “*ödiyoruz>ödiyok*” (30/15) yerel dil göze çarpmaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

6.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada tarama yöntemi kullanılarak Âşık Yalınayak'ın değerler eğitimine yönelik şiirleri irdelenmiştir. Bu şiirler; dil, kültür ve kimlik kavramlarına göre belirlenen değerler çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Âşık Yalınayak'ın şiirlerinden değerler eğitiminde nasıl faydalanabiliriz sorusuna cevap aranmıştır.

6.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Âşık Yalınayak'ın 90 şiiri araştırmanın alanını oluşturmaktadır.

b) Âşık Yalınayak'ın şiirlerinde değerler eğitimiyle alakalı pek çok unsur bulunmakla birlikte dil, kültür ve kimlikle alakalı olan kavramlar değerler eğitimiyle ilişkilendirilecektir.

c) Âşık Yalınayak'a ait olan şiirlerde değerler başlıkları şiirlere göre belirlenmiş ve bu kapsamda incelenmiştir.

6.3. Evren ve Örneklem

Çalışmamızda evreni, Âşık Yalınayak'ın 90 şiiri; örnekleme ise bu şiirlerde yer alan değerler oluşturmaktadır. Ayrıca dil, kültür ve kimlik kavramıyla alakalı değerler evreni oluştururken, bu değerlerle alakalı cümleler örnekleme oluşturmaktadır.

6.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Ayrıca kaynakçada belirtilen makale ve kitaplardan faydalanılmıştır.

6.5. Veri Toplama Araçlarının Toplanması ve Uygulanması

Nitel yöntem olarak konuyla alakalı yayımlanmış kitap, makale ve tezler gözden geçirilmiş ve uygun eşleştirmeler yapıp kaynak belirterek metinde faydalanılmıştır.

6.6. Verilerin Analizi

Konuyla alakalı olarak toplanan tüm kaynaklar değerlendirmeye tabi tutulmuş ve “Âşık Yalınayak’ın Şiirlerinde Değerler Eğitimi: Dil, Kùltür, Kimlik” ile alakalı olan tüm veriler detaylandırılarak analiz edilmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

7.1. BULGULAR ve YORUM

Günümüz Sivas yöresinin tanınmış âşıklarından olan Âşık Yalınayak'ın şiirleri değerler eğitiminde fayda sağlayacak derin katmanlar içerir. Ahlaktan dine, vatandaşlık bilincinden sevgi ve saygıya yani toplumun temelini oluşturan birçok değere yönelik bilgiler içerir. Yalınayak bu ülkenin çıkarlarının bilincinde olan ve kurtuluşun gençlerde olduğunu savunan âşıklarımızdandır. Ona göre gençler; değerlerinin yani ahlaki, dini ve kültürel kuralların bilincinde olmalı kendisi kadar toplumdaki diğer bireyleri düşünmeli ve bunları yaparken kendilerinden yaşça büyük olan insanlardan yararlanmaları gerektiğinin farkında olan insanlar olmalıdır. Bu sebeple gençler dil, kültür ve din bakımından ortak gayeler taşımalıdır.

Toplum hayatını çevreleyen değerler bütünü onun şiirlerinde detaylı bir biçimde yer alır. Şiirlerin eğitim öğretimde değerler eğitimi için kullanılması yaşayan bir kültür olan âşık kültürünün çocuklar ve gençler üzerindeki etkisinin fazla olmasını sağlayacak ve değer aktarımını daha olumlu kılacaktır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8.1.SONUÇ

Âşık Yalınayak Şarkışla'nın Akçakışla bucağının Yalanı köyünde doğmuştur. Uzun süre gurbet hayatı yaşamış sonrasında Sivas'a dönmüş ve belediyeden emekli olmuştur. Yaşadığı gurbet hayatı evine ve ocağına özlemi şiirlerinde kendisine yer bulmuştur.

Yalınayak 1985 yılında Sefil Selimi ile tanışmış ve şiire yönelmiştir. Merhum Sefil Selimi 'den "oldu" sözünü duyana kadar yazdığı şiirlerle onun kapısını eskitmiş sonrasında amacına ulaşarak şiirlerini ustasına beğendirmiştir. Sefil Selimi de ona ustalık yapmış şiirin inceliklerini öğretmiştir.

Âşık Yalınayak hayatın zorluklarında pişmiş ve kolay değerlendirilemeyecek bir yaşamı şiirleriyle insanların faydasına sunmuştur. Bu zor yaşamdan çevresini eğitmek için nice dersler çıkarmış ve şiirlerine aktararak ölümsüzlüğü yakalamıştır.

Yalınayak'ın şiirleri bu ülkenin milli kültürünü net ifadelerle yansıtmaktadır. Olması gereken insan tipi iyi bir biçimde anlatılmış, yalın bir dille okuyucuya sunulmuştur.

Değerler eğitiminin son zamanlarda ülkemizde önem kazanması küresel dünyada insanın ne olduğunu unutmaması açısından çok önemlidir. Bilinir ki kültürler yaşayan varlıklardır. Bu sebeple beslendikleri kaynak ne kadar güçlü olursa kültürün ve ona sahip olan insanların bir arada huzurlu ve üretken yaşamaları gerçekleşir.

Değerler eğitimi ilk olarak ailede başlamakta ve milli eğitim ile devam etmektedir. Günümüzde okulun bilgi aktarımı yapmasından ziyade kazandırması gereken davranışlar açısından daha önemli olduğu herkes tarafından anlaşılmıştır. Bu sebeple kültürü aktif olarak yaşatan ve kültürün ana damarlarında biri olan âşıklar ve şiirleri değerler eğitiminde kullanılmalıdır.

Bu sebeple çalışmamızı günümüz yaşayan âşıklarından Âşık Yalınayak'ın şiirleri üzerinde yaptık. Yalınayak bu ülkenin çıkarlarının bilincinde olan ve kurtuluşun gençlerde olduğunu savunan âşıklarımızdandır. Ona göre gençler; değerlerinin yani ahlaki, dini ve kültürel kuralların bilincinde olmalı kendisi kadar toplumdaki diğer bireyleri düşünmeli ve bunları yaparken kendilerinden yaşça büyük olan insanlardan

yararlanmaları gerektiğinin farkında olan insanlar olmalıdırlar. Ona göre gençler dil, kültür ve din bakımından ortak gayeler taşımalıdır.

Yalınayak'ın şiirlerinde kullandığı atasözleri, deyimler, ikilemeler dil öğeleri ve yerel dilin söz varlığıyla halkın bir arada olmasına ve metinlerde yaşamasına katkı sağlamıştır. Onun şiirlerinde Sivas ilinin dil özelliklerine sıkça rastlanır. Dilin kültür aktarımındaki rolü bakımından yerel söyleyiş önemlidir. Çünkü bir kelimenin oluşumu bile zaman zaman toplumun geçmişine kaynak oluşturabilir. Bu sebeplerle Yalınayak'ın şiirlerinde yer alan kelimeler toplum tarihi açısından dikkate değerdir.

Kültürel değerlerde ise Yalınayak ince eleyip sık dokumuştur. Kültüre ait değerlerin toplumda nasıl bir sonuç uyandıracığına dikkat çekmiş iyinin kötünün ne olduğunu, doğruluk ve adaletin dengelerini yine bir değer olan öğüt ile okuyucusuna sunmuştur. Değer eğitiminin temel basamaklarından olan bu kavramların eğitimi için Yalınayak'ın şiirlerinden faydalanılabilir.

İnsanı ayakta tutan değerlerden biri olan din, aşığımız için büyük önem taşır. İnsanların davranışlarında en etkili olan kavramı yani dini temel öğretileri aktarmak için kullanmış; Allah inancını, cennet ve cehennemi, duayı şükürü kültürel değerlerle eşleştirerek okuyucusuna benimsetmeye çalışmıştır. Din âlimlerinin davranış esaslarına şiirlerinde yer vermiş ve dengeyi sağlamak için Hz. Muhammed'in hayatına ve tavırlarına değinmiştir.

Toplum hayatını çevreleyen değerler bütünü onun şiirlerinde detaylı bir biçimde yer alır. Şiirlerin eğitim öğretimde değerler eğitimi için kullanılması yaşayan bir kültür olan âşık kültürünün çocuklar ve gençler üzerindeki etkisinin fazla olmasını sağlayacak ve değer aktarımını daha olumlu kılacaktır.

KAYNAKÇA

Abdioğlu, H., Kılıç, R., & Çalış, N.(2010). Öğrencilerin ders başarısu üzerinde kişilik özelliklerinin etkisi: üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma.

Aksan, D. (2004). **Dilbilim ve Türkçe Yazıları**. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Aksan, Doğan (2005). **Türkçenin Zenginlikleri, İncelikleri**. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Aksan, D. (2007). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: TDK Yayınları.

Allport, G. W. ve H. S. Odbert (1936). **Traitnames: A Psycholexical Study**. **Psychological Monographs**, 47(1), 1-171. Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi Ankara: Ankara Üniversitesi.

Artun; Erman 1996. **Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymani**. Adana.

Berkant, H. G.; Efendioğlu, A.; Sürmeli, Z. (2014). **Değerler eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi**. *Turkish Studies*, 9/5, ss.427-440, Ankara.

Butler W.E., 1986, Kişilik, <http://www.hermetics.org/kisilik>. Html, (İndirilme Tarihi: 10.04.2007).

Cabatak, A. M. (2011). **İbrahim Alaettin'in (Gövs) Çocuk şiirleri adlı eserinin çocuk edebiyatındaki yeri**. *Turkish Studies*, 6/2, ss.287-296, Ankara.

Dodurgalı (1995). **Eğitim Sosyolojisi**. İstanbul, s.45 47

Doğan, A. K. S. A. N. (1995). **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**. Ankara: Engin Yayınları.

Ekici, M. (2006). **Hristiyanlıkta ve İslam'da sevgi**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara.

Elçin, Y. M., Dixit, V., & Gitnick, G. (2001). **Extensive in vivo angiogenesis following controlled release of human vascular endothelial cell growth factor: implications for tissue engineering and wound healing**. *Artificial Organs*, 25(7), 558-565.

Erdal, K. (2012). **Geleceğe ışık tutan eğitimci İbrahim Alâeddin Gövsa**. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Fırat, H. (2012). **İlk eğitici çocuk kitabı Şermin’de işlenen değerler**. 3.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu bildiri kitapçığı içinde, (ss-6679).

Gander, M. J. ve Gandiner, H. W. (1981). **Çocuk ve ergen gelişimi** (Haz: Bekir Onur), Ankara: İmge Kitabevi.

Gâzâli, (2002). **İhya-u Ulumiddin, çev. Abdulhalık Duran**. İstanbul. Hikmet Neşriyat. Gâzâli, Mizanu’l-Amel, Çev., Ömer Dönmez, İstanbul, Hisar Yay., t.y.

Gencan, T. N. (1979). **Dil bilgisi**, 4. baskı. Ankara: TDK.

Gleason, P. (1983). **Identifying identity: A semantic history**. The Journal of American History. 69(4), 910-931.

Gövsa, İ. A. (2006). **Estetik eğitim, -bedii terbiye-, Konya**: Salkımsöğüt Yayınları.

Gövsa, İ. A. (2012). **Çocuk şiirleri**, (7.bs), (Haz: Nazlı Râna Gürel - Zeki Gürel), Ankara: Elips Kitap.

Güngör, E. (1998). **Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar**. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Güvenç, Bozkurt (1996). **Kültür ve Demokrasi**. Ankara: Gündoğan Yayınları

Hans Freyer, **Din Sosyolojisi**, (Çev. T. Kalpsüz), AÜİFY., Ankara 1964, s.31

Heredots, H. T. (1973). Çeviren: Müntekim Ökmen, Remzi Kitabevi.

Hogg, M. A., Terry, D. J., & White, K. M. (1995). **A tale of two theories: A critical comparison of identity theory with social identity theory**. Social Psychology Quarterly, 255-269.

İpşiroğlu, Z. (2008). **Çağdaş çocuk ve gençlik yazınının Türkiye’deki işlevi gelişimi ve konumu. Çağdaş Türk Yazını**. (ss171-192) İstanbul: Toroslu Kitaplığı.

Kemal EROL - Mehmet TÜTAK (2015) **International Journal of Languages’ Education and Teaching** Volume 3/1, p. 210-228.

Keskin, M. (2004). **Din ve toplum ilişkileri üzerine bir genelleme**. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 4(3), 7-21.

Kohn, L.,&Roth, H. D. (2002). **Daoist Identity: Cosmology, Lineage, andRitual**. University of Hawaii Press.

Küpçük, S. (2014). **Şiirlerinde çocukluğunu gezdiren şair Gökhan Akçiçek**, Çocuk ve İlkGençlik Edebiyatı Özel Sayısı Türk Dili. c. CVII, S.756, ss.837-844, Ankara.

Mardin, Şerif (1992), **Din ve İdeoloji**, 5. bs., İstanbul: İletişim Yay

Metin, I. Ş. I. K., AKTAĞ, M., & Türk, M. S. (2010). **Türk toplumunda Hacı Bektaş Veli algısı üzerine bir çalışma**. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, 55).

Mevlevî, T. Ü. (1976). **Şerh-i Mesnevî**. Şamil Yay., İstanbul, 1-18.

Önertoy, O. (2012). **Şair olarak İbrahim Alâeddin Gövsa, İbrahim Alâeddin Gövsa yaşamı ve Hizmetleri**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

Özguven, İ. E. (1999). **Psikolojik testler**. Ankara: Pdrem Yayınları.

Özsoy, E.,& Yıldız, G. (2013). **Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması**. İşletme Bilimi Dergisi, 1(2), 1-12.

Parekh, B. (2002). **Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek**, Ankara: Phoenix Yayınları.

Rızvani, A.,**İlahi Dergâhta Dua ve Yakarışın Felsefesi**, 1963

Saussure, F. (2001). **Genel Dilbilim Dersleri**. (Çev.: Berke Vardar), İstanbul: Multilingual Yayınları.

Smith, J. I. (2000). **Bediüzzaman Said Nursi'nin Eserlerinde Hayat ve Ölüm Teşbih ve İstiareleri**.InSymposiumPapers-Sempozyum Tebliğleri (pp. 247-258).

Soysal, A. (2008). **Çalışma yaşamında kişilik tipleri: Bir literatür taraması**. Çimento İşverenler Dergisi, 22(1), 4-18.

Şimşek, Ş., T. Akgemci ve A. Çelik (2005), **Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış**, İstanbul: Adım Yayıncılık

Şimşek, T. (2005). **Çocuk şiirleri**. Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı Hece, S.104/105, ss.219-230, İstanbul.

Şimşek, T. (2014). **Sevdirmek ve Heveslendirmek**. Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı Türk Dili, c. CVII, S.756, ss.299-301, Ankara.

Şişman, M. ve Taşdemir, İ. (2008). **Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Tanyol, C. (1970). **Sosyolojik açıdan din ahlâk lâiklik ve politika üzerine diyaloglar**. Okat Yayınevi.

Taylor, C. (2010). **Çokkültürcülük: tanınma politikası**. (Çev.: Yurdanur Salman), AmyGutman (Hazırlayan), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tekin, Şinasi (2001), **İştikakçının Köşesi**, İstanbul: Simurg Yayınları, 320

Turhan, M. (2002). **Kültür Değişmeleri**. İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Türk Dil Kurumu (2005). **Türkçe Sözlük**. (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Ünalın, Ş. (2005). **Dil ve Kültür**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Weber, Max (1964), **The Sociology of Religion**, (İng. çev. E. Fischoff), Boston: BeaconPress

Yaka, A. (2011). **Sosyal Değişme**. Gündoğan Yayınları, İstanbul.

Yardımcı, İ. (2010). **Mizah kavramı ve sanattaki yeri**.

Yazıcı, M. (2014). **Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri**. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24(1).

Yener, Ö. Z. E. N. (2013). **Değerler Felsefesi Açısından İrade ve Bileşenleri (Özgür Bir İrademiz Var mı?)**. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5(9).

Yıldız, C. D. (2011). **İbrahim Zeki Burdurlu'nun eserlerinde sevgi değeri**. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.29,ss.203-230. Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırma.

Yuksel, H., Cevher, E., &Yuksel, M. (2015). **A research on theinclinations of entrepreneurshipandentrepreneurshippersonalitycharacteristics of students/Ogrencilerin girişimcilikisilikozellikleri ile girişimcilikeğilimleriuzerine bir**

arastirma.Cankiri Karatekin UniversitesiIktisadi ve Idari Bilimler Fakultesi Dergisi,
5(1), 143-157.

Zillioğlu, M. (1993). **İletişim nedir?** Cem yayınevi.

6.EKLER

1. ŞİİR (1. Ş. Gösterilecektir)

TV'DE

1-Kadın erkek kilitlendi ekrana

2-Deli söyler köçek hoplar TV'DE

3-Gördüğümü görsen hak verin bana

4-Deli söyler köçek hoplar TV'DE

5-Nesil popçu cazcı sözler değişti

6-Cart curt kelimeler baş safa geçti

7-Edep hayâ töre bizlerden geçti

8-Deli söyler köçek hoplar TV'DE

9-Sahnedeki seveni çoğu seviyor

10-Avanak evladı küfrü övüyor

11-Anası mest olmuş dizin dövüyor

12-Deli söyler köçek hoplar TV'DE

13-Küfür rağbetine ilgi çok oldu

14-Soyunan kıvıran ekrana doldu

15-Tepinip öpüşmek ne meşhur oldu

16-Deli söyler köçek hoplar TV'DE

17-Rezalet sahibi ödül alıyor

18-Cinsi bozuk buna çepik çalıyor

19-Söz ehli dışlandı avucun yalıyor

20-Deli söyler köçek hoplar TV'DE

21-Sanat diye fuhuş yapar yutturur

22-Dangalak sevinir alkış tutturur

23-Oyunbazlar çoğun yakar utturur

24-Deli söyler köçek hoplar TV'DE

25-Âşık Yalınayak ne güne kaldık

26-Elimizde sazı biz böyle çaldık

27-Aslından ayrılan cahilden yıldık

28-Deli söyler köçek hoplar TV'DE

Ş-2-ŞANI SİVAS'IN

1-Burada cumhuriyet temelin attık

2-Her yöreyi adım adım kuşattık

3-Elden ele dilden dile yaşattık

4-Tarihte yücedir şanı Sivas'ın

5-Bu övgü methiye Sivas'a hasır

6-Cumhuriyet şehri yeri Sivas'tır.

7-Dört eylülde çıktı tarihi karar

8-Hizmeti çabası ülkeye yarar

9-Her çağı bu hüküm kuşatır sarar

10-Tarihte yücedir şanı Sivas'ın

11-Bu övgü methiye Sivas'a hastır

12-Cumhuriyet şehri yeri Sivas'tır

13-Başında pašamız Atatürk vardı

14-Cumhuriyet ünü cihanı sardı

15-Her yerde kesildi düşmanın ardı

16-Tarihte yücedir şanı Sivas'ın

17-Bu övgü methiye Sivas'a hastır

18-Cumhuriyet şehri yeri Sivas'tır

19-Herkes takdir etsin bir hisse alsın

20-Dilden dile ilden ile nam salsın

21-Cumhuriyet bize ebedi kalsın

22-Tarihte yücedir şanı Sivas'ın

23-Bu övgü methiye Sivas'a hastır

24-Cumhuriyet şehri yeri Sivas'tır

25-Yalınmayak seni getirdi dile

26-Yazdım gerçekleri ben bile bile

27-Ne kadar öğünsem az seninle

28-Tarihte yücedir şanı Sivas'ın

29-Bu övgü methiye Sivas'a hastır

30-Cumhuriyet şehri yeri Sivas'tır

Ş-3-ANLATAM SİVAS

1-Tarihi vesikan kültürün zengin

2-Hangi bir külliye anlatam Sivas

3-Şehirler içinde zor çıkar dengin

4-Hangi bir külliye anlatam Sivas

5-Sıcak soğuk çermik dertlere derman

6-Şifalı ellerin dinlemez ferman

7-Abdulahap Gazi çok yüce arman

8-Hangi bir külliye anlatam Sivas

9-Gök Medrese Ulu Cami yan yana

10-Anlatır tarihi söyler can cana

11-Acıyı tatlıyı duyurmuş bana

12-Hangi bir külliye anlatam Sivas

13-Arap Şeyhin Şemsi Sivasi'n ünü

14-Kâinata açık bunların gönlü

15-Geçmiş bugünü diyor her yönlü

16-Hangi bir külliye anlatam Sivas

17-Sızır'da şelalen çağlayıp akar

18-Kangal'da yılanlı dertliye bakar

19-Kekiğin yavşanın bir başka kokar

20-Hangi bir külliye anlatam Sivas

21-Ya Ahmet Turan'la Güdük
minaren

22-oban Baba var ki Şirin emaren

23-Her yönden görünür ifte Minaren

24-Hangi bir kllyien anlatam Sivas

25-Sayısız aŐıŐın vardır erenin

26-Aklı fikri sende kalır görenin

27-n sensin Türkiye'nin çevrenin

28-Hangi bir kllyien anlatam Sivas

29-BaŐrın Şehit eren evliya dolu

30-Buradan gider Hakka gidenin yolu

31-Can Durak Baba'ya kim demez
oldu

32-Hangi bir kllyien anlatam Sivas

33-İncili Hanım'la Akbaş Baba'ya

34-Süt Evliya ile düştük abaya

35-Buralardan erdik Ali Baba'ya

36-Hangi bir kllyien anlatam Sivas

37-Cz haber verdim Sivas ilimden

38-Okurum yazarım düşmez dilimden

39-Yalınayak söz et böyle ilimden

40-Hangi bir kllyien anlatam Sivas

Ő-4-GİZLİCE

1-Canlı cansız zaman devran yok iken

2-Mekândan münezzeh durdun gizlice

3-Gafletten uyandım arayım derken

4-Kalbime mekânı kurdun gizlice

5-Bu uÇsuz bucaksız binayı atıp

6-İini nimetle nurla donatıp

7-Geceyi gündüzü kısıp uzatıp

8-İhyayı direksiz kurdun gizlice

9-Tekvin nazarında yoklar var oldu

10-İrade eyledin can vücut buldu

11-Kelam semi basar ruhlar cem oldu

12-Vücut temelini kurdun gizlice

13-Kıdemsin bekasın vadeni hayat

14-Dilemezsen asla olmazdı hayat

15-Canlı cansız senle sürüyor hayat

16-Mekândan mekâna vardın gizlice

17-Gönlümü gönlüne baŐladım
coŐtum

18-Hidayet eyledin, emrine koştum

19-Bir ummanda varlıŐına kavuŐtum

20-Yaprağı dalına sardım gizlice

21-Sevgiyle hizmetle düştüm yoluna

22-Gönül verdim yüce resul kuluna

23-Yalınayak der ki cümle ruhuna

24-Kendini tevhitte sordun gizlice.

Ş-5-ÂDEMOĞLU

1-Gafletle gidiyon hayat yolunda

2-Bir gün diyecekler dur âdemoğlu

3-Can ten emanettir düşün kulunda

4-Hazır ol vuracak sur âdemoğlu

5-Benliğinle nefsin kendine düşman

6-Gel öldür ölmeden olursun pişman

7-Yaradana bağlı sıratı aşman

8-Kara yerde işler zor âdemoğlu

9-İyi hesap eyle hayır şerrini

10-Ateş etme iki cihan yerini

11-Cehaletle hamlik yüzer derini

12-Bir bilene danış sor âdemoğlu

13-İnsanlar bozuldu uyma zamana

14-İman eden çok az hakka Kuran'a

15-Rehbersiz varılmaz ulu divana

16-Bir kâmil mürşide var âdemoğlu

17-Kıyamete kadar dilimde destan

18-Köyüm mezarlıktır evim kabristan

19-Kurtulaman orda işkence yastan

20-Ara yerde eden zar âdemoğlu

21-İmtihan içinde geçiyor çağlar

22-Âşık Yalınayak ah eder ağlar

23-Yaşlı genci ezeline bel bağlar

24-Ellerin yanına kor âdemoğlu

Ş-6-DAĞLAR

1-Kış yaza çevrilip bahar gelince

2-Yağan yağmur ile bestelenir

3-Dallarında güller açıp gülünce

4-Bülbül sedası ile seslenir dağlar

5-Güzellik süsünün kıymetin bilir

6-Çalılar kayalar misafir alır

7-Sizden derdimize çok şifa kalır

8-Yeşile bezenir süslenir dağlar

9-Gözeler buz gibi kaynayıp coşar
10-Muradı maksudu deryaya koşar
11-Sizleri yaradan sizlerde yaşar
12-Mutlu ol emrinden hoşlanır dağlar

13-Başınızda kar var üstünde duman
14-Yayalı obalı pozunuz duman
15-Âşık Yalınayak coştığı zaman
16-Siz için gözlerim yaşarır dağlar

Ş-7-ÜLKE BENİM

1-Şehit gazi torunuyum
2-Ülke benim ülkü benim
3-Vatanımın kurbanıyım
4-Ülke benim ülkü benim

5-Can kan verdi bu vatana
6-Başta saygı duy atana
7-Kıymet bilmez kör utana
8-Ülke benim ülkü benim

9-Dalgalanan bayrağım var
10-Yere koyma bağına sar
11-Sahip çıkmak sana bir kar
12-Ülke benim ülkü benim
13-Acı tarih var anlatır

14-Oku öğren satır satır
15-Yurdun sana el uzatır
16-Ülke benim ülkü benim

17-Yalınayak savunurum
18-Korurum da hür dururum
19-Her derdinde bulunurum
20-Ülke benim ülkü benim

Ş-8-ANLAYAMADIM

1-Bu millet mi deli ben mi deliyim
2-Ben bu insanları anlayamadım
3-Hata bende ise söylen bileyim
4-Ben bu insanları anlayamadım

5-Kime kulak versem yanlışı diyor
6-Helal haram ne bulursan ye diyor
7-Yalan peynir ekmek gibi gidiyor
8-Ben bu insanları anlayamadım

9-Hiç kimde yanlışı kabul etmiyor
10-Bu yüzden nizayla kavga bitmiyor
11-Şer'e gidiyor da hakka gitmiyor
12-Ben bu insanları anlayamadım
13-Kimi hac yapıyor kimisi zina

14-Şimil put yapıyor kâmil de bina

15-Gel sen de uy diyor sapık bunağa

16-Ben bu insanları anlayamadım

17-Kibar çıplak gezer Fatoş kapalı

18-Ehil konuşmuyor ağzı tapalı

19-Gözlü beğenmiyor körü topalı

20-Ben bu insanları anlayamadım

21-Sende tasa varsa onda da gurur

22-Fitnelik hasedin kalbinde durur

23-Hırsız sapığı birçoğu korur

24-Ben bu insanları anlayamadım

25-Herkes çıkarına fetva arıyor

26-Eğrililer doğruya tuzak kuruyor

27-Sahtekârı büyük kitle koruyor

28-Ben bu insanları anlayamadım

29-Ne kilise ne cami açıyor

30-Müslümanım diyor içki içiyor

31-İrkçilik ediyor adam seçiyor

32-Ben bu insanları anlayamadım

33-Yaşantısı sözlerine uymuyor

34-Sana kıyar benliğine kıymıyor

35-Geberse de inadından caymıyor

36-Ben bu insanları anlayamadım

37-Büyük küçük bozuk yaram açıyor

38-İyilikten adamlıktan kaçıyor

39-Hayır'a yaklaşmaz şer'e uçuyor

40-Ben bu insanları anlayamadım

41-Mahkeme adalet kalmadı düzen

42-Baş tacı oluyor halkını üzen

43-Âşık Yalınayak söyleyip gezen

44-Ben bu insanları anlayamadım

Ş-9-HASAN HÜSEYİN

1-On iki imamın hayat kaynağı

2-Biri Hasan biri İmam Hüseyin

3-Âlemi cihanın umut can bağı

4-Biri Hasan biri İmam Hüseyin

5-Bu çatı altına giren kurtulur

6-Huzuru saadeti anında bulur

7-Kıymetin bilene bir derman olur

8-Biri Hasan biri İmam Hüseyin

9-Her biri bir rehber kutup zamana

10-Öğrense her cahil gelir imana

11-Ezeli ervahta uyan fermana

12-Biri Hasan biri İmam Hüseyin

13-Manevi tabipler cihan içinde

14-Sorarsan çok büyük yerleri dinde

15-Sana yarar atma günün birinde

16-Biri Hasan biri İmam Hüseyin

17-Aradığın kapı çalmak istersen

18-Menzile erersin gerçek seversen

19-Yalınayak der ki şahlar bilirsen

20-Biri Hasan biri İmam Hüseyin

Ş-10-NE YURDUM BELLİ

1-Diyar diyar gezdim ömrüm çürüdü

2-Ne mekânım belli ne yurdum belli

3-Kader kira kira bizi sürüdü

4-Ne mekânım belli ne yurdum belli

5-Yer gök arasında yerim kalmadı

6-Çile çektim kimse halim sormadı

7-Çalıştım çırpındım karım olmadı

8-Ne mekânım belli ne yurdum belli

9-Bazı çoban durdum bazı da azap

10-Talihim gülmedi hep çektim azap

11-Direksiz duvarsız her yanım azap

12-Ne mekânım belli ne yurdum belli

13-Babadan hisseme düşmedi malım

14-Ta kökünden kırık tutmadı dalım

15-Ben beni bileli hep böyle halım

16-Ne mekânım belli ne yurdum belli

17-Hayatın çileli yolları taşlı

18-Gülmeyi unuttum gözleri yaşlı

19-Kaldı bu fanide muradım başlı

20-Ne mekânım belli ne yurdum belli

21-Âşık Yalınayak dumanlı başım

22-Çile hasret oldu ekmeğim aşım

23-Çok garip kalacak mezarım taşım

24-Ne mekânım belli ne yurdum belli

Ş-11-BIRAKIR

1-İtikatsız ilim sahibi olmak

2-İnsanı perişan yolda bırakır

3-Kibrine uyarak gaflete dalmak

4-Aklı fikri cahil kulda bırakır

5-Haktan hakikatten üzülr kopar

6-Sever bu faniyi servete tapar

7-Onun akıbeti doğrudan sapar

8-Gözünü gönlünü pulda bırakır

9-Benliğine uyar putun sever

10-Kurulur mecliste kendini över

11-Nizamı âlemde dizini döver

12-Bilgin ilgisin çulda bırakır

13-Bil fiil ömrünü geçirir boşa

14-Ecelin taşını düşürür başa

15-Bakarsı ansızın tutulur kışa

16-Fırsatın boş geçen yılda bırakır

17-Âşık Yalınayak gezdim âlemi

18-Güvenir âleme sığınır kimi

19-Deryada kaptansız batarken gemi

20-Bu kişi imanı salda bırakır

Ş-12-SENİ

1-Akıl fikir zekâ sen de arama

2-Götürür çayırdı yayarım seni

3-Sana uymam boşa kusura bakma

4-Deli manyak zır zop sayarım seni

5-Hatanı suçunu gel kabul eyle

6-Endek döndek yola gelemem böyle

7-Bir seni bir beni git şimdi söyle

8-Renkten renge katar boyarım seni

9-Biri var ki kalpten kalbe gezer

10-Cahili mecliste arifle çözer

11-Biz bir ince elek sen yırtık gözer

12-Hayattan ahıra dayarım seni

13-Ham birisin daim gaflette yatan

14-Hak diyerek seven gururun tutan

15-Bu gidişle kendin tez yaran atan

16-Yular semer koymam soyarım seni

17-Âşık Yalınayak hatırlar yıkmaz

18-Kem insanda hata kursa bakmaz

19-Yeri gelmeyen söz ağızdan çıkmaz

20-Meydanda sap gibi koyarım seni

Ş-13-KALDI

- 1-Senin edep hayâ saygı dediğin
- 2-Ne şehirde kaldı ne köyde kaldı
- 3-Çöple ölçüp kile ile verdiğin
- 4-Ne şehirde kaldı ne köyde kaldı

- 5-Yapılırdı yıkılmazdı hatırlar
- 6-Ben yaştaki insan bunu hatırlar
- 7-O geçmeyen erkek önü hatunlar
- 8-Ne şehirde kaldı ne köyde kaldı

- 9-Birbirini kardeş gibi koruyan
- 10-Dar zamanda yanı başında duran
- 11-Allah için gelip hatırın soran
- 12-Ne şehirde kaldı ne köyde kaldı

- 13-Bir fincan kahveyi kırk yıl sayanlar
- 14-Baba dede başköşeye koyanlar
- 15-El bağlayıp sana sevgi duyanlar
- 16-Ne şehirde kaldı ne köyde kaldı
- 17-Özenti soframda yenilmez ağı
- 18-Yalınayak öldü sen düşün sağı
- 19-İnsanın insana düşünce bağı
- 20-Ne şehirde kaldı ne köyde kaldı

Ş-14-SENİ

- 1-Elinde dümenin gemin deryada
- 2-Zaman bir limana getirir seni
- 3-Rotanı sağlam tut düşme feryada
- 4-Azgın dalga vurur yatırır seni

- 5-Doğru tutamazsan kendi rotanı
- 6-Kimseye yükleme oğul hatanı
- 7-Gaflet ile gezme dört bir kıtanı
- 8-Çarpar bir kıyaya batırır seni

- 9-Küfür ehli yanar narda kavrulur
- 10-Külden dağdır haram yelde savrulur
- 11-Âşık Yalınayak hak yerin bulur
- 12-Haset yapma yeyip bitirir seni

Ş-15-DÖNDÜM

- 1-Âlemi ervahtan âlemi mülke
- 2-Geldim seyir ettim berzaha döndüm
- 3-Buradan bağıyım şahadet ilk'e
- 4-Yönüm vahdaniyet ilaha döndüm
- 5-Melekût diyarım gizli bir sure
- 6-Ceberut hışmından sığındım Bir'e

7-Esbap sebebiyle iz süre süre

8-Süflilikten fena fillaha döndüm

9-Aynel yakın ile keşif eyledim

10-Aha diyet ilmin işledim

11-Azimetle sözlerimi söyledim

12-Kemalatla veliyullaha döndüm

13-Âşıktır aşkıyla açar solar güller

14-Basiret eyledim böyledir usul

15-Kurtarıcıım yüce fenafil Resul

16-Medet diye Resulullaha döndüm

17-Bu yol cemal cezbe hidayet yolu

18-Aciz Yalınayak sevdalı kul

19-Hırka diye sırtta taşımam çulu

20-Ubudiyet özüm Allah'a döndüm

Ş-16-TAŞI

1-Belaya karşı

2-Sabrını taşı

3-Her işin başı

4-Sabrını taşı

5-İman ilacı

6-Meyvesi acı

7-Ehilin tacı

8-Sabrını taşı

9-Hamı oldurur

10-Yolu buldur

11-Huzur doldurur

12-Sabrını taşı

13-Elinden atma

14-Batağa batma

15-Şerlere çatma

16-Sabrını taşı

17-Yalınayak'tan

18-Sözümü tut an

19-Yalvarıyorum can

20-Sabrını taşı

Ş-17-MANİ

1-Yükümüzü taşıyan yer

2-Zaman gelir bizi de yer

3-Sen de buna göre yaşa

4-Ona göre kararın ver

5-Gitmem diye bel bağlama

6-Aldanıp da yolda kalma

7-Ahirinden el çekip de

8-Arasat'ta sen ağlama

9-Sözüm olsun sana küpe

10-Varlığından etme şüphe

11-Eceline bel bağlarsın

12-Kara yeri öpe öpe

13-Dünya fani insan yalan

14-Gelen giden yoktur kalan

15-Bugün hazır ol yarına

16-Başın taştan taş çalan

17-Yerden oldu yerden oldu

18-İnsan kara yerden oldu

19-Ameline güvenenler

20-Varılacak yerden oldu

21-Yalınayak sığın bire

22-Cümle canlar muhtaç bire

23-Çağırırılar her an giden

24-Geldiğin o asıl yere

Ş-18-OL

1-Nasihati iyi dinle kulak aç

2-Sen de ehillere erenlerden ol

3-Kötülüğe önder olanlardan kaç

4-Gönülden gönüle girenlerden ol

5-İyilik seninle öğünsün kalsın

6-Herkes duygulansın hissesin alsın

7-Dertlerine çare yarasın sarsın

8-Cihana sevgisin serenlerden ol

9-Salih insanlarla olsun niyetin

10-Delalet içinde yıktırın setin

11-İkilikten sakın ırkçılık çetin

12-Hak resul izini sürenlerden ol

13-Âşık Yalınayak kuru dilini

14-Zikrederek dolaş her an ilini

15-Kara yeraltında ölü halini

16-Gönül gözü ile görenlerden ol

Ş-19-YOLA HİZMET ET

1-Kimliğin bırak

2-Yola hizmet et

3-Benliğini yak

4-Yola hizmet et

5-Düşkünü yokla

6-İmanı akla

7-Gül gibi kokla

8-Yola hizmet et

9-Putunu devir

10-Aklını çevir

11-Sana da devir

12-Yola hizmet et

13-Tefekküre dal

14-Kapısını çal

15-Azığını al

16-Yola hizmet et

17-Kibrine uyma

18-Bir cana kıyma

19-İkrardan cayma

20-Yola hizmet et

21-Yalınayak bir

22-Varılacak pir

23-Yere böyle gir

24-Yola hizmet et

Ş-20-KARIŞIK

1-Sormayın halimi yarenler dostlar

2-Zamana dargınım başım karışık

3-Eğriler yükünü doğruya yaslar

4-Bu yüzden yıkıldı kaşım karışık

5-Bedeni koruyan incecik deri

6-Sevda ocağın bilinmez yeri

7-Yaşıyorum devri âlemden beri

8-Hiç hesaba gelmez yaşıım karışık

9-Doğurup doyuran olmaz emirsiz

10-Doğrudan ayrılma konuşma yersiz

11-Bu asırda helal haram belirsiz

12-Yesem de içsem de aşım karışık

13-İblisler elinden pir zehir içti

14-Fitneler ehili kötüye seçti

15-İş ehil elinden cahile geçti

16-Çalışıyom amma işim karışık

17-Yalınayak halim dostlar soruyor

18-Haksız vampir olmuş kanım soruyor

19-Doğrunun yerinde eğri duruyor

20-Ehiller gizlendi peşim karışık

Ş-21-OLMASIN

1-Halini kimseye ne dedir ne de

2-Seni senden başka bilen olmasın

3-Helalinden başka ne yedir ne ye

4-Aldığın ver diye gelen olmasın

5-Dünya iki kulplu bir kara kazan

6-Senden razı olsun kabrini kazan

7-Nimetini ye iç doğrudan kazan

8-Huzurda elinden bölen olmasın

9-Kulu kula gizli sebep yararır

10-Gizler güzelliğini kula aradır

11-Yalınayak der ki bu sırrı vardır

12-Yok diye pesimden gülen olmasın

Ş-22-MANİ

1-Yâre bağla yâre bağla

2-Gönlünü bir yâre bağla

3-Her canlıya hizmet eyle

4-Sen de yar ol yara bağla

5-Düşkünleri gözet yokla

6-Bağrına bas kuru sakla

7-Canlı canlıya muhtaçtır

8-Sen de bir can kuru sakla

9-Yanlışılar verme karar

10-Senlik benlik kula zarar

11-Bir doğduk gel bir olalım

12-İkilikten gelir zarar

13-Garibana uzat elin

14-Kötülükten kuru dilin

15-İyilik baş tacın olsun

16-Bunun için aksın selin

17-Dosta döndüm yalın ayak

18-Giden gelir yalın ayak

19-Giden bir şey götüremez

20-Salacada Yalınayak

Ş-23-DAĞILIR

1-Eğrilikten dilin doğruya dön

2-Kötülükten lisan sözün dağılır

3-Senden ileriye helalden gönder

4-Atar suratına yüzün dağılır

5-Hayrını şerden götür sen önde

6-Her türlü zararı dolaşır kinde

7-Yaşadığım süre aklımdan sen de

8-Hainliği çıkar özün dağılır

9-Gönlünü erenler yanında durdur

10-Gözünü özünü onlara yudur

11-Sakla güzelliğini aklına kodur

12-Kötülükten koru gözün dağılır

13-Yalınayak sen de iyilik öner

14-Hataya düşenler gün olur döner

15-Delalet içinde tandırın söner

16-Çakar ocağına közün dağılır

Ş-24-DAĞILIR

1-Yüce dağda duran karlar gün geçtikçe eriyor

2-Kimse mani olamıyor ömrün her gün eriyor

3-Maşukuna bağlı olan nice sırra eriyor

4-Gözlerime baka baka mühlet geldi gidiyor

5-Aşka düştüm bedenimi çarmıhlara geriyom

6-Cihandan el etek çektim kara yere giriyom

7-Böyle bir sevdaya düştüm günden güne eriyom

8-Gönül ferman dinlemiyor sevdi yeldi gidiyor

9-Yıllar ömür meyvesini bedenimden düşürdü

10-Elim kolum kalkmaz oldu yanlarıma düşürdü

11-Benlik kurur, tuzaklara yıllar yılı düşürdü

12-Nefis denen bu melanet bağrım deldi gidiyor

13-Eğnimde çok ağır yükler yıldan yıla taşıdım

14-Geçim için ellerimle dağı yırttım kaşıldım

15-Çilelerle bir doğmuşum aynı emsal yaşıtım

16-Harap etti ömrüm aylar yılı dildi gidiyor

17-Yorulmayan gönlüm vardı kahır zulüm kocattı

18-Evvel hızlı giden gemi şimdi su aldı battı

19-Yalınayak yıllar seni toza toprağa kattı

20-Fani güzelliğini gözden gönül sildi gidiyor

Ş-25-GÜLE

- 1-Güle bağla güle bağla
- 2-Gönlünü bir güle bağla
- 3-Dikeni ayırma gülden
- 4-Gülü bir dikene bağla
- 5-Gülünen yat gülünen kalk
- 6-Bir gülünen bir güle bak
- 7-Çıkarma aklından sakın
- 8-Güle sevgi hizmetle bak
- 9-Gül terinden döndü güle
- 10-Kâinatla bağlı güle
- 11-Gel ömrünü boş geçirme
- 12-Sen de hizmet et bir güle
- 13-Güneş gülsüz doğup batmaz
- 14-Ay uykuya gülsüz yatmaz
- 15-Aklı fikri olan insan
- 16-Gülü bulur yabana atmaz
- 17-Âşık gönül verir güle
- 18-Yalınayak bağlı güle
- 19-Dokunup da incitme gel
- 20-Vermediysen kıymet güle

Ş-26-GÖTÜRÜR

- 1-Var bağlan bir güle şüphesiz zansız
- 2-Kul Mevla'sına kullar götürür
- 3-Hizmet et ecelin gelir amansız
- 4-Bomboş ellerini salar götürür
- 5-Takva ile sarıl güne mühlete
- 6-Örnek ol geriden gelen millete
- 7-Umup beklediğin köşke cennete
- 8-Gizli sadakalı mallar götürür
- 9-Helalinden kazan ver sen de kazan
- 10-Doldur rızasına ver kazan kazan
- 11-Elinle hayrını ver yerin kazan
- 12-Seni hakka böyle yollar götürür
- 13-Mutlaka varlığını kulağın duyar
- 14-Yalnız gaflet fani gözlerin boyar
- 15-Benlik gurur yolda perişan koyar
- 16-Boş giden ömrünü yıllar götürür
- 17-Aciz Yalınayak bir izden gider
- 18-Umulur süphana borcunu öder
- 19-Cismin kara yere karışık gider
- 20-Toz toprak saçların yolar götürür

Ş-27-OLUYOR

- 1-Bir ömür bitiyor çağlar geçiyor
- 2-İnsan bu dünyada yalan oluyor
- 3-Devri âlem böyle konan göçüyor
- 4-Evi yurdu malı talan oluyor
- 5-Dilinden düşürme zikret gezerken
- 6-Gönül ver hizmet et gözün görürken
- 7-Ecel döşeğinde canın verirken
- 8-Dikkat et imanı çalan oluyor
- 9-Çok değer kıymet var sendeki canda
- 10-Kabre hazırla kendini cihanda
- 11-Yarın mahşer günü yüce divanda
- 12-Arasat'ta garip kalan oluyor
- 13-Kul olan tevhide uyup kalmazsa
- 14-Bu yola çıkmaya azık almazsa
- 15-Sıratla elinden tutan olmazsa
- 16-Bu yolda perişan kalan oluyor
- 17-Bu yurdun temeli sevgiyle hizmet
- 18-Sadakatle çalış alırsın himmet
- 19-Yalınayak sana rehber Muhammed
- 20-Arzuhalin hakka salan oluyor

Ş-28-BAĞLI

- 1-Emanet verilen bedeninin canın
- 2-Gökleri direksiz kurana bağlı
- 3-Sorgusu var bir gün yaşam cihanın
- 4-Hükümde mekânın durana bağlı
- 5-Önüne çıkacak sarp ile düzü
- 6-Yeme yetim malı koru öksüzü
- 8-Cümle âlimlerin lisanı sözü
- 9-Rehberimiz olan kurana bağlı
- 10-Kişinin dinini elinde tutması
- 11-Kulun iki cihan mekân yapması
- 12-Başımıza kıyametin kopması
- 13-İsrafil surunu vurana bağlı
- 14-Hizmetine göre Mevla'ya ermek
- 15-Yaşantına bağlı cevabın vermek
- 16-Yarın beklediğin cennete girmek
- 17-Seni kundaklara sarana bağlı
- 18-Belli bir süredir ömrün bitmesi
- 19-Anlık meseledir kulun yitmesi
- 20-Kabirde suale dilin gitmesi
- 21-Başucuna gelip sorana bağlı

22-O günde nefsinden başkasın
görmen

23-Elinden sevabın kimseye vermen

24-Arşın güneşin altından gitmen

25-Hesabın bitmesi sırana bağlı

26-İş işten geçmeden Mevla'ya uyak

27-Sana değil önce benliğime kıyak

28-Bu gördüğün aciz kul Yalınayak

29-Kalpten kalbe gizli varana bağlı

Ş-29-NE BİLİR

1-Bir gönül dostuna teslim olmayan

2-Aşığı ne bilir kulu ne bilir

3-Aranan Mevla'yı özde bulmayan

4-Maşuku ne bilir yolu ne bilir

5-İnsanlık adına insan sevmeyen

6-Doğruya yönelip hakkı demeyen

7-Helalden kazanıp temiz giymeyen

8-Hırkayı ne bilir çulu ne bilir

9-Cehaletin atıp aşka ermeyen

10-Gönülden gönüle erip girmeyen

11-Kendinden ileri bir şey vermeyen

12-Parayı ne bilir pulu ne bilir

13-Hep boş gördü ehilleri cahiller

14-Elinle yaptığı tanrısın yerler

15-Yalınayak boştur diye gülenler

16-Yanım yörem eren dolu ne bilir

Ş-30-BÜTÜN CANLAR ADINA

1-Kâinata kucak açtım insanlığın
adına

2-Doyamadım yaşadığım düşüncemin
tadına

3-Burada bu hesap içinde sen ben
davası yoktur

4-Irkçılık ortadan kalsın bütün canlar
adına

5-Alevi Sünni demeden Kürt, Laz,
Çerkez herkesi

6-Bir gözle bak bağrına bas cihan
canlar ilkesi

7-Aziz vatan bu milletin vazgeçilmez
ülkesi

8-Irkçılık ortadan kalsın bütün canlar
adına

9-Altı yedi mezhep kalsın partiler de
bir olsun

10-İman eden etmeyen de raddesinde
hür olsun

11-Haksız adaletsiz düzen yaşamasın
kahrolsun

12-İrkçılık ortadan kalsın bütün
canlar adına

13-Asırlardır neslimize bizler bir kin
güdüyök

14-Bölücülük faturasın canımızla
ödüyök

15-Âşık Yalınayak sonra yine hakka
dönüyök

16-İrkçılık ortadan kalsın bütün
canlar adına

Ş-31-YALINAYAK

1-Çoğu düşmüş gider şehvet peşine

2-Sivas'ta bir âşık var Yalınayak

3-Sen yolu devam et şahın peşinde

4-Pirini bağrına sar Yalınayak

5-Senin bu menzilde var ise gözün

6-Süflilere açma anlamaz özün

7-Kitaplar dolusu olsa da sözün

8-Ehline danışıp sor Yalınayak

9-Kendi tartısında cahil tartılır

10-Olguna bakarak hamlar yırtılır

11-Ehiller safından gafil atılır

12-Avamlarla işin zor Yalınayak

13-Aşığın hizmeti pirinden gerek

14-Yolu hizmet, sevgi, emekler verek

15-Gönül arzuluyor maşuku görek

16-Aşkı için eder zar Yalınayak

17-Yıllardır ah ile sevdaya yeldim

18-Emekledim koştum bugüne geldim

19-Kutbumla göz göze sohbet eyledim

20-Sözleri gönlümde kor Yalınayak

21-Kimi yağcılıkla mevki bulsa da

22-Yalınayak gözden ırak kalsa da

23-Nice âşık bizle meydan alsa da

24-Orda ağırlığın kor Yalınayak

Ş-32-BİR OLSAK NOLUR

1-Şahsi çıkarları kenara atıp

2-İş işten geçmeden bir olsak nolur

3-Birlik beraberlik sevgisin tadıp

4-İş işten geçmeden bir olsak nolur

5-Gerçek iman etsek bu sır çözülür

6-Sadece arada şeytan üzülür

7-Cem olmazsak çok Nesimi üzülür

8-İş işten geçmeden bir olsak nolur

9-Kimi parti kurmuş kimisi dernek

10-Menfaat peşinde apaçık örnek

11-Kuran var biz bizi ondan öğrenek

12-İş işten geçmeden bir olsak nolur

13-Kimisi Alevi kimisi Sünni

14-Aslını araştır hep aynı dinli

15-Laz'ı Kürt'ü gardaş kim kime kinli

16-İş işten geçmeden bir olsak nolur

17-Birlik üstündeki kudret elidir

18-Konuştığımız lisan onun dilidir

19-Sünnet bize daim birlik yoludur

20-İş işten geçmeden bir olsak nolur

21-Kalleşlikle rüşvet aradan kalksa

22-Herkes baktığına bu gözle baksa

23-Irkçılığı bütün millet bıraksa

24-İş işten geçmeden bir olsak nolur

25-Ahir zamanın sonu yaklaştı

26-Cehaletten bu dert bize bulaştı

27-Ehiller her çağda bunla savaştı

28-İş işten geçmeden bir olsak nolur

29-Yalınayak kullar hep benim ırkım

30-Yaşadım görmedim üstünlük farkım

31-İnsan sevgisiyle dönüyor çarkım

32-İş işten geçmeden bir olsak nolur

Ş-33-ŞARKIŞLA'M

1-Güzelliğini size tarif edeyim

2-Bir kitap bir ilim Şarkışla'm

3-Bu vefa borcumu yazıp ödeyim

4-Köyüm Yalanı'dır elim Şarkışla'm

5-Ortasında yüksek kalesi vardır

6-Dağlarında sümbül lalesi vardır

7-Şiveler içinde kalesi vardır

8-Beni size diyen dilim Şarkışla'm

9-Kazamın ereni aşığı boldur

10-Bunların hepsi hüdaya kuldur

11-Al oku ilmini aklına doldur

12-Duvarımda duran kilim Şarkışla'm

13-Kırk yıldır yurduma hasret kaldım

14-Dokunman dertliyim gurbetten yıldım

15-Kaderiyle başım dertlere saldım
16-Derdimi anlatan telim Şarkışla'm
17-Halkı sevecendir engin gönüllü
18-Serdari'si dilde gezer her yönlü
19-Sefil Selimi'si, Veysel'i ünlü
20-Derdimi anlatan telim Şarkışla'm

21-Neyim var neyim yok sana
bıraksam
22-Kalene çıkıp da ovana baksam
23-Yıkık yönlerini süsleyip yapsam
24-Ermiyor imkânım erim Şarkışla'm
25-Yalınayak dertli çoktur yarası
26-Sevenin vatani garip sılası
27-Serindir ovası şirin yaylası
28-Ilgıt ılgıt esen yelim Şarkışla'm

Ş-34-YOLA GEÇ KALDIM

1-Gaflet beni yıllar yılı uyuttu
2-Kalkamadım ya rab yola geç kaldım
3-Cehalet kafese kapattı tuttu
4-Çıkamadım ya rab yola geç kaldım
5-Geri dönüşümü kibrim unuttu

6-Gafillik ömrümü yaladı yuttu
7-Önümdeki putlar kanım kuruttu
8-Yıkamadım ya rab yola geç kaldım
9-Düşemedim gidenlerin izine
10-İnemedim sevgi hizmet özüne
11-Ben de ümmet olup resul yüzüne
12-Bakamadım ya rab yola geç kaldım

13-Ömür nimetine biçilmez paha
14-Kıymetin bilmedim hep çektim
yaka
15-Daha önceleri yüce bir şaha
16-Varamadım ya rab yola geç kaldım
17-Kulak veren çok az senin çağrına
18-Yalınayak düştü gider çığırına
19-Aşk ile sevgini bağrın bağrına
20-Saramadım ya rab yola geç kaldım

Ş-35-BOZUK

1-Gizli dertlerimi kime dökeyim
2-Nesil bozuk düzen bozuk iş bozuk
3-Yorulduğum yükünü nasıl çekeyim
4-Nesil bozuk düzen bozuk iş bozuk

5-Ömrümü tüketti vurdumduymazlar

6-Sahtekârlar doğruluğa uymazlar

7-Kibri büyük seni insan saymazlar

8-Nesil bozuk düzen bozuk iş bozuk

9-Tanımaz sırt döner dara düşünce

10-Saçlarıma ak düşürdü düşünce

11-Çiğneyen yok kaldıran yok düşünce

12-Nesil bozuk düzen bozuk iş bozuk

Ş-36-BOZULDUK

1-Güzel TÜRKİYE' min güzel yerinde.

2-Avrupa'ya baka baka bozulduk.

3-Açmayın yaramı yaram derinde.

4-Edep haya yıka yıka bozulduk.

5-Biz bizi çıkmaza düşürdük dara.

6-Kolay bir geçimi götürdük zora.

7-Gücü yeten attı tuttuğun nara.

8-Mazlumları yaka yaka bozulduk.

9-Ne diyon sen gibi haram mı yeyim.

10-Ben senin gözünde bilmem ki neyim.

11-Tesettür kalmadı bozuldu giyim.

12-Yola çıplak çıka çıka bozulduk.

13-Hakkı hak bilerek Hakka uymadık.

14-Ele kıydık nefsimize kıymadık.

15-Benlik davasından bir yol caymadık.

16-Dine karşı çıka çıka bozulduk.

17-Bakıp görebilsen hep cephen bozuk.

18-Yalınayak sevgi saygıdan yozuk.

19-Irkçılık ortada süslü bir kazık.

20-Bizle bize çaka çaka bozulduk.

Ş-37-KIYAMIYORUM

1-İnsan fitneleşti kul başkalaştı.

2-Bir türlü zamana uyamıyorum.

3-Söz sohbet belirsiz, sohbet laçkalaştı.

4-Doğruyu kimseden duyamıyorum.

5-Herkes haksız hep de zulüm kar olmuş.

6-Fani cihan bütün şeytanla dolmuş.

7-Mahkeme adalet haksıza kalmış.

8-Halimi kimseye diyemiyorum.

9-Millet birbirini tutuyor taşa.

10-Âşık Yalınayak gel sen hoş yaşa.

11-Cahillik insanı atar ataşa.

12-Nefsinden başkaya kıyamıyorum.

Ş-38-YILDIRAMADIM

1-Yıllarca çalıştım topladım amma.

2-Garip cüzdanını dolduramadım.

3-Ayak yalın gezdim hoplayamadım
amma.

4-Yokluğu yolumdan kaldıramadım.

5-Gönül yurdumdaki bir ilke vardım.

6-Herkesi bir tulum bağıma bastım.

7-Nicesine öğüt verdim yalvardım

8-Hak için bir namaz kıldırımadım.

9-Dost davası için bu yola gittim.

10-Haksızlık elinden eridim bittim.

11-Âşık Yalınayak çok izah ettim.

12-Yanlışı yanlıştan yıldırımadım.

Ş-39-HOŞGELDİN

1-Yıllardır görmeyi arzu ettiğim.

2-Ayhan aydın ilimize hoş geldin.

3-Sevginizle günden güne gittiğim.

4-Ayhan aydın ilimize hoş geldin.

5-İlim sende tarih sende yol sende.

6-Dostlara uzanıp saran kol sende.

7-Sevgiyi saygıyı hürmet olan bol
sende.

8-Ayhan aydın ilimize hoş geldin.

9-Dilin ehli dildir yolunda Ali.

10-Bu yola gidenin gizlidir hali.

11-Bizleri bizlere sevdiren Ali.

12-Ayhan aydın ilimize hoş geldin.

13-Güzel insan her an ışıksın bize.

14-Bu gönül sohbetin ettik biz bize.

15-Kalpten kalbe kavuşmuştuk biz
bize.

16-Ayhan aydın ilimize hoş geldin.

17-Âşık Yalınayak hayran sizlere.

18-Böyle görevleri vermiş bizlere.

19-Sivas'ımdan sesleniyorum.

20-Ayhan aydın ilimize hoş geldin.

Ş-40-DEĞİLDİR

1-Ey güzel insanlar değerli canlar

2-Kıymet insanadır pula değildir.

3-Ehli dil olanlar bu sırrı anlar.

4-Rağbet takvayadır çula değil.

5-Canı taşıyanın vadesi yeter

6-Sevgiyle çalışan menzile yeter.

7-Bülbül gül dalına yaslanır öter.

8-Çöplükte caklayancula değildir.

9-Yalınayak vardım böyle bir ilke.

10-Anlattığım uçsuz bucaksız bir ilke.

11-Bizde saygı sevgi vazgeçilmez ilke.

12-Oda hak içindir kula değildir.

Ş-41-GÖRSÜNLER

1-Anlattığın güldür döktüğünü doldur.

2-Bilen değil olan ol da görsünler.

3-Gitme istiyorsan bu doğru yoldur.

4-Sende aranani bulda görsünler.

5-Geçer demi devran biter hayatın

6-Herkes çıkarıcıdır arar menfatın

7-Kudretin elinden burda beratın

8-Mademki kulisen alda görsünler

9-Miraca yükseldik huzura vardık

10-Hak olana tutuk hak için sardık

11-Şayet insanisen ikrara sardık

12-Aslını bozmadan kalda görsünler.

13-Her yerde güvenme uyma aklına

14-Yalınayak danış şahın aklına

15-Getirmeden dünya işi başına

16-Beş vakit namazı kıldı görsünler.

Ş-42-GİDİYOM

1-Bir türlü sığmadım baba yurduma

2-İçimde acıyla çıktım gidiyom

3-Dönmem ki naçar kesik ardıma,

4--Haneme çaresiz baktım gidiyom.

5-Zekât ceketimi attım dalıma,

6-Kimse acımadı öksüz halıma

7-Yana yan boz öküze malıma,

8-Gönlümü kahırla yıktım gidiyom.

9-Görünmez gurbetin bilinmez ardı

10-Garip viranemde çok ahım vardı

11-Felek kollarımı kökünden kırdı

12-Bağrımı ah ile yaktım gidiyom

13-Çalıştım çırpındım eyledim zarar

14-Bundan sonra onsam ne yara sarar.

15-Sahipsiz yetimi kim arar kim sorar

16-Başımı taşlara çaktım gidiyom.

17-Elim boş gözüm yaş düştüm
yollara.

18-Kader bizi koydu, acı hallara.

19-Hayattaki eski kendir çullara,

20-Eğildim gözlerim sıktım gidiyom.

21-Hakkımı yiyeenlere eyledim haram

22-Kapanmaz gardaştan açılan yaram.

23-Yersiz yurtsuz kime misafir varam.

24-Gardasın zulmünden bıktım,
gidiyom

25-Ele güne karşı çok verdim çaba.

26-Çektiğim çileler gelmez hesaba.

27-Velhasıl yuvadan atıldım baba

28-Kurduğum hayali yıktım gidiyom

29-İki üç yaşımnda anasız kaldım.

30-Doğuştan sırtıma yükümü aldım.

31-Boz tarlayı öptüm. Dizime çaldım.

32-Çırpına çırpına kalktım gidiyom.

33-Sazım böyle çalar bizim havayı.

34-O ulu divana koydum davayı.

35-YALINAYAK gezdim dağı ovayı,

36-Gözeri direğe taktım gidiyom.

Ş-43-PİR ŞAHA BAĞLI

1-Hakikat içinde hakkı ararsan,

2-Baba, dede, talip, pir şaha bağlı

3-Dip dedesin bile kime sorarsan,

4-Baba, dede, talip, pir şaha bağlı

5-Şahı velayetsiz menzil bulunmaz.

6-Sevgisiz hikmetsiz olgun olunmaz.

7-İmansız emeksiz himmet alınmaz.

8-Baba, dede, talip, pir şaha bağlı

9-Kâinatı gönül gözüyle gören,

10-Haktan aldığı halkına veren,

11-Haydarı kerrarın izini süren.

12-Baba, dede, talip, pir şaha bağlı

13-Hakikat sırrına erenler ermiş,

14-Yol için canını bilenler vermiş.

15-Şahımın ektiğin, pir bize dermiş.

16-Baba, dede, talip, pir şaha bağlı

17-Âşık Yalınayak yol ehli böyle,

18-Yalan riya değil gerçeği öyle.

19-Her vardığın yerde çekinme söyle.

20-Baba, dede, talip, pir şaha bağlı.

44-ŞEHİTLER

EZELDEN EBEDE DOĞRU

1-Yiğit Mehmetçiğin göçü yüklenmiş,

2-Gidiyor ezelden ebede doğru.

3-Kanlı tabutun asker yüklenmiş.

4-Gidiyor ezelden ebede doğru.

5-Pusuda sarmışlar dört bir yanını,

6-Hainler fitneler dökmüş kanını.

7-Vatan millet için vermiş canını

8-Gidiyor ezelden ebede doğru

9-Gemisi gark olmuş susuz deryada.

10-Analar bacılar düşmüş feryada.

11-Genç yaşında eremeden murada.

12-Gidiyor ezelden ebede doğru

13-İşte böyle olur vatan seven kul.

14-Aziz Paşam Devlet buna çare bul.

15-Yavruları yetim ailesi de dul.

16-Gidiyor ezelden ebede doğru

17-Bayrağı vatanı bıraktı bize,

18-Bu iman çoğunu getirdi dize.

19-Acımız çok büyük dert dize dize.

20-Gidiyor ezelden ebede doğru

21-Acılı haberi evine vardı.

22-Çevreyi bir figan bir feryat sardı

23-Acımız zor diner, kesilmez ardı.

24-Gidiyor ezelden ebede doğru.

25-Kimisi evlenmiş kimi nişanlı.

26-Ürü yan kefeni sırtında kanlı

27-Ona öldü demen, taptaze canlı.

28-Gidiyor ezelden ebede doğru.

29-Bir cansız hayali kaldı geride

30-Yavrular çaresiz bekler geride.

31-Çırpınıp ağlıyor eşi Feride.

32-Gidiyor ezelden ebede doğru

33-Güzel şeref böyle gelip gidene.

34-Örnek olmuş tarihteki dedene.

35-Al bayrağı kefen etmiş bedene

36-Gidiyor ezelden ebede doğru

37-Çakal aslan boğdu. Ben oldum şahit.

38-Aynı izi sürdü gardaşım vahit

39-Vatanın kurbanı hem de şehit.

40-Gidiyor ezelden ebede doğru

41-Al kanlar içinde meyyit sıralı.

42-Kimi parçalanmış kimi yaralı.

43-Şehidim diyordu vardı yaralı

44-Gidiyor ezelden ebede doğru

45-Elleri kınalı asker eyledik

46-Yaralı vatanın bağına verdik

47-Ya akşam ya sabah gelecek derdik.

48-Gidiyor ezelden ebede doğru

49-Bu tuzağı dıştan içe kurdurduk

50-Mecliste de yerin verdik,
durdurduk

51-Kahpelere nice canlar vurdurduk.

52-Gidiyor ezelden ebede doğru

53-Hep yasa büründü şehirler köyler.

54-Şehit kanı yerde kalmasın beyler!

55-Tarih kahramanı unutmaz söyler.

56-Gidiyor ezelden ebede doğru

57-Sözlerim hatır kalsın duyana

58-Bizim devlet millet nasıl uyana

59-Âşık Yalınayak burdan o yana.

60-Gidiyor ezelden ebede doğru

Ş-45-ÇOK ÇETİN

1-Dillerde dolaşan aşkın yerine

2-Çıkmak için can atıyom çok çetin.

3-Sayısız makam var illa birine

4-Çıkmak için can atıyom çok çetin.

5-Bizi hor görenler alsın elesin.

6-Er olan her cana hayır dilsin

7-Temelsiz yapılan küfür kalesin

8-Çıkmak için can atıyom çok çetin.

9-Bu sırrı serime hayli takıyom.

10-Benliğimi alelacyıkıyom.

11-Süslenmiş cihana garip bakıyom.

12-Bıkmak için can atıyom çok çetin.

13-Yalınayak sahip olsam dilime.

14-Adaletsiz dilikdililik diline.

15-Mahşere varmadan fitne haline.

16-Bıkmak için can atıyom çok çetin

Ş-46-GİTSEK ELELE

- 1-Şahı velayete yüce Resule
- 2-Sen sensiz ben bensiz gitsek elele
- 3-Benlikten arınıp uysak usule
- 4-Sen sensiz ben bensiz gitsek elele

5-Kibrini aşamayan varamaz şaha

6-Şah kabul etmezse yaramaz haha

7-Haydarı kerrarla varsak ilaha

8-Sen sensiz ben bensiz gitsek elele

9-Ölümsüz ananın yattım dizine

10-Hiç bakmadın ince kalın bezine.

11-Mevlana bir kutup düşsek izine.

12-Sen sensiz ben bensiz gitsek elele

13-Sevip hizmet eden bu tadı tadar.

14-Aşk ehli yoluna bu canı adar.

15-Taa hacı bektaş veliye katar.

16-Sen sensiz ben bensiz gitsek elele

17-Yalınayak gider yârin yoluna

18-Teslim olan çok az onun kuluna

19-İkiliği yıkan birlik yoluna

20-Sen sensiz ben bensiz gitsek elele

Ş-47- GÖTÜRÜR ALİ

- İman edip varıp teslim olanı
Muhammed'e hakka götürür Ali
Böyle almış bu kapıdan alanı
Muhammed'e hakka götürür Ali

Kabul et etme ki kutuptur şahtır

Bu kapıda sevip sevilme hakdır

Çarene derdine gel sen de baktır

Muhammed'e hakka götürür Ali

Dört kapının kırk makamın durağı

Miraca götürür hazır burağı

Gönül verenlerin kalksın merağı

Muhammed'e hakka götürür Ali

Huda'nın resulün sönmez ışığı

Yalınayak izin süren aşığı

On iki imamın vuslat ışığı

Muhammed'e hakka götürür Ali

Ş-48-ALİ

- 1-Kendi meyyitini kendi eliyle
- 2-Yükleyip deveyle taşıyan ALİ
- 3-Sönmez ışık tutmuş bize diliyle
- 4-Cihanda parlayıp ışılan ALİ

5-Engine engindir yüceye yüce

6-Her insan eremez böyle bir güce

7-O Hakkı aslanı sanmayın cüce

8-Kuranda gönlümde yaşayan ALİ

9-Yalınayak pire vermişim canı

10-Alidir bizlerin sultanı tanı

11-İnsanın kâmilin şerefi şanı

12-İlmin gözesini kaşıyan ALİ

Ş-49-DÖNEN ALİ'DİR

1-Erenler ceminde semaha durduk

2-Döndüren Muhammed dönen Ali'dir

3-Yol erkân böyleymiş şahlara sorduk

4-Döndüren Muhammed dönen Ali'dir

5-Muhtarı Ahmet'im rehberim başka

6-Mihnetim figanım sevgiyle aşka

7-Ya Hasan Hüseyin gönlümde başka

8-Döndüren Muhammed dönen Ali'dir

9-Zeynel Abidin gönüller eri

10-Bakırı yol ehli büyüktür yeri

11-Caferi Sadık ki ne güzel piri

12-Döndüren Muhammed dönen
Ali'dir

13-Musa-yı kazımdır cana can katan

14-Ali rıza nice sırları tutan

15-İmam Taki yüce yolunu tutan

16-Döndüren Muhammed dönen
Ali'dir

17-Naki'nin makamı tahtı yücedir

18-Askeri dilimde virdim hecedir

19-Bunların devranı demi eycedir

20-Döndüren Muhammed dönen
Ali'dir

21-Can Ali Yülnaki dem veren saki

22-İman et bu sırra eresin taki

23-Mehdi Resul devri gelecek çağ ki

24-Döndüren Muhammed dönen
Ali'dir

25-On iki imamın safına durdum

26-Seyitler uğruna serimi koydum

27-Yalınayak canlar cemine uydum

28-Döndüren Muhammed dönen
Ali'dir

Ş-50-BULSUN (MANİ)

1-Çiğnediğin bu kara yer
2-İyi kötü seçmeden yer
3-Hoş geçin incitme canı
4-Her gönüle bir çiçek der

5-İşin önü sonu böyle
6-Kuldan kula ilet söyle
7-Eri geçi yolculuk var
8-Emir yüce yerden böyle

9-Menzilini gafil görmez
10-Son ayıkma fayda vermez
11-Varlığını bilir ama
12-İmtihana akıl ermez

13-Bugün bana yarın sana
14-Böyle emir olmuş cana
15-Güvenip de bağlanmayın
16-Sonu batıl şu cihana

17-Hemen hazır ol yarına
18-Kulak ver gel pir zarına
19-Ansız alır götürürler
20-İki taşlı mezarına

21-Yalınayak aciz kulsun

22-Hoşgörülle sevgin olsun
23-İnsanları eşit dinle
24-Seni soran hakta bulsun

Ş-51-DERDE DÜŞTÜM (MANİ)

1-Derde düştüm yana yana inlerim
2-Ehil sözü nasihati dinlerim
3-Bana böyle figan etme diyorlar
4-Birbirinden acı geçer günlerim

5-Yâre varmak için diyarlar aştım
6-Zamanla güreştim çağları aştım
7-Sevdiğimi çıkıp arayım derken
8-Kendi varlığım da dosta ulaştı

9-Gel oğul gam çekme gafletten uyan
10-Kurtuluşa erer emrine uyan
11-Aradığın senle bulamam deme
12-Cihana bakarsan her şeyi ayan

13-Aciz Yalınayak gider bu yolda
14-Her ne ararsan hepisi kulda
15-İman edip hakka hizmet edenler
16-Sorgu sualini vermişler burda

Ş-52-BENZEMEZ ALİ

- 1-Ali'yi küfürbaz ağzına alma
- 2-Sana bana benzemez Ali
- 3-Çarpının sürünün inatçı olma
- 4-Sana bana asla benzemez Ali

5-Sırrına eremen iman etmeden

6-Kapıya varaman yanıp tütmeden

7-Putunu terk eyle ömrün bitmeden

8-Sana bana asla benzemez Ali

9-İlim şehrinde altın kapısı

10-İmarlı mühürlü elde tapısı

11-İyi öğren tanı sen bu hususu

12-Sana bana asla benzemez Ali

13-Ezeli ervahta o hakkı duydu

14-Sema kapısında aslan oydu

15-Resul yüzük verdi emrine uydu

16-Sana bana asla benzemez Ali

17-Âşık Yalınayak yorumum budur

18-Gözünü gönlünü gel burdayudur

19-Cahile anlatıp dediğim budur

20-Sana bana asla benzemez Ali

Ş-53-İMAM HÜSEYİN

1-Ey benim efendim gönül sultanım

2-Kerbela kurbanı İmam Hüseyin

3-Şahı velayetten emanet canım

4-Kerbela kurbanı İmam Hüseyin

5-Gönlümüze ilham oldun sevildin

6-Davanın kıymetini çok iyi bildin

7-İnsanlığa adak oldun yenildin

8-Kerbela kurbanı İmam Hüseyin

9-Dağ taş matemini yasını tuttu

10-İslam güneşiydin caniler yuttu

11-Bu acı gidişin kanım kuruttu

12-Kerbela kurbanı İmam Hüseyin

13-Senin güzelliğin solmaz erimez

14-Toprağa girsen de tenin çürümez

15-Makamın merteben körler göremez

16-Kerbela kurbanı İmam Hüseyin

17-İmanım bütündür imamsın şahsın

18-Âşık Yalınayak görseydi şahsın

19-Size piya eden ne yüzle baksın

20-Kerbela kurbanı İmam Hüseyin

Ş-54-MERDAN YOLU

1-Gel Ali'ye var Allah'a

2-Yolum şahı merdan yolu

3-Sana lazım bul vallaha

4-Yolum şahı merdan yolu

5-Can Ali'ye can Ali'ye

6-Cümle muhtaç can Ali'ye

7-İkilik yok birlik burada

8-Aradığın kapı burada

9-Ali var bütün sırlarda

10-Yolum şahı merdan yolu

11-Can Ali'ye can Ali'ye

12-Cümle muhtaç can Ali'ye

13-Ser çeşmenin gözü Ali

14-Resulünün sözü Ali

15-Hak davanın özü Ali

16-Yolum şahı merdan Ali

17-Can Ali'ye can Ali'ye

18-Cümle muhtaç can Ali'ye

19-On ikinin temel taşı

20-O koydu hak için başı

21-Kâinattan evvel yaşı

22-Yolum şahı merdan yolu

23-Can Ali'ye can Ali'ye

24-Cümle muhtaç can Ali'ye

25-Her devirde kutbul arif

26-Yalınayak eden tarif

27-İnce ruhlu asil zarif

28-Yolum şahı merdan yolu

29-Can Ali'ye can Ali'ye

30-Cümle muhtaç can Ali'ye

Ş-55-YOLUM ALİ'DİR

1-Serimi uğruna koydum gidiyom

2-Menzilim Muhammed yolum Ali'dir

3-Bu aşkı ilahi iyi biliyom

4-Menzilim Muhammed yolum Ali'dir

5-Bu esrarı her can kabul edemez

6-Ödü patlar izi sürüp gidemez

7-Avamlar süfliler piri bilemez

8-Menzilim Muhammed yolum Ali'dir

9-On iki çeşmenin suyundan içtim

10-Benliği gururu çiğnedim geçtim

11-Her yerde kötüye ben beni seçtim

12-Menzilim Muhammed yolum
Ali'dir

13-Ebubekir Ömer Osman'ı duydum

14-Ehli beyit imam emrine uydum

15-Kapu için satlık serimi koydum

16-Menzilim Muhammed yolum
Ali'dir

17-Arşın sahibidir takdiri yazan

18-Âşık Yalınayak söyleyen ozan

19-Sev hakkı seveni rızasın kazan

20-Menzilim Muhammed yolum
Ali'dir

Ş-56-ALİ BİZİM ALİ İŞTE

1-Asırlardır dilde gezen

2-Ali bizim Ali işte

3-Cehaleti derin üzen

4-Ali bizim Ali işte

5-Hak ona bir şahlık verdi

6-Nice yüce sırra erdi

7-Gönüllere sergi serdi

8-Ali bizim Ali işte

9-Muhammede damat oldu

10-Aradığın orda buldu

11-İlmi ledün ile doldu

12-Ali bizim Ali işte

13-Altında düldülü vardı

14-Zülfikar'ı ele aldı

15-Yetmiş arşın kılıç çaldı

16-Ali bizim Ali işte

17-Semasında bekçi kaldı

18-Resulünden yüzük aldı

19-Bu cihana ünün saldı

20-Ali bizim Ali işte

21-Şahı merdan özüm sözüm

22-İnsanlara lazım lüzum,

23-Anlatmamız bize lüzum

24-Ali bizim Ali işte

25-İki cihan büyük yeri

26-Öldü sanmam yaşar diri

27-Yalınayak buldu piri

28-Ali bizim Ali işte

Ş-57-ALİ AŞKINA

1-Gelin canlar gelin semah dönelim

2-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

3-Yönümüz muhabbet aşka dönelim

4-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

5-Gönül hanemize üç mum yakalım

6-İnsanı kâmile özden bakalım

7-Hü demi aşkıyla arşa çıkalım

8-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

9-Canlar bizler bizden helallik alak

10-Bu ahdi bozmadan hep sadık kalak

11-Hünkâra böylece secdemiz kılak

12-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

13-Evladı Resule uyup kalalım

14-Sevgiyle hizmetle himmet alalım

15-Bizden ileriye bir şey salalım

16-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

17-Benlikten arandım bir pire vardım

18-Hasanla Hüseyin i bağrıma sardım

19-Ehli camiadan dileyerek yardım

20-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

21-Hacı Bektaş veli sürekle yüzümüz

22-Açılsın gözümüz yumsun gözümüz

23-Şahım ümmet eyle gelsin sözümüz

24-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

25-Dört kapı kırk makam açmaya çalış

26-Kendi benliğinden kaçmaya çalış

27-Hizmeti çağa saçmaya çalış

28-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

29-Acizim süphandan hidayet ola

30-Şahı velayetten destimiz dola

31-Dedeler babalar düştük bu yola

32-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

33-Süflüye nasihat bizde dinlesin

34-Yazıp okuduğum budur bellesin

35-Âşık Yalınayak çalsın söylesin

36-Ya Allah ya Muhammed Ali aşkına

Ş-58-YA ALİ

1-Efendim sultanım ya şahı merdan

2-Çoğunu kurtardın cehalet dardan

3-Sizi tanımadan giden var burdan

4-Sen kutbul arıfsin şahım ya Ali

5-Hizmetle sevgiyle düşmüşüm yola

6-Hidayet o yüce süphandan ola

7-Mührü nübüvvetten testimiz dola

8-Sen kutbul arıfsin şahım ya Ali

9-Kabrimi kazmışım tevhid bağına

10-Bugünümünden hazır oldum yarına

11-Bedenimi attım can pazarına

12-Sen kutbul arıfsin şahım ya Ali

13-Ateşsiz ocakta köz bulunur mu?

14-Avamlarda sağlam öz bulunur mu?

15-Pire varmayınca söz bulur mu?

16-Sen kutbul arıfsin şahım ya Ali

17-Kâinata açtım gönül pazarım

18-Birden erenlere doğru uzarım

19-Yalınayak yarda kaldı nazarım

20-Sen kutbul arıfsin şahım ya Ali

Ş-59-SENİN ELİNDE

1-Herkes te bulunan gönül binasın

2-Yıktırıp yaptırmak enin elinde

3-İman olan sevgi hizmet binasın

4-Yıktırıp yaptırmak senin elinde

5-Bin bilsen yine de danış bilene

6-Helal olsun kimliği bilene

7-Sende guru kibir varmış

8- Yıktırıp yaptırmak senin elinde

9-Nefse tabi olup çekme körüğü

10-Kalbin bozuk ise örtme bürüğü

11-Gözünün gördüğü sağlam çürüğü

12-Yıktırıp yaptırmak senin elinde
kime ne

13-Hak için akılı kullanmak zinet

14-Süfliye avama eylemem minnet

15-Senin benim için cehennem cennet

16-Yıktırıp yaptırmak senin elinde
kime ne

17-Bos geçirme mühletini vaktini

18-Haram ile inşa etme tahtını

19-Yalınayak der ki kara bahtını

20-Yıktırıp yaptırmak senin elinde
kime ne

Ş-60-MEDENİYET

1-Kız anadan ana kızdan açık

2-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

3-Akıldan piyade hayadan kaçık

4-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

5-Bacı gardaş, gardaş bacıdan bozuk

6-Çoğumuz edepten imandan yozuk

7-Küfüre sıcağız, İslam'a buzuk

8-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

9-Karnı kıcı açık sokakta gezer

10-Ana kız değişik kollarda gezer

11-Okulda altı aylık, evlenir gezer

12-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

13-Ana kız nispete daracık giyiyor

14-Sütü bozuk buna yakışmış diyor

15-Kimi tenin satıp parasın yiyor

16-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

17-Ar namus bizlerden çekildi aya

18-Seslenişim budur beylere baya

19-Şehvet gözümüzde her türlü boya

20-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

21-Bozuklukta Avrupa'yı solladık

22-Ünümüzü her devlete yolladık

23-Dinimizi ipe taktık salladık

24-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

25-Medya çıplakları tanıtır satar

26-Sanat diye bunu enayi yutar

27-Battığın bataktan gel şimdi kurtar

28-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

29-Yırtmacı kadına açtıran kavat

30-Moda diye köre yutturan kavat

31-Sicidiye porno sattıran kavat

32- Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

33-Okuldu kızlar doğurdu çocuk

34-Ana baba emri ne yapsın çocuk

35-Küçük yaşta dulun birçoğu çocuk

36-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

37-Her yöreye çıplak kampı kuruldu

38-Altı üstü buna seferber oldu

39-Nesli para için bozduk kar oldu

40-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

41-Zinayı da serbest eyledi devlet

42-Zay oldu nesille güzelim millet

43-Sokakta öpüşüp yalaşan millet

44-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

45-Kadınları dikip kız yapan doktor

46-Olup biten budur beynine soktur

47-Yalınayak bundan içim buruktur

48-Bu mu Türkiye'nin medeniyeti

Ş-61-OLMUŞ

1-Babam saray diye yaptığın evler

2-Şimdi virane tanınmaz olmuş

3-Yan yatmış duvarlar battığın söyler

4-Yurdunun halleri sorulmaz olmuş

5-Hezenler çürümüş direk çekmiyor

6-Tarlalar boz olmuş nesil ekilmiyor

7-Kimse sapın saçıp ta dirgen
dikmiyor

8-Törelerin ismi anılmaz olmuş

9-Kerpiç duvarların beli bükülmüş

10-Ağ toprak badanan yanmış
dökülmüş

11-Yattığın odanın himi sökülmüş

12-Garip yurdun viran tanınmaz olmuş

13-Komşuluk kalmamış olmuşlar
hasım

14-Birbirine düşman akraba hısım

15-Mal miras davası kalmadı hırsım

16-Doğduğum yerlerde durulmaz
olmuş

17-Sıcaklık muhabbet yoktur köylerde

18-Yalınayak göçmüş saygın beyler de

19-Büyük küçük belli değil evlerde

20-Hal hatır aranıp sorulmaz olmuş

Ş-62-BABAM ACEP

1-Duydum ki hastaymış gül yüzlü
babam.

2-Eşi dostu halin sordun mu acep?

3-Yakınında oğlu kızı var idi.

4-Baba diye varıp sardı mı acep?

5-Gurbette perişan aç susuz yattım.

6-Yıllardım hasretim dertlere battım.

7-Sitemli yaralı bir mektup attım.

8-Emektar eline vardı mı acep?

9-Muradım kavuşmak çaresi yarda.

10-Âşık Yalınayak dermansız darda.

11-Cansız hayalimi gönderdim yurda.

12-Yetim yavrum diye sardı mı acep?

20-Ne yurduma sığıdım ne gurbet ele

Ş-63-GURBET ELE

Ş-64-KÜREKLER YİYOR

1-Doğuştan çileli bu garip başım

1-Bizim Türkiye'nin durumu böyle

2-Ne yurduma sığıdım ne gurbet ele

2-Kazma çalışıyor kürekler yiyor

3-Gözümden yüzüme dökülür yaşım

3-Mebusa köleyiz şehirle köyle

4-Ne yurduma sığıdım ne gurbet ele

4-Kazma çalışıyor kürekler yiyor

5-Her nere vardım sa yazım tutmadı

5-Doğru çalışanın yeri yok burada

6-Tecellim böyleymiş ele katmadı

6-İşsiz biçareler ne yapsın burada

7-Kader yoksulluğu bizden almadı

7-Kim başa geçerse bela bu yurda

8-Ne yurduma sığıdım ne gurbet ele

8-Kazma çalışıyor kürekler yiyor

9-Kime derdim desem sırtını döndü

9-Vatanı milleti koruyan nerde

10-Yakmaya çalıştım ocağım söndü

10-Yiyip gezmek için düşmüşler derde

11-Cihandan el çektim ölüm göründü

11-Düzelir diye bekliyor körde

12-Ne yurduma sığıdım ne gurbet ele

12-Kazma çalışıyor kürekler yiyor

13-Yükseklere garip gönlüm varmadı

13-Herkesi bir eşit düşünen yoktur

14-Viranemde baykuş bile durmadı

14-Parasız fakire bakmıyor doktor

15-Bacı gardaş gelip halım sormadı

15-Bunlar sinemizi delen bir oktur

16-Ne yurduma sığıdım ne gurbet ele

16-Kazma çalışıyor kürekler yiyor

17-Bu derdi çileyi çevremden aldım

17-Hırsız sarhoş müdür ya da bir vekil

18-Âşık Yalınayak bir kara kıldım

18-Yalınayak günün yetmiyor çekil

19-En son sevdiğime sığındım kaldım

19-Elini avcunu ufala bükül

20-Kazma çalışıyor kürekler yiyor

20-İçi beni yakar dışı eli

Ş-65-DIŞI DA ELİ

21-Halkın çoğu köle ispat et dedir

1-Bizim Türkiye de cahil milletin

22-Çeteler elinden çekilen nedir?

2-İçi beni yakar dışı eli

23-Çalış kazan götür mebusa yedir

3-Aslını bilmeyen gafil illetin

24-İçi beni yakar dışı eli

4-İçi beni yakar dışı eli

25-Müfsitler sonundan habersiz gafil

5-Müslümanlık nerde uyan kıt hakka

26-Eli dili yaptı ayağı kefil

6-Bu gidişle azgın dokunur çarka

27-Vekil soyup yiyor vatandaş sefil

7-Haksızlık oluyor her türlü ırka

28-İçi beni yakar dışı eli

8- İçi beni yakar dışı eli

29-Başa geçen ediyor dine hücum

9-Kılıçla aldığımı kalemle verdi

30-Âşık Yalınayak yetmiyor gücüm

10-Tükenir mi böyle milletin derdi

31-Aslanım çakaldan almazsam öcüm

11-İsa'yı çarmığa bu körler gerdi

32-İçi beni yakar dışı eli

12-İçi beni yakar dışı eli

Ş-66-BİRİ HİZMET BİRİ SEVGİ

13-Eski düşmanları yurda doldurduk

1-Hak kapıyı kula açan

14-İnsan haklarına tuzak kurdurduk

2-Biri hizmet biri sevgi

15-PKK'ya mazlumları vurdurduk

3-Sevilene doğru uçan

16-İçi beni yakar dışı eli

4-Biri hizmet biri sevgi

17-Avrupa'ya uyduk nesili bozduk

5-Gönüllere mevki kuran

18-Hak hukuk kalmadı azdıkça azdık

6-İlelebet sonsuz duran

19-Eğrinin yerine doğruya kızdık

7-Gizli canı cana saran

8-Biri hizmet biri sevgi

9-İbadetin emri özü

10-Bir peygamber kuran sözü

11-Hak davanın gönül gözü

12-Biri hizmet biri sevgi

13-Gafletinden çabuk uyan

14-Kudretten sesler duyan

15-Kırk makama kulu koyan

16-Biri hizmet biri sevgi

17-Bin bir derdin devası da

18-İnsanlığın davası da

19-Aşkın ilmin mayası da

20-Biri hizmet biri sevgi

21-Gönüllere dost bulduran

22-Bir deryaya bin daldıran

23-Yalınmayak boş dolduran

24-Biri hizmet biri sevgi

25-Yarasızlar yara sızlar

26-Gönül sevdi yara sızlar

27-Derdi verdi derman onda

28-Dokunmayın yarasızlar

Ş-67-BÜTÜN CANLAR CEM OLSUN

1-Kâinata kucak açtım insanlığın
adına

2-Doyamadım yaşadığım düşüncemin
tadına

3-Burda bu hesap içinde sen ben
davası yoktur

4-Irkçılık ortadan kalksın bütün canlar
adına

5-Alevi Sünni demeden Kürt, Laz,
Çerkez herkesi

6-Bir gözle bağrına bas cihan canlar
ilkesi

7-Aziz vatan bu milletin vazgeçilmez
ülkesi

8-Irkçılık ortadan kalksın bütün canlar
adına

9-Altı yedi mezhep kalksın partiler de
bir olsun

10-İman eden etmeyen de raddesinde
hür olsun

11-Haksız adaletsiz düzen yaşamasın
kahrolsun

12-Irkçılık ortadan kalksın bütün
canlılar adına

- 13-Asırlardır neslimize biz kin
güdüyok
- 14-Bölücülük faturasın canımızla
ödüyok
- 15-Âşık Yalınayak sonra yine hakka
dönüyok
- 16-Irkçılık ortadan kalsın bütün
canlılar adına

- 14-Bu illet çoğuna veriyor acı
- 15-Bozuk gidişatın sonu çok acı
- 16-Düzgün hizmet için yarışan kim ki
- 17-İnsan insanlığını bilse bir anda
- 18-Âlemlerin hakkı yüce Kuranda
- 19-Doğruyu öğrenir açıp soranda
- 20-Ne çare başvurup danışan kim ki

Ş-68-KİM Kİ

- 1-Vekil mevki makam koltuk peşinde
- 2-Biçare milleti düşünen kim ki
- 3-Bakan müdür memur yeme peşinde
- 4-Vatan millet için çalışan kim ki

- 21-Âşık Yalınayak perişan gardaş
- 22-Mücadele eyle sabır et sırdaş
- 23-Cehalet yerinden kalkmayan bir taş
- 24-Kendi benliği ile barışan kim ki

- 5-Çürük siyasetin temeli himi
- 6-Şikâyet edersin kimlere kimi
- 7-Kürsüdeki sözler bizlerin yemi
- 8-Ülke çıkarına konuşan kim ki
- 9-Avrupa'ya bize dost diye vardık
- 10-İnsan hakkın yanlış yerde aradık
- 11-Ne içeri ne de dışa yaradık
- 12-Hak hukukta doğru buluşan kim ki
- 13-Maddiyat en önde benlik baş tacı

Ş-69-DEDİM EFENDİM

- 1-Bu dünya dediğin imtihan yeri
- 2-Bende onun için geldim efendim
- 3-Asırlık uğruna koymuştum seri
- 4-Sığınıp deryaya girdim efendim
- 5-Ağardı açıldı ufkumun tanı
- 6-Kulak ver sözümü vereni tanı
- 7-Zehirde gördüğün bedeni canı
- 8-Hak için bir pire verdim efendim
- 9-Destursuz bağa bahçeye girmedim

- 10-Lisanından gayrı sergi sermedim
11-Ben beni kimseden üstün görmedim
12-Her yerde kendimi yerdim efendim
13-Ölümlle ötesi bilinen gerçek
14-Medet eyle şahım sınavı gerçek
15-Sözlerim alana nadide çiçek
16-Gönül bostanından derdim efendim
17-Âşık Yalınayak bir bire bakar
18-Baktığım cihanı dünyayı yıkar
19-Süphan'a sığınan hep karlı çıkar
20-Seslendi lebbeyk dedim efendim

Ş-70-YOKTUR

- 1-Fosforlu koltuğun yeriniz rahat.
2-Vekilim keyfine diyecek yoktur.
3-Yeyin için zevk sefa hayat
4-Bizim viranede yiyecek yoktur.
5-Her suçun altında siyaset yatar.
6-Bu yüzden bu ülke kalkınmaz batar.
7-İçinde çıkılmaz borçlara girdik.
8-Fabrika fen gelir düzelir dedik.

- 9-Çalıştık kazandık kiraya verdik.
10-Birçoğumuz çıplak giyecek yoktur.
11-Her suçun altında siyaset yatar.
12-Bu yüzden binlerce ocaklar batar.
13-Umudu haftadan aya yüklendik.
14-Beş yıllık perişan böyle bekledik.
15-Gözümüzü yardım Hayır'a diktik.
16-Kış geldi kömüre verecek yoktur.
17-Her suçun altında siyaset yatar.
18-Bu yüzden bu ülke kalkınmaz batar.

19-Âşık Yalınayak ömrüm devirdim.

- 20-Bu ülke düzelmez kararım verdim.
21-Güvenim kalmadı umudumu kestim.
22-Sizde halk halini görecektir yoktur.
23-Her suçun altında siyaset yatar.
24-Bu yüzden bu ülke kalkınmaz batar.

Ş-71-BAŞA BAŞ TACI

- 1-Bizim Türkiye'de işin başında.

2-Yatıp maaş alan başa baş tacı.

3-Hırsız haksız görev başında.

4-Tutup barındıran başa baş tacı

5-Cahiller eline verdiler ipi.

6-Biz bizden yoz olduk yol boran tipi.

7-Şakşakçı riyakâr dik gezer kepi.

8-Gatıp garıp söven başa baş tacı.

9-Sarhoş berduş idareci her yerde.

10-Millete zulmeden menşur dillerde.

11-Bu Türkiye yenme olmuş ellerde.

12-Satıp yiyen çalan başa baş tacı.

13-Yapılacak işe idare engel.

14-Benlik idareci, boynundan çengel.

15-Vicdanınla düşün inkâr etme gel

16-Cehalette kalan başa baş tacı.

17-Âşık Yalınayak bozuk bir zaman,

18-Haksız idareden çektim eleman.

19-Vatana hainlik yapan her zaman,

20-Daima zirvede başa baş tacı.

Ş-72-GÖRDÜM

1-Ne bir tılsım nede bir büyü

2-Tevhitte dünyayı aklayan gördüm

3-Kulda maneviyat için büyüğü

4-Sırlarını yutup saklayan gördüm

5-Dosta medet diye açtım elimi

6-Bir şah çözdü benim bağlı dilimi

7-Yazıp okuduğum ilham ilmi

8-Gönülünden gönüllü yoklayan gördüm

9-Anında gül açtı kuru dalımda

10-İbadetle ihlas yaşar aklımda

11-Geziye çıkmıştım kendi halımda

12-Gizlice kalpleri paklayan gördüm,

13-Tariflere sığmaz seyitler soyu

14-Göz ile görülmez bu derya boyu

15-Cıgıl cıgıl çağlayan suyu

16-Durdurup yerine çoklayan gördüm

17-Yalınayak der ki Mevla'ya bakın

18-Aranızda kini küfrü bırakın

19-Fanide tartışmanın üstünlük farkın

20-Kılı kırka yarıp haklayan gördüm

Ş-73-KAR BULUR

- 1-Şehvet arzuları her yerde önde
- 2-Göbek atan çifte atan kar bulur
- 3-Küfür ile gördü gözler hep onda
- 4-Rezaleti alıp satan kar bulur

- 5-Kadınlar ziynetin ortaya saçtı
- 6-Doğruluğa derin yaralar açtı
- 7-Bizlerden iyilik güzellik kaçtı
- 8-Fitneleri elde tutan kar bulur

- 9-Bunların nesili bozmaktır derdi
- 10-Bozukluk yıllardır kime ne verdi
- 11-İblislerin mehdin eden her ferdi
- 12-TV video karıp katan kar bulur

- 13-Âşık Yalınayak sistem bozuldu
- 14-Edep hayâ kalktı hep fuhuş doldu
- 15-Tenini satanlar çok zengin oldu
- 16-Evde değil barda yatan kar buldu

Ş-74-KITALDI

- 1-Benim feryadımı senin sesini
- 2-Yirminci asırda duyan kıtaldı
- 3-Veren alan sensin kul nefsinin
- 4-Yoluna emrine uyan kıtaldı

- 5-Gafil bilmez gelen gider, cihana
- 6-Bu cümlesi ruhlar dönecek sana
- 7-Ahmak benim diyor verdiğin cana
- 8-Rızan için nefse kıyan kıtaldı,

- 9-Kimi meşhur laatuza yapıyor
- 10-Cahil körler ilah diye tapıyor
- 11-Yalınayak derki kullar sapıyor,
- 12-Hakkı hak yerine koyan kıtaldı

Ş-75-DAĞLAR

- 1-Bozdağ'ın başından seyran eyledim
- 2-Geçen yıllar gibi kokmuyor dağlar
- 3-Gurbetin halini böyle söyledim
- 4-Bana güler yüzle bakmıyor dağlar

- 5-Bağrına yazdığım ismim silinmiş
- 6-Toprağın sel almış bağı dilinmiş
- 7-Pınarlar kurumuş yerler delinmiş
- 8-Gözeniz dereniz akıyor dağlar

- 9-Şahit ara kimler yaylanmış durmuş
- 10-Kader yükünüzü çok ağır vurmuş
- 11-Zobunun pınarı kökten kurumuş
- 12-Cıgıl cıgıl çıkıp akıyor dağlar

- 13-Çırçırın başına çoban varmamış
- 14-Tek oğlu derdini kimse sormamış
- 15-Yalınayak göçmüş durmamış
- 16-Aklımdan sevginiz çıkmıyor dağlar

4-Bitmeyince belli olmaz

5-Bire bağlı gönlün ancak

6-Yanında o köşe bucak

7-Gizli korla yanan ocak

8-Tütmeyince belli olmaz

Ş-76-CEHALET NEDİR?

1-Bunca ilim bunca teknik var iken,

2-Ortada silahlı cehalet nedir

3-Kuran gibi yüce rehber var iken

4-Cansız bir ilahlı cehalet nedir?

9-Küçük büyür olur dede

10-Yolu biter gide gide

11-Eceline bağlı vade

12-Yetmeyince belli olmaz

5-Kişiye şaşırın benlikle gurur

6-Fitneler cem olmuş baş safta durur

7-Bilgi fakirleri yaralar vurur

8-Külhan Bey külahlı cehalet nedir?

13-Dilin çözen olur bülbül

14-Yalınayak olsa bülbül

15-Güle karşı garip bülbül

16-Ötmeyince belli olmaz

9-Gardaşı gardaşa düşman ettiler

10-Kendi küfürüyle yanıp bittiler

11-Yalınayak bizi nara yittiler

12-Seyire meraklı cehalet nedir?

Ş-78-SARILMIŞ

1-Maddiyat her yerde başa baş tacı

2-Körler kıymet verip pula sarılmış

3-Vereni bilmemek ne kadar acı

4-Medet diye ahmak kula sarılmış

Ş-77-BELLİ OLMAZ

1-İyi olan insan yeri

2-Gitmeyince belli olmaz

3-Kuldaki o mühlet yeri,

5-Her akıl eremez cana diriye

6-Mucize keramet verilmiş deriye

7-Şeytan ben de insan olurum diye

8-Şalvara cübbeye çula sarılmış

9-Ne kadar çoğaldı haram yiyenler

10-Yaz oku sığırlar ne duyar ne dinler

11-Bizim gafletteki aciz gafiller

12-İslam ipi diye kıla sarılmış

13-Farzdan evvel farz var kula burada

14-Bunu bilen erler erer murada

15-İman ehli yüzer gider deryada

16-Cahil gemi diye sala sarılmış

17-Yaratmış ismini dedirmiş dile

18-Kendin için iste bana da dile

19-Yalınayak gözün dikmiş menzile

20-Varmak için pire yola sarılmış

Ş-79-YAYLALAR

1-Uyan baba uyan köyün dağılmış

2-Koyunsuz kuzusuz yaşlı yaylalar

3-Obalar çadırlar virane kalmış

4-Koyunsuz kuzusuz yaşlı yaylalar

5-Kağnıyla yaylaya gitmiyor göçler

6-Sevgiden saygıdan yâd olmuş
gençler

7-Ne kadar güzeldi o eski çeçler

8-Koyunsuz kuzusuz yaşlı yaylalar

9-Kalmamış boz dağda yayılan yozlar

10-Aklıma düştüğçe ciğerim sızlar

11-Hep yasa bürünmüş baharlar yazlar

12-Koyunsuz kuzusuz yaşlı yaylalar

13-Çan kelek sesi yok dağda derede

14-Gülüp oynadığım günler nerede

15-Sessizlik yurt tutmuş bizim yörede

16-Koyunsuz kuzusuz yaşlı yaylalar

17-Çok yaşlı kaynıyor daypaç oluğu

18-Sahipsiz ağlıyor gürlen oluğu

19-Kırılmış yok süt oluğun oluğu

20-Koyunsuz kuzusuz yaşlı yaylalar

21-Nergis boynun eğmiş derdini gizler

22-Sordum sual ettim ıslandı gözler

23-Çektiğim hasrete dayanmaz özler

24-Koyunsuz kuzusuz yaşlı yaylalar

25-Bu özlem bu hasret gırtlığa çıktı

26-Yalınayak acı amansız yıktı

27-Ölmeden öldürdü mezara tıktı

28-Koyunsuz kuzusuz yaşlı yaylalar

7-Uğruna koymuştum bu canı bu seri

8-Yar beni yüz üstü bıraktı gitti

Ş-80-GİZLİDİR

1-Merhametle bize gizli bakanı

9-Hayali aklımda gönlümde yaşar

2-Sen ben göremeyiz gözü gizlidir

10-Bu garip ah ile çok dağlar aşar

3-Viran olup aşkı ile yanarı

11-Görenlerin aklı karışır şaşar

4-Sen ben göremeyiz özü gizlidir

12-Yar beni yüz üstü bıraktı gitti

5-Dünyasını sevda çeken dar eder

13-Gelirim seslerim demişti bana

6-Yar gönlünde kendisine yer eder

14-Ona olan sevgim sığmaz cihana

7-Seven sevilene durmaz zar eder

15-Sonsuza göçe etmiş vurgunum
cana

8-Sen ben duyamayız sözü gizlidir

16-Yar beni yüz üstü bıraktı gitti

9-Yalınayak size bir gözle bakar

17-Acısı içimde yüreğim dağlar

10-Eli değil kendi benliğini yıkar

18-Yalınayak gözüm sel olmuş çağlar

11-Yar derdine düşen cismini yıkar

19-Elim saz çalıyor yüreğim ağlar

12-Sen ben göremeyiz közü gizlidir.

20-Yar beni yüz üstü bıraktı gitti

Ş-81-BIRAKTI GİTTİ

1-Vefakârı gönül verip sevmiştim

Ş-82-MEST OLDUM

2-Yar beni yüz üstü bırakıp gitti

1-Ne tarife sığar ne de bir söze

3-Sana sevgim ömür boyu demiştim

2-Sivas ta bir güzel gördüm mest
oldum

4-Yar beni yüz üstü bıraktı gitti

3-Ya Rabbim esirge gelmesin göze

5-Yalvardım yakardım dönmedi geri

4-Sivas ta bir güzel gördüm mest
oldum

6-Bellidir vatanı gittiği yeri

5-Baktığımda pişman oldum yüzüne

6-Kudret sürmesini çekmiş gözüne

7-Kulak verdim sohbetine sözüne

8-Sivas ta bir güzel gördüm mest
oldum

9-Tel tel perçemini dökmüş dalına

10-Hayran oldum bileğine koluna

11-Verseler de kurban kessem yoluna,

12-Sivas ta bir güzel gördüm mest
oldum

13-Kaş kara göz ela baktığın yakar

14-Kâkülü altından yakıcı bakar

15-İrengi kar gibi gül kokar

16-Sivas ta bir güzel gördüm mest
oldum

17-Seherin vaktinde yüzünü yumuş

18-Ağzını bekliyor çok tutar yumuş

19-Tülbendin başından siyecekmuş

20-Sivas ta bir güzel gördüm mest
oldum

21-İsmi sorunca güldü yürüdü

22-Edayla naz ile başın bürüdü

23-Gönlümü peşinden hayli sürüdü

24-Sivas ta bir güzel gördüm mest
oldum

25-Seni saran zekâtını vermeli

26-Yalınayak bunu böyle demeli

27-Seni değil yaratanı övmeli

28-Sivas'ta bir güzel gördüm mest
oldum

83-VAR GİBİ

1-Güzel gördüm Huda sevmiş
yaratmış

2-Cemal, göründü bana nur gibi

3-Aşk ilahiye erişmiş tatmış

4-O yar beni yaktı gitti nar gibi

5-Sureti ay gibi yüzleri şirin

6-Her insan doldurmaz asla yerin

7-Sözleri hüdadan ilmi çok derin

8-Dostun sözü güle karşı zar gibi

9-Sevgi hizmet her makama erişir

10-Güzel olan günden güne gelişir

11-Eli kolu her tarafa erişir

12-Bu ahvale ermek çetin zor gibi

13-Yalınayak yâri buldum sarıldım

14-Ölü idim sarar sarmaz dirildim

15-İrşad ettiğini anladım bildim

16-Gizler amma bir sevdiği var gibi

Ş-84-DERSTEN UZAKTIR (LEBDEĞMEZ)

1-Sözü özü düzgün olan insanlar

2-Cehalet lisandan dersten uzaktır

3-Gururuna elden önce kıyanlar

4-Cehalet lisandan dersten uzaktır

5-Densizlerin kini herkese zarar

6-Şer suçun sırtına eliyle sarar

7-Canı yananların işine yarar

8-Cehalet lisandan dersten uzaktır

9-Cahil sınırları tersine zorlar

10-Eşeklik ederek tersine zırlar

11-İşine ters düşen ehili horlar

12-Cehalet lisandan dersten uzaktır

13-Âşık Yalınayak denilen şunlar

14-Dinleyen eliler sözünü anlar

15-Nasihah ehline cananlar canlar

16-Cehalet lisandan dersten uzaktır

Ş-85-ALİ BİR YANDA

1-Erenler cem olmuş karar alıyor

2-Zülfikar bir yanda, Ali bir yanda

3-Manevi yarama, merhem çalıyor

4-Zülfikar bir yanda, Ali bir yanda

5-El bağlatıp ulu divana durdum.

6-Sevgi hizmet canlar ilahi yurdum

7-Girdim şah eteğin öptüm oturdum

8-Zülfikar bir yanda, Ali bir yanda

9-Allah Resule bağlı başımız

10-Yetmiş ikilerdir kurban başımız

11-On iki çeşmeden akar yaşımız

12-Zülfikar bir yanda, Ali bir yanda

13-Altında düldülle yem gibi esen

14-Dünyaya yıkılmaz eserle esen

15-Kaleler fethedip küffatlar kesen

16-Zülfikar bir yanda, Ali bir yanda

17-Şahı velayete verdik özümüz

18-On yedi kemer best gönül gözümüz

19-İlelebet dilden düşmez sözümüz

20-Zülfikar bir yanda, Ali bir yanda

21-Hazreti Mevlana irengim nurum
22-Hacı Bektaş Veli serimi korum
23-Yar çiçek ben arı dinmiyor zarım
24-Zülfikar bir yanda, Ali bir yanda

25-Haydarı kerrara sadık kalanlar
26-Ele bele dile sahip olanlar
27-Yalınayak seni dosta salanlar
28-Zülfikar bir yanda, Ali bir yanda

Ş-86-MANİLER

1-Yâre bağla yâre bağla
2-Gönlünü bir yâre bağla
3-Her canlıyı hizmet eyle
4-Sende yar ol yara bağla
5-Düşkünleri gözet yokla
6-Bağrına bas koru sakla
7-Canlı canlıya muhtaçtır
8-Sen de bir canı koru sakla
9-Yanlılara verme karar
10-Senlik benlik kula zarar
11-Bir doğduk gel bir olalım
12-İkilikten gelir zarar
13-Garibana uzat elin

14-Kötülükten koru dilin
15-İyilik baş tacın olsun
16-Bunun için aksın selin

17-Dosta döndüm yalınayak
18-Gelen gider yalınayak
19-Giden bir şey götüremez
20-Salacada Yalınayak

Ş-87-TUTMUYOR

1-İnsan oldum insanlara bakıyom
2-Herkes başka laçka gözüm tutmuyor
3-El yerine kendim koyup yakıyom
4-Başkasın yakmaya özüm tutmuyor
5-İyiliğe karşı iyilik aradım
6-Yıllarca gözledim ben bu muradım
7-Eli bırak kendi evladım
8-Çekip söylüyorum sözüm tutmuyor
9-Gözümün gördüğün ellerim yazdı
10-Zamana kulları bozuldu azdı
11-Kime güvendimse kuyumu kazdı
12-Sorunlar kitlendi çözüm tutmuyor
13-Sergim gizli değil meydana serdim

14-Hasatım bir kimya bilene verdim
15-Ben de bana göre yanıyom derdim
16-Dostun ocağını közüm tutmuyor

17-Yalınayak aciz döndür dilimi
18-Rızan için akıt gözden selimi
19-Ya rabbim ben sana açtım elimi
20-Talebim demeye yüzüm tutmuyor

Ş-88-GARDAŞA BAKIN

1-Baba ocağımdan kilot almadım
2-Bizim adaletli gardaşa bakın
3-On beş yıl çalıştım huzur bulmadım
4-Bizim adaletli gardaşa bakın

5-On yedi tarladan bir tek vermedi
6-Böyle Müslüman aklım ermedi
7-Kime danıştımsa mana vermedi
8-Bizim adaletli gardaşa bakın

9-Onca emeklerim yaladı yuttu
10-Yapılan hizmeti nankör unuttu
11-Dindar görünmesi kanım kuruttu
12-Bizim adaletli gardaşa bakın

13-Yuvamı terk ettim acı dilinden

14-Yıllarca ağladım çektim elinden
15-Bir ev yeri alamadım elinden
16-Bizim adaletli gardaşa bakın

17-Ahırlarda ağıllarda yatırdı
18-Küçük yaşta beni gama batırdı
19-Babamı döverek kabre yatırdı
20-Bizim adaletli gardaşa bakın

21-Sorarsan aklınca dürüst yaşıyor
22-Cehenneme böyle odun taşıyor
23-Kar dediği zarar boydan aşıyor
24-Bizim adaletli gardaşa bakın

25-Sümesiye hayli yemin ediyor
26-Seni de kendine alet ediyor
27-Deveyi hamutla yuttu gidiyor
28-Bizim adaletli gardaşa bakın

29-Güzel vatanımla açıldı aram
30-Derindir gardaştaniyolmaz yaram
31-Yersiz yurtsuz kime misafir varam
32-Bizim adaletli gardaşa bakın

33-Kazamız Şarkışla köyüm Yalanı

34-Bana haram oldu her bir alanı

35-İflah etmezler ki hakkım alanı

36-Bizim adaletli gardaşa bakın

37-Yalınayak davam divana kalsın

38-Her haksız payına düşeni alsın

39-Evi köyü ona başına çalsın

40-Bizim adaletli gardaşa bakın

Ş-89-YILDIRAMADIM

1-Yıllarca çalıştım topladım amma

2-Bir türlü cüzdanım dolduramadım,

3-Ayak yalın gezdim hopladım amma

4-Yokluğu yolumdan kaldıramadım

5-Gönül yurdundaki bir ilke vardım

6-Herkesi bir tuttum bağrıma sardım

7-Nicesine öğüt verdim yalvardım

8-Hak için bir namaz kıldıramadım

9-Dost davası için bu yola gittim

10-Haksızlık elinden eridim bittim

11-Âşık Yalınayak çok izah ettim

12-Yanlışı yanlıştan yıldıramadım

Ş-90-OLMAZ

1-Ben garip yaşadım sahipsiz yersiz

2-Ölürsem gözyaşı dökkenim olmaz

3-Cüretim kalmadı dizlerim fersiz

4-Ardından boynunu bükenim olmaz

5-Talihimi köşe bucak aradım

6-Korkarım gözümde kalır muradım

7-Ne çare dillerde anılmaz adım

8-Matemi yasımı çekenim olmaz

9-Yalınayak iki gözüm doldu yaş

10-Cihana sığmadı bu talihsiz baş

11-Kabrimin başına iki sadık taş

12-Hatıra getirip dikenim olmaz.